

Spis treści

I Rezolucje, zalecenia i opinie

REZOLUCJE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

543. sesja plenarna EKES-u, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/01	Rezolucja „Weźmy udział w wyborach i zagłosujmy za zjednoczoną Europą”	1
---------------	--	---

OPINIE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

543. sesja plenarna EKES-u, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/02	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Kwestie związane z równouprawnieniem płci” (opinia z inicjatywy własnej)	3
2019/C 240/03	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Przemiany gospodarcze, technologiczne i społeczne w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych dla osób starszych” (opinia z inicjatywy własnej)	10
2019/C 240/04	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Praca z azbestem w ramach termomodernizacji” (opinia z inicjatywy własnej)	15
2019/C 240/05	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wkład przedsiębiorstw gospodarki społecznej w bardziej spójną i demokratyczną Europę” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji rumuńskiej)	20

2019/C 240/06	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Niewykorzystany potencjał europejskiej działalności filantropijnej” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji rumuńskiej)	24
---------------	--	----

III Akty przygotowawcze

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

543. sesja plenarna EKES-u, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/07	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 904/2010 w odniesieniu do środków zwiększających współpracę administracyjną w celu zwalczania oszustw związanych z VAT” [COM(2018) 813 final – 2018/0413 (CNS)]	29
2019/C 240/08	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Rady zmieniającej dyrektywę 2006/112/WE w odniesieniu do wprowadzenia pewnych wymogów dla dostawców usług płatniczych” (COM(2018) 812 final – 2018/0412 (CNS)), „Wniosek dotyczący dyrektywy Rady zmieniającej dyrektywę Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. odnośnie do przepisów dotyczących sprzedaży towarów na odległość oraz niektórych krajowych dostaw towarów” (COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS)).....	33
2019/C 240/09	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zrównoważona biogospodarka dla Europy: wzmocnienie powiązań między gospodarką, społeczeństwem i środowiskiem” (COM(2018) 673 final)	37
2019/C 240/10	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2015/757 w celu właściwego uwzględnienia globalnego systemu gromadzenia danych na temat zużycia paliwa olejowego przez statki” [COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD)]	41
2019/C 240/11	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Jednolity rynek w zmieniającym się świecie – wyjątkowy atut wymagający nowego politycznego zobowiązania«” (COM(2018) 772 final)	44
2019/C 240/12	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Skoordinowany plan w sprawie sztucznej inteligencji” [COM(2018) 795 final]	51

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

REZOLUCJE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

543. SESJA PLENARNA EKES-U, 15.5.2019–16.5.2019

Rezolucja „Weźmy udział w wyborach i zagłosujmy za zjednoczoną Europą”

(2019/C 240/01)

Na sesji plenarnej w dniach 15 i 16 maja 2019 r. (posiedzenie z dnia 15 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 226 do 4 (12 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą rezolucję:

Weźmy udział w wyborach i zagłosujmy za zjednoczoną Europą

W przeddzień wyborów do Parlamentu Europejskiego i uwzględniając deklarację w sprawie przyszłości Europy, uzgodnioną przez szefów państw lub rządów UE27 w Sybinie (Rumunia) w dniu 9 maja 2019 r., Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wzywa obywateli UE do skorzystania z ich prawa do głosowania.

UE opiera się na wspólnych wartościach – demokracji, ochronie praw człowieka, wolności wypowiedzi, praworządności, tolerancji, sprawiedliwości, równości, solidarności i demokratycznym uczestnictwie. Musimy stale bronić tych wartości i je chronić, ponieważ umożliwiają one Europejczykom życie w otwartym społeczeństwie, w którym każdy obywatel jest szanowany, i w którym jednoczy nas nie tylko nasza tożsamość narodowa, ale również tożsamość europejska.

Dzisiaj stoimy w obliczu wspólnych i złożonych wyzwań, takich jak:

- zmiana klimatu,
- nierówności społeczne, gospodarcze i terytorialne,
- ubóstwo,
- bezrobocie, zwłaszcza wśród młodzieży,
- ograniczenie przestrzeni obywatelskiej,
- migracja,
- bezpieczeństwo i terroryzm,
- korupcja.

Nacjonalizm nie jest odpowiedzią na te wyzwania.

Tylko dzięki **zjednoczonej Europie** możemy poczynić rzeczywiste postępy w tych kwestiach.

Opowiadamy się za Europą, która stawia potrzeby obywateli w centrum swoich polityk i działań oraz gwarantuje, że wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe będą rozwiązywane wspólnie w sposób zrównoważony. Stawiamy na Europę, która gwarantuje jakość życia i zatrudnienia, środowisko sprzyjające inwestycjom i przedsiębiorczości, a także większą spójność gospodarczą i społeczną.

Opowiadamy się również za Europą, która stwarza młodym ludziom możliwość wykorzystania ich potencjału i wspiera ich aktywny udział w europejskim procesie politycznym.

Jako przedstawiciele organizacji społeczeństwa obywatelskiego – wspólnie pracujemy na rzecz UE, która skuteczniej spełnia oczekiwania i zaspokaja potrzeby swoich obywateli.

Wzywamy obywateli w całej Europie do zagłosowania w zbliżających się wyborach europejskich. Wzywamy organizacje społeczeństwa obywatelskiego do przyłączenia się do naszych wysiłków, by zmobilizować pozytywne głosy na rzecz zjednoczonej Europy.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

543. SESJA PLENARNA EKES-U, 15.5.2019–16.5.2019

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Kwestie związane z równouprawnieniem płci”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2019/C 240/02)

Sprawozdawczynie: **Indrė VAREIKYTė**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	20.9.2018
Podstawa prawna	Artykuł 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	24.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	200/4/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Komitet uważa, że równouprawnienie płci to kwestia społeczna i tylko społeczeństwo realizujące to podejście może być silne pod względem gospodarczym i społecznym. Jest to zatem konieczność i ekonomiczna, i społeczna, aby kobiety i mężczyźni byli traktowani równo i mieli równe szanse.

1.2. EKES wyraża ubolewanie, że choć równość płci jest ważnym celem UE, to przy obecnym tempie zmian jego osiągnięcie zajmie jeszcze ponad 100 lat, zwłaszcza że postępowe tendencje wciąż napotykać na silny opór w najważniejszych obszarach rozwoju, a dodatkowo mamy do czynienia z ogólnym spowolnieniem wzrostu gospodarczego.

1.3. Komitet uważa, że UE i państwa członkowskie muszą dołożyć wszelkich starań, by osiągnąć cel 5 dotyczący równouprawnienia płci do 2030 r. Apeluje zatem o zintegrowaną i ambitną pięcioletnią strategię UE w zakresie równości płci⁽¹⁾, obejmującą okres kolejnej kadencji Komisji i Parlamentu Europejskiego, oraz o zdecydowane zaangażowanie instytucji UE, rządów, społeczeństwa obywatelskiego i sektora prywatnego na rzecz równości kobiet i mężczyzn. Ma to zapewnić całościowe zajęcie się jednocześnie wszystkimi aspektami równości i podjęcie środków o równym oddziaływaniu.

1.4. EKES apeluje, by równouprawnienie płci pozostało odrębnym celem w kontekście przyszłych ram finansowych. Trzeba wykażać zdecydowane zaangażowanie na rzecz równości płci i włączania aspektu płci we wszystkie obszary polityki, a także ująć wskaźniki dotyczące płci, ocenę wpływu pod kątem płci i sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci we wszystkich programach i obszarach polityki. Aspekt płci powinien również być się integralną częścią zaleceń dla poszczególnych krajów.

1.5. Komitet apeluje do Komisji Europejskiej o pakiet dotyczący usług opiekuńczych, aby przyspieszyć wdrażanie europejskiego filaru praw socjalnych, oraz o przegląd celów barcelońskich dotyczących opieki nad dziećmi.

1.6. EKES potępia wszelkie formy przemocy wobec kobiet i zachęca państwa członkowskie, które nie ratyfikowały jeszcze konwencji stambulskiej, aby rozważyły swoje stanowisko. EKES wzywa również Komisję do uwzględnienia w definicji nielegalnego nawoływania do nienawiści nękania i mobbingu kobiet w internecie. Należy stworzyć ogólnounijne wskaźniki dotyczące gromadzenia porównywalnych danych na temat przemocy wobec kobiet, gdyż pomogłoby to w opracowaniu skutecznych środków z zakresu polityki.

1.7. Komitet odnotowuje, że debata na temat dyrektywy w sprawie kobiet w zarządach, służąca zwiększeniu udziału kobiet w organach decyzyjnych, pozostaje jednym z priorytetów rumuńskiej prezydencji. Wzywa Radę do kontynuowania wysiłków i dyskusji na temat dyrektywy w sprawie kobiet w zarządach. Komitet wzywa również przemysł do przyjęcia roli lidera i zwiększenia udziału kobiet na najwyższych stanowiskach decyzyjnych.

(¹) Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 26.

1.8. EKES wzywa do podjęcia skutecznych działań w celu zapewnienia równych szans dla kobiet i mężczyzn na rynku pracy, zwłaszcza mających na celu zlikwidowanie różnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć, a także rozwiązania problemu horyzontalnej i wertykalnej segregacji płci między zawodami.

1.9. Komitet proponuje utworzenie nadzwyczajnego funduszu prawnego na poziomie UE, który zapewniłby wsparcie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego poszukującym sądowych dróg przeciwdziałania krajowemu lub samorządowemu ustawodawstwu naruszającemu prawa kobiet.

1.10. Komitet dostrzega rolę mediów, reklam i publicznych wzorców w promowaniu równości płci. Apeluje zatem o podjęcie kroków, by zapewnić pozytywny wpływ reklam na reprezentowanie i promowanie równości płci w społeczeństwie.

1.11. EKES wzywa instytucje publiczne i organizacje społeczeństwa obywatelskiego w całej UE, by w swych strategiach politycznych i działaniach na zewnątrz promowały równość kobiet i mężczyzn, a także w ramach swych organizacji realizowały takie wzorcowe modele jak promowanie kobiet w procesie podejmowania decyzji i uwzględnianie równouprawnienia płci we wszystkich strategiach politycznych i procesach.

1.12. Odnosząc się do art. 300 ust. 5 TFUE, Komitet wzywa Radę do dokonania przeglądu wytycznych dotyczących mianowania członków EKES-u i zaleca, by państwa członkowskie przedstawiały kandydatów na zasadzie parytetu płci. Komitet będzie dążył do zapewnienia równouprawnienia płci w swoich działaniach, włączenia kwestii równości płci do procesu pracy i utworzenia grupy monitorującej w celu sporządzenia odpowiednich wytycznych.

2. Uwagi ogólne

2.1. Równość kobiet i mężczyzn jest podstawową wartością i celem Unii Europejskiej zapisanym w traktatach europejskich i w Kartie praw podstawowych oraz w potwierdzonym niedawno Europejskim filarze praw socjalnych. Obok ram ustawodawczych i politycznych służących osiągnięciu równouprawnienia płci UE wspiera wdrażanie pekińskiej platformy działania oraz Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, a także program działań Międzynarodowej Konferencji na temat Ludności i Rozwoju oraz wyniki odnośnych konferencji przeglądowych.

2.2. Choć w Europie podejmuje się wiele pozytywnych inicjatyw w celu zwalczania różnych aspektów nierówności kobiet i mężczyzn, czynniki sprzyjające rzeczywistej równości – zwłaszcza wewnątrz państw członkowskich i regionów – mają złożony i wieloaspektowy charakter. Pomimo ogólnych postępów EKES ubolewa nad tym, że przy obecnym tempie zmian osiągnięcie równouprawnienia płci w Europie zajmie ponad 100 lat. Zaapelował o przyjęcie nadrzędnej strategii zrównoważonego rozwoju podczas realizacji Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. W tym kontekście uważa, że UE i państwa członkowskie muszą dołożyć wszelkich starań, by osiągnąć cel 5 dotyczący równouprawnienia płci do 2030 r.

2.3. EKES obawia się również, że przyszłe postępy w dziedzinie równouprawnienia płci mogłyby zostać zahamowane przez obecne negatywne reakcje wobec wzmocnienia pozycji gospodarczej kobiet (zatrudnienie, równowaga między życiem zawodowym a prywatnym, prawa socjalne, opieka), a także w związku z edukacją, prawami i zdrowiem reprodukcyjnym i seksualnym, przemocą wobec kobiet, organizacjami pozarządowymi zajmującymi się kwestiami kobiet oraz kluczowymi obszarami ram instytucjonalnych i politycznych w UE i państwach członkowskich.

2.4. Ponadto przewiduje się spowolnienie wzrostu gospodarczego w wielu krajach europejskich, więc uzasadnione stają się obawy, że kwestia równouprawnienia płci może zejść na dalszy plan w polityce państw członkowskich i w strategiach przedsiębiorstw. Aby nie dopuścić do dalszego pogłębiania istniejących nierówności płci, wpływ polityki makroekonomicznej na problematykę płci powinien być dokładnie oceniany i brany pod uwagę przy opracowywaniu m.in. polityki budżetowej i polityki ochrony socjalnej oraz strategii na rzecz równowagi między życiem zawodowym a prywatnym.

2.5. Komitet uważa, że zapewnienie szybszego i skutecznego wdrożenia unijnej polityki równości płci wymaga nowej pięcioletniej strategii UE na rzecz równouprawnienia płci uwzględniającej przyszłą kadencję Komisji i PE oraz odnowione zobowiązania rządów, społeczeństwa obywatelskiego, sektora prywatnego i instytucji europejskich do zapewnienia równouprawnienia. Jest to nie tylko konieczne do zbudowania sprawiedliwego i równego społeczeństwa, ale stanowi również najlepszą zbiorową reakcję na dyskryminujące i mizogiczne ruchy populistyczne, które obecnie stanowią zagrożenie dla demokratycznych społeczeństw.

2.6. Opinia publiczna przemawia za stanowiskiem EKES-u, ponieważ większość Europejczyków uważa, że równouprawnienie płci ma zasadnicze znaczenie dla sprawiedliwego i demokratycznego społeczeństwa (91 %), gospodarki (87 %) i dla nich osobiście (84 %). Ponadto odsetek obywateli UE, którzy pragnęliby aktywnego zaangażowania UE w tym obszarze polityki wzrósł o 10 % (z 55 % do 65 %) w ciągu zaledwie dwóch lat (2016–2018).

2.7. W tym kontekście Komitet wyraża ubolewanie, że całkowite finansowanie UE przeznaczone na realizację działań na rzecz równości płci w latach 2014–2020 wynosi zaledwie 6,17 mld EUR, co stanowi ok. 0,6 % wszystkich środków. EKES apeluje, by równouprawnienie płci pozostało odrębnym celem w kontekście przyszłych ram finansowych, które muszą również wyraźnie wspierać równość płci i uwzględnianie aspektu płci we wszystkich politykach, a także obejmować wskaźniki dotyczące płci, ocenę wpływu w aspekcie płci i sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci zarówno w UE, jak i na szczeblu krajowym. Świadomość potrzeby uwzględniania aspektu płci we wszystkich politykach oraz zapewnienie szczególnych środków na działania z zakresu równouprawnienia płci są niezbędne nie tylko w programach dotyczących zatrudnienia i włączenia społecznego lub podstawowych praw człowieka (np. EFS, „Prawa, równość i obywatelstwo”, FAMI, EaSI), lecz także w obszarach polityki, które nie są postrzegane jako bezpośrednio związane z równouprawnieniem płci, lecz mogą mieć poważne skutki dla równości kobiet i mężczyzn, a mianowicie ICT, transport, rozwój obszarów wiejskich i miast, przedsiębiorczość, wsparcie inwestycyjne, zrównoważony rozwój i polityka ochrony środowiska. Wymiar związany z równouprawnieniem płci, oceniany na podstawie wskaźnika równouprawnienia płci, powinien stać się integralną częścią procesu europejskiego semestru, w tym sprawozdań krajowych i zaleceń dla poszczególnych krajów.

2.8. W związku z coraz liczniejszymi głosami niedawnej akcji #MeToo Komitet wyraża uznanie dla Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, który zalecił opracowanie bardziej zdecydowanego kodeksu postępowania we wszystkich instytucjach UE. Komitet uważa też, że należy szybko przyjąć ten kodeks i dostosować go do warunków instytucji publicznych w państwach członkowskich.

2.9. EKES wzywa instytucje publiczne i organizacje społeczeństwa obywatelskiego w całej UE, by nie tylko w swych strategiach politycznych i działaniach na zewnątrz promowały równość płci, a także w ramach swych organizacji realizowały takie wzorcowe modele jak promowanie kobiet w procesie podejmowania decyzji i uwzględnianie równouprawnienia płci we wszystkich strategiach politycznych i procesach. Obecnie ma to miejsce w ograniczonej liczbie przypadków, a mogłoby to stanowić inspirujący pozytywny przykład dla innych instytucji publicznych i przedsiębiorstw oraz pogłębić dialog na temat wdrażania środków na rzecz równości płci na wszystkich poziomach społeczeństwa europejskiego.

3. Gospodarka

3.1. Równy dostęp do zasobów gospodarczych jest nie tylko kwestią niezależności ekonomicznej kobiet, lecz koniecznym warunkiem wypełnienia przez UE celów dotyczących zrównoważonego wzrostu gospodarczego, zatrudnienia dobrej jakości, spójności społecznej, dobrobytu i konkurencyjności. Wspieranie uczestnictwa kobiet w rynku pracy ma kluczowe znaczenie dla inteligentnego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, PKB oraz – bardziej ogólnie – dla zagwarantowania, że UE w pełni wykorzystuje dostępne talenty.

3.2. Europejki nadal doświadczają utrzymujących się nierówności ze względu na płeć, segregacji i różnic w wynagrodzeniu na rynku pracy, co będzie kosztować PKB Unii ok. 240 mld EUR do 2030 r. oraz ma bezpośredni wpływ na zarobki netto kobiet i długofalowe konsekwencje dla ich zabezpieczenia społecznego i uprawnień emerytalno-rentowych. EKES przyjmuje zatem z zadowoleniem konsultacje Komisji mające na celu ocenę przepisów dyrektywy 2006/54/WE w sprawie wprowadzenia w życie zapisanej w Traktacie zasady równości wynagrodzeń w celu zapewnienia lepszego egzekwowania w praktyce zasady równego wynagrodzenia za pracę o równej wartości.

3.3. Chociaż ograniczona liczba godzin pracy może stanowić wolny wybór, to ponad jedna czwarta ludności Europy jest zmuszona do pracy w niepełnym wymiarze godzin. Kobiety są nadmiernie reprezentowane w tej grupie, a ich wybór związany z pracą w niepełnym wymiarze godzin często wynika z obowiązków opiekuńczych. Udział wymuszonej pracy w niepełnym wymiarze godzin nieznacznie (o 0,1 %) spadł w ostatnich latach. Jedną z przyczyn wymuszonej pracy w niepełnym wymiarze godzin jest brak odpowiedniej infrastruktury opieki i elastycznej organizacji pracy, która mogłaby pomóc w zapewnieniu lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Kobiety są również z reguły w większym stopniu narażone na ubóstwo oraz mają ograniczone możliwości kariery. Ponadto wśród osób zakładających firmę w UE jest dwa razy mniej kobiet niż mężczyzn.

3.4. W związku z tym EKES wzywa do podjęcia skutecznych działań w celu zapewnienia równego udziału kobiet i mężczyzn w rynku pracy, a także rozwiązania problemu horyzontalnej i wertykalnej segregacji płci między zawodami. Kluczowym priorytetem powinno być stworzenie większych możliwości dostępu kobiet do dobrej jakości zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy z elastyczną organizacją czasu pracy.

3.5. Zdaniem Komitetu niezbędne jest promowanie polityki rynku pracy przyjaznej rodzinie i wspierające równouprawnienie płci oraz wdrożenie transformacyjnych i ukierunkowanych środków będących w stanie przywrócić równowagę podziału obowiązków opiekuńczych i domowych między kobietami a mężczyznami⁽²⁾, zwłaszcza obecnie, gdy warunki gospodarcze wywierają coraz większą presję na pracowników. Monitorowanie wdrażania przez państwa członkowskie unijnej dyrektywy w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym będzie miało zasadnicze znaczenie dla realizacji reform zmierzających ku zapewnieniu odpowiedniego płatnego urlopu oraz elastycznej organizacji pracy oraz dla oceny wpływu nowych środków na częstotliwość urlopów rodzicielskich branż przez młodych ojców.

(2) Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 44.

3.6. Odpowiednie środki, takie jak dostępność przystępnych cenowo usług opieki nad dziećmi i opieki długoterminowej, a także zachęcanie do brania urlopów przez mężczyzn, mają zasadnicze znaczenie dla umożliwienia rodzicom i opiekunom wejście lub powrót na rynek pracy i utrzymanie się na nim. EKES apeluje do Komisji Europejskiej o przygotowanie pakietu w zakresie usług opiekuńczych zawierającego zestaw zaleceń w zakresie polityki, finansowania i celów, aby przyspieszyć wdrażanie europejskiego filaru praw socjalnych i uzupełnić dyrektywę w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, a także o dokonanie przeglądu celów barcelońskich dotyczących opieki nad dziećmi.

3.7. Rokowania zbiorowe mogą odegrać ważną rolę w niwelowaniu nierówności płci na rynku pracy. Zalecenia Międzynarodowej Komisji MOP ds. Przyszłości Pracy dotyczące programu reform na rzecz równości płci powinny stanowić wytyczne dla partnerów społecznych, państw członkowskich i instytucji UE w ich działaniach.

4. Kształcenie i szkolenie

4.1. Pomimo wielu pozytywnych zmian w poziomie wykształcenia kobiet i mężczyzn stereotypowe wzorce segregacji są mocno utrwalone we wszystkich państwach członkowskich. Mężczyźni są nadal praktycznie nieobecni w sektorach postrzeganych przez pryzmat tradycyjnej roli kobiety, takich jak zdrowie i dobrostan, nauki humanistyczne i sztuka lub kształcenie nauczycieli i pedagogika, natomiast przewyższają liczebnie kobiety w dziedzinach STEM i ICT we wszystkich państwach członkowskich. Stwarza to dodatkowe wyzwanie dla kobiet, gdyż umiejętności w dziedzinie STEM, ICT i sztucznej inteligencji mają już dziś zasadnicze znaczenie, a w przyszłości staną się niezbędne⁽³⁾.

4.2. Kobiety o niskim poziomie umiejętności i kwalifikacji potrzebują dodatkowego wsparcia, aby mogły poprawić swoją pozycję na rynku pracy, gdyż różnice pod względem wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn są największe w wypadku osób bez wykształcenia lub o niskich kwalifikacjach oraz osób dotkniętych dyskryminacją krzyżową. Środki adresowane konkretnie do kobiet znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, zwłaszcza niepełnosprawnych⁽⁴⁾ i borykających się z licznymi trudnościami, pomogłyby podnieść poziom umiejętności w tych grupach.

4.3. Kobiety w coraz większym stopniu uczestniczą w szkolnictwie wyższym i przewyższają liczebnie mężczyzn w wielu dziedzinach uniwersyteckich. Nadal jednak utrzymuje się segregacja zarówno w szkolnictwie wyższym, jak i zawodowym, która ogranicza wybór zawodu w nietradycyjnych sektorach oraz dostęp do takich samych możliwości rozwoju kariery.

4.4. Dlatego bardzo ważne jest, by nadal zajmować się stereotypami związanymi z płcią oraz segregacją w dziedzinie kształcenia i szkolenia poprzez wspieranie programów nauczania uwzględniających kwestie płci, doradztwo zawodowe i kampanie medialne zachęcające chłopców i dziewczynki oraz kobiety i mężczyzn do wybierania ścieżek kariery zgodnych z ich zdolnościami i umiejętnościami. Równie ważne jest promowanie możliwości kariery i rozwoju dla kobiet oraz mężczyzn, którzy wybrali nietradycyjne sektory. Trzeba także stworzyć szanse dla kobiet, aby mogły w pełni wykorzystać zdobyte wykształcenie wyższe w takim samym stopniu jak mężczyźni, a także poruszyć kwestię szklanego sufitu blokującego kobiety w środowisku akademickim⁽⁵⁾ oraz zwiększyć możliwości wsparcia dla kobiet-przedsiębiorców⁽⁶⁾, zwłaszcza w nietradycyjnych sektorach. Zaleca się również zwiększenie ogólnej świadomości na temat kwestii związanych z równouprawnieniem płci oraz podniesienie umiejętności urzędników i pracowników służby publicznej w dziedzinie równości.

5. Kobiety i ubóstwo

5.1. Kobiety są w większym stopniu zagrożone ubóstwem, co jest częściowo spowodowane tym, że otrzymują niższe stawki za godzinę oraz zdecydowanie dominują w grupie osób otrzymujących płacę minimalną i w sektorach o niższych poziomach wynagrodzenia. Są też częściej zatrudniane w niepełnym wymiarze godzin lub na podstawie nieelastycznych umów bądź mają więcej nieobecności w pracy z powodu obowiązków opiekuńczych. Na feminizację ubóstwa składa się szereg czynników, m.in. niedocenywanie pracy kobiet i różnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć. Różnice te znacząco się pogłębiają wraz z pojawieniem się dzieci, co świadczy o trudnościach, jakich kobiety doświadczają w godzeniu obowiązków związanych z wychowaniem dzieci i opieką z pracą zawodową, oraz jest dowodem niesprawiedliwego i dyskryminującego traktowania kobiet w ciąży lub kobiet powracających z urlopu macierzyńskiego.

5.2. Trzeba zdać sobie sprawę, że kobiety nie tworzą jednorodnej grupy i że konieczne są szczególne środki dla kobiet, które doświadczają dyskryminacji lub trudności ze względu na inne niż płeć, czyli dla kobiet z niepełnosprawnościami, kobiet padających ofiarą uprzedzeń rasowych, osób LGBTQ+, kobiet żyjących na obszarach wiejskich, imigrantek, uchodźczyń lub kobiet ubiegających się o azyl oraz kobiet starszych i młodszych.

5.3. Komitet zaleca więc wzmocnienie środków wspierających równość kobiet i mężczyzn w działalności gospodarczej, takich jak:

— łącznie kwestii płci do inicjatyw na rzecz rozwoju gospodarczego,

⁽³⁾ Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 45.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 20.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 24.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 12 z 15.1.2015, s. 10.

- ?promowanie równości w dziedzinie zatrudnienia, aby osiągnąć taką samą niezależność gospodarczą i bezpieczeństwo finansowe,
- ?wspieranie inicjatyw zwiększających świadomość znaczenia niezależności ekonomicznej kobiet dla zmniejszania ubóstwa,
- ?zajęcie się skutkami przerywania kariery zawodowej i różnych modeli organizacji pracy z punktu widzenia narażenia kobiet na ubóstwo w ciągu ich życia,
- ?opracowanie środków politycznych ukierunkowanych na konkretne grupy kobiet najbardziej zagrożone ubóstwem,
- ?dalsza reforma krajowych systemów emerytalnych i uwzględnienie wymiaru płci w uprawnieniach emerytalno-rentowych (np. poprzez uwzględnienie w obliczaniu rent i emerytur urlopów macierzyńskich/ojcowskich i innych urlopów związanych z opieką),
- ?zajęcie się problemem ubóstwa dzieci poprzez uwzględnienie perspektywy płci i całościowego podejścia pozwalającego tworzyć synergie między włączeniem społecznym, równouprawnieniem płci a innymi dziedzinami polityki oraz z innymi instrumentami politycznymi i finansowymi,
- ?przegląd, przyjęcie i utrzymanie polityk makroekonomicznych i strategii rozwoju nakierowanych na sprostanie potrzebom i wysiłkom kobiet żyjących w ubóstwie.

6. Prawa człowieka

6.1. Równouprawnienie płci to podstawowa zasada stanowiąca integralną część praw człowieka oraz zasadniczy warunek wstępny, by prawa te były stosowane i by każdy mógł z nich korzystać.

6.2. EKES potępia wszelkie formy przemocy wobec kobiet i zachęca państwa członkowskie, które nie ratyfikowały jeszcze konwencji stambulskiej, aby rozważyły jej niezwłoczne wdrożenie. Należy stworzyć ogólnounijne wskaźniki dotyczące gromadzenia porównywalnych danych na temat przemocy wobec kobiet, gdyż pomogłoby to w opracowaniu skutecznych środków z zakresu polityki. W związku z tym doświadczenie zdobyte w niektórych krajach UE mogłoby stanowić wskazówkę co do podejścia, które należy przyjąć. EKES wzywa również Komisję do aktualizacji zalecenia w sprawie działań na rzecz skutecznego zwalczania nielegalnych treści w internecie oraz Kodeksu postępowania w zakresie zwalczania nielegalnego nawoływania do nienawiści w internecie, który został uzgodniony przez Komisję i globalne przedsiębiorstwa IT, poprzez dodanie do definicji nielegalnego nawoływania do nienawiści nękania i mobbingu kobiet w internecie.

6.3. Komitet głęboko ubolewa nad gwałtownymi negatywnymi reakcjami związanymi z prawami i zdrowiem reprodukcyjnym i seksualnym kobiet w Europie, co ma poważne konsekwencje dla praw człowieka odnośnie do kobiet i stanowi ogólne zagrożenie dla powszechności praw człowieka. Choć kroki ustawodawcze były ukierunkowane na utrudnienie dostępu kobiet do legalnej aborcji w niektórych państwach europejskich (mimo że istnieją dowody na to, że kompleksowa edukacja seksualna może zmniejszyć odsetek niepożądanych ciąż o 50 %), wpłynęło to także na inne aspekty związane z prawami i zdrowiem reprodukcyjnym i seksualnym kobiet, np. odnośnie do wymogów prawnych w celu uzyskania recept lekarskich na antykoncepcję awaryjną. Ponadto wprowadzono w życie szereg regresywnych przepisów oraz strategię mające szeroko zakrojone negatywne konsekwencje dla praw kobiet, np. przepisy ograniczające edukację seksualną i rozpowszechnianie informacji na temat orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, w tym dla celów edukacyjnych, oraz depenalizujące niektóre formy przemocy domowej.

6.4. EKES wzywa instytucje UE i społeczeństwo obywatelskie do współpracy w celu podjęcia natychmiastowych i zdecydowanych działań przeciwko takim przepisom. Komitet proponuje również utworzenie nadzwyczajnego funduszu prawnego na poziomie UE, który zapewniłby wsparcie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego poszukującym sądowych dróg przeciwdziałania ustawodawstwu naruszającemu prawa kobiet.

6.5. Komitet zwraca także uwagę na potrzebę zniesienia barier stojących przed kobietami – a zwłaszcza ofiarami przemocy – które chcą dochodzić sprawiedliwości, gdy złamane zostały ich prawa. Zapewnienie równego dostępu do sprawiedliwości dla wszystkich kobiet poprzez usunięcie przeszkód gospodarczych, kulturowych i instytucjonalnych (uwarunkowanych płcią) to niezbędny warunek poszanowania ich praw człowieka. Ponadto Komitet ubolewa, że nadal brakuje wskaźników oceny postępów państw członkowskich w dziedzinie praw człowieka odnośnie do kobiet. Trzeba też zaznaczyć, że mężczyźni znacznie częściej spotykają się z nieobiektywnym osądem i są pozbawiani praw rodzicielskich i prawa do odwiedzin.

7. Kobiety u władzy i kobiety w procesie podejmowania decyzji

7.1. Mimo postępów poczynionych w ostatnich latach niedostateczna reprezentacja kobiet w procesie podejmowania decyzji politycznych i gospodarczych nadal stanowi wyzwanie dla UE i państw członkowskich. Na wszystkich szczeblach administracji kobiety zajmują zaledwie jedną trzecią stanowisk decydenckich i zaledwie jedną czwartą stanowisk ministerialnych średniego lub wyższego szczebla. Publiczne i prywatne instytucje gospodarcze i finansowe nadal są prawie w całości zdominowane przez mężczyzn.

7.2. EKES ubolewa, że mimo nieustannych apeli z całej Unii Europejskiej i samego Komitetu ⁽⁷⁾ wyznaczony na 2020 r. próg 40 % udziału kobiet w zarządach spółek nie zostanie osiągnięty. Odnawia, że debata na temat dyrektywy w sprawie kobiet w zarządach pozostaje jednym z priorytetów rumuńskiej prezydencji w celu zwiększenia udziału kobiet w organach decyzyjnych. Wzywa Radę do kontynuowania wysiłków i dyskusji na temat dyrektywy w sprawie kobiet w zarządach. Komitet wzywa również przemysł do przejęcia wiodącej roli i znaczącego zwiększenia udziału kobiet na najwyższych stanowiskach decyzyjnych.

7.3. Komitet regularnie zaleca ⁽⁸⁾ rozważenie skutecznych strategii i narzędzi (np. środków prawnych, budżetowych i dobrowolnych czy parytetów), aby zlikwidować szklany sufit i osiągnąć równowagę płci na wybieralnych i mianowanych stanowiskach w najważniejszych politycznych strukturach. Przeciwdziałanie normom, postawom i stereotypom uwarunkowanym płcią i ich zwalczanie jest dziś ważniejsze niż kiedykolwiek wcześniej, gdyż utrudniają one równą reprezentację kobiet na stanowiskach decyzyjnych w dziedzinie politycznej, gospodarczej i społecznej.

7.4. EKES zaleca Komisji, by poprowadziła inicjatywę zachęcającą kobiety do większego udziału w polityce i do głosowania na kompetentne kandydatki. W tym celu warto zapewnić środki do inwestowania w umiejętności kandydujących kobiet, fundacje zasobów i sieci mentorskie.

7.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje cel wyznaczony przez przewodniczącego Komisji Jeana-Claude'a Junckera, zgodnie z którym do końca obecnej kadencji co najmniej 40 % kadry kierowniczej średniego i wyższego szczebla powinny stanowić kobiety. Jednocześnie z ubolewaniem dostrzega, że w samym EKES-ie, który jest wprawdzie organem UE reprezentującym społeczeństwo obywatelskie UE i odgrywa rolę pomostu między społeczeństwem a instytucjami UE, niestety tylko w 30 % członków to kobiety. Komitet wzywa zatem Radę do dokonania przeglądu wytycznych dotyczących mianowania członków EKES-u w celu uwzględnienia zmian gospodarczych, społecznych i demograficznych w Unii, zgodnie z art. 300 ust. 5 TFUE. Komitet będzie dążyć do zapewnienia równoprawienia płci w swoich działaniach.

7.6. W swym nowo przyjętym regulaminie wewnętrznym EKES zobowiązał się zapewnić we wszystkich obszarach swej polityki zgodność z zasadą równoprawienia płci i niedyskryminacji. W tym celu przyjmie politykę przeciwko napastowaniu i ustanowi grupę monitorującą w celu sporządzenia wytycznych mających na celu uwzględnienie równości płci w swojej pracy, zwłaszcza w opiniach.

8. Media

8.1. Media odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu opinii, postaw i uprzedzeń społeczeństwa. Kobiety są producentami i konsumentami oraz częścią treści medialnych, w których nie zawsze wystarczająco uwzględnia się problematykę płci i które mogą przedstawiać poniżający wizerunek kobiet oraz utrwalają role, stereotypy i normy uwarunkowane płcią. Rozwój technologii cyfrowych i nowe formy komunikacji dodatkowo skomplikowały relację między rolą kobiet w mediach a sposobem, w jaki odnoszą się do niej producenci, konsumenci i treści.

8.2. Choć odsetek kobiet w sektorze medialnym w UE wynosi obecnie prawie połowę (44 %) i stanowią one największą grupę (68 %) absolwentów kursów w dziedzinie dziennikarstwa i informacji, to w organizacjach medialnych kobiety zajmują głównie stanowiska o ograniczonym wpływie na treści i strategię organizacji.

8.3. Aby poprawić równowagę płci w sektorze mediów, kluczowe znaczenie ma zlikwidowanie szklanego sufitu w celu zwiększenia liczby kobiet na najwyższych stanowiskach decyzyjnych. Trzeba także uzupełnić dobrowolne środki przyjmowane przez organizacje medialne działaniami politycznymi wspierającymi transformację branży medialnej oraz treści medialnych. Niezwykle ważne jest, aby zacząć uznawać wpływ stereotypów uwarunkowanych płcią stwarzanych przez treści medialne, a także ocenić, jak kobiety i mężczyźni są reprezentowani w mediach.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 133 z 9.5.2013, s. 68.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 101.

8.4. Branża reklamowa wciąż ma trudności w przedstawianiu zarówno kobiet jak i mężczyzn w sposób reprezentatywny i realistyczny. Odbiorcom w dalszym ciągu serwuje się przestarzały i niedopuszczalny obraz płci, choć te stereotypy są obecnie wyrażane nieco subtelniej. Zdaniem EKES-u już czas zerwać z anachronicznym postrzeganiem płci. Przemysł reklamowy powinien być tu liderem i pozytywnie, a nie negatywnie popularyzować równe reprezentowanie i równouprawnienie płci w społeczeństwie, zwłaszcza w często stereotypowych reklamach adresowanych do dzieci.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Przemiany gospodarcze, technologiczne i społeczne w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych dla osób starszych”**(opinia z inicjatywy własnej)**

(2019/C 240/03)

Sprawozdawca: **Marian KRZAKLEWSKI**Współsprawozdawca: **Jean-Pierre HABER**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	12.7.2018
Podstawa prawna	Art. 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinie z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez CCMI	26.3.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	150/3/6

1. Wnioski i zalecenia ⁽¹⁾

1.1. Problem starzenia się społeczno-demograficznego w Europie oraz rozwiązania etyczne, polityczne, gospodarcze i społeczne, które należy zastosować, stanowią poważne wyzwanie i stwarzają możliwości w zakresie zatrudnienia, szkolenia, rozwoju gospodarczego i innowacji w Unii Europejskiej.

1.2. Komitet wyraża ubolewanie, że w ramach europejskiej polityki gospodarczej, społecznej i zdrowotnej nie przewidziano rosnących potrzeb osób starszych. Ma nadzieję, że zaakcentowane zostaną rola społeczna i gospodarcza osób starszych, a także reprezentowana przez nie olbrzymia strefa zatrudnienia za pośrednictwem srebrnej gospodarki i potrzeb w zakresie opieki i usług na rzecz osób starszych.

1.3. Właściwe przedstawienie realiów społeczno-demograficznych starzenia się wymaga dobrego pomiaru statystycznego tego zjawiska: w zakresie ekonomii zdrowia wskazane byłoby dokonanie pomiaru starzenia się społeczeństwa w sposób dynamiczny i usprawniony, szczególnie poprzez wprowadzenie takich zmiennych jak płeć, średnie dalsze trwanie życia w dobrym zdrowiu, epidemiologia środowiskowa itd. Należałoby zatem powierzyć zespołowi demografów, socjologów i lekarzy opracowanie zestawu dynamicznych wskaźników starzenia się społeczeństwa.

1.4. Konieczne jest uściślenie pojęcia opieki i usług na rzecz osób w placówkach opieki i w domu, gdyż terminologia ta obejmuje różnorodne działania, które mogą realizować świadczeniodawcy posiadający bardzo różny status.

Ze względu na szeroki zakres działań w dziedzinie usług na rzecz osób starszych usługi te nie są uważane za spójny sektor gospodarczy w UE. Należałoby zatem opracować ogólną definicję prawną tych usług w UE.

1.5. EKES zaleca, by prawo do godnego starzenia się zostało uznane za podstawowe prawo człowieka. W związku z tym uważa, że należy dołożyć wszelkich starań, aby promować równy dostęp do wysokiej jakości opieki i usług.

1.6. EKES pragnie, by strategia cyfrowa UE uwzględniała dalsze stosowanie papieru, aby ułatwić osobom starszym rozeznanie się w oferowanej im opiece.

1.7. EKES zaleca, by powiązać politykę mieszkaniową i politykę dotyczącą starzenia się społeczeństwa wokół innowacyjnych modeli mieszkaniowych (takich jak mieszkania modułowe, grupowe, międzypokoleniowe i solidarne itd.), które powinny być przedmiotem stałej uwagi i specjalnego programu pomocy pochodzącej z funduszy strukturalnych UE.

⁽¹⁾ Niniejsza opinia stanowi uzupełnienie opinii EKES-u z 13 grudnia 2012 r. w sprawie tendencji i konsekwencji przyszłego rozwoju w dziedzinie usług osobistych, socjalnych, zdrowotnych i edukacyjnych w Unii Europejskiej (Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 16); a także opinii z 14 lutego 2018 r. w sprawie przemian przemysłowych w sektorze zdrowia (Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 11). Uwzględnia również zalecenia Komisji z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie transgranicznej interoperacyjności systemów elektronicznych kart zdrowia, a także zalecenia z dnia 6 lutego 2019 r. w sprawie europejskiego formatu wymiany elektronicznej dokumentacji medycznej.

1.8. Każdemu państwu członkowskiemu należy zasugerować utworzenie krajowych i regionalnych centrów monitorowania procesu starzenia się społeczeństwa, które działałyby w oparciu o współpracę ze służbami gospodarczymi i socjalnymi pierwszego kontaktu, aby:

- opracować środki prawne mające na celu ochronę sytuacji społecznej i finansowej osób starszych,
- rozwinąć mobilność wewnętrzną (mieszkanie) i zewnętrzną (zajęcia, przemieszczanie się, rozrywki itd.) osób starszych,
- zapewnić komplementarność opieki domowej, domów seniora i wszystkich alternatywnych form zakwaterowania dla osób starszych,
- skoordynować działania opiekunów i usługi na rzecz osób starszych w oparciu o ścieżkę leczenia osób starszych pod kierownictwem lekarza koordynującego – gerontologa – i pielęgniarki.

1.9. UE powinna zaplanować powołanie platformy koordynującej działania centrów monitorowania starzenia się społeczeństwa, która odpowiadałaby między innymi za proponowanie ustawicznego szkolenia zawodowego i rozpowszechnianie dobrych praktyk, opracowując publiczny bank danych na temat najlepszych produktów, urządzeń, sprzętu i architektury zabezpieczających życie codzienne osób starszych. EKES ma nadzieję, że UE będzie aktywniej wspierać programy badawczo-rozwojowe dotyczące czynników ludzkich i społecznych cechujących osoby starsze oraz epigenetyki, wskazujące główne mechanizmy molekularne i biologiczne starzenia się. Zaleca utworzenie unijnej platformy technologicznej, która ułatwiłaby lepsze ukierunkowanie badań i rozwoju na innowacje chroniące zdrowie osób starszych i zapewniające profilaktykę.

1.10. EKES apeluje o lepsze wykorzystanie innowacji związanych z technologiami cyfrowymi przez wszystkie zainteresowane strony w sektorze medyczno-socjalnym: telemedycyny, czujników, zinfomatyzowanej karty i dokumentacji medycznej, automatyki domowej i, ogólniej rzecz biorąc, stosowania technik sztucznej inteligencji w odniesieniu do osób starszych.

Życzy sobie, by pobudzano do innowacji, kładąc kres fragmentacji rynków i podejściom korporacyjnym, które stanowią prawdziwą barierę techniczną. Zwraca uwagę na brak norm i certyfikatów europejskich dotyczących sprzętu i wyposażenia przeznaczonych dla osób starszych.

1.11. Apeluje o dzielenie się nowymi narzędziami technologicznymi w dziedzinie cyfrowej w celu ożywienia prawdziwego rynku zaspokajającego potrzeby osób starszych i długoterminowego kontynuowania inwestycji w Europie.

Uważa, że zwiększenie wydajności dzięki technologii cyfrowej trzeba wykorzystać do poprawienia dobrostanu osób starszych oraz zaplanowania wzrostu wynagrodzenia pracowników socjalnych i paramedycznych.

1.12. Należy zdecydowanie wspierać szkolenie zawodowe w tym sektorze. Kwestie związane z odżywianiem, upadkami w domu, przemocą wobec osób starszych i pracowników, wykorzystywaniem technologii cyfrowej w domu, opieki u schyłku życia itp. muszą zostać uwzględnione w konkretnych programach. Fundusze strukturalne, w szczególności Europejski Fundusz Społeczny, powinny zapewnić finansowanie szkoleń zawodowych pracowników sektora opieki i usług.

1.12.1. Biorąc pod uwagę różne podejścia w UE, EKES zaleca, by określić wspólną podstawę obejmującą najważniejsze elementy istniejących szkoleń, w duchu rozwiązań, które przyjęto przy ustanawianiu dyrektywy 2005/36/WE z dnia 7 września 2005 r. i dyrektywy 2013/55/UE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych.

1.13. By przygotować i zwiększyć mobilność pracowników i usług dla osób starszych, trzeba opracować europejską podstawę kształcenia pielęgniarzy w dziedzinie gerontologii, sanitariuszy i opiekunów nie tylko pod względem technicznym, lecz również społecznym i ludzkim.

1.13.1. Jednocześnie niezbędne jest zwiększenie uznania społecznego i finansowego dla pracowników odpowiadających za osoby starsze. Dla stworzenia spójnej i skutecznej polityki starzenia się społeczeństwa konieczne jest również uznanie pojęcia opiekuna rodzinnego.

1.14. EKES domaga się organizacji obrad okrągłego stołu na tematy finansowe z udziałem głównych podmiotów sektora medyczno-socjalnego, instytucjonalnych organów regulacji rynków (którymi są państwo i samorządy lokalne), funduszy emerytalnych i ubezpieczycieli w celu zagwarantowania osobom starszym stabilności usług i inwestycji, w celu zapewnienia finansowej stabilności miejsc pracy i zalecenia uczciwej ceny usług. Te centralne obrady okrągłego stołu powinna poprzedzić seria zdecentralizowanych posiedzeń przygotowawczych zorganizowanych wspólnie z krajowymi radami społeczno-gospodarczymi, jak również z EKES-em.

1.15. EKES zaleca realizację europejskiej polityki komunikacyjnej mającej na celu wzbudzenie większego poczucia solidarności międzypokoleniowej z myślą o osobach starszych, zarówno pod względem gospodarczym, jak i społecznym.

2. Skoordynowana i zaplanowana polityka dotycząca osób starszych

2.1. Właściwe przedstawienie realiów społeczno-demograficznych starzenia się wymaga dobrego pomiaru statystycznego w połączeniu ze społeczno-zdrowotnym podejściem do tego zjawiska. Wskazane byłoby:

— zmobilizowanie socjologów i demografów do opracowania szczegółowej i perspektywicznej analizy społeczno-demograficznych aspektów starzenia się (wielkość i skład gospodarstw domowych, relacje z dziećmi i innymi krewnymi, wpływ separacji i rekonstruowania gospodarstw domowych itp.),

— wprowadzenie w Europie narzędzi oceny w celu obserwacji i porównywania strategii politycznych państw członkowskich i przekazania dobrych praktyk.

2.2. Profilaktyka może ograniczyć skutki trudnego starzenia się pod warunkiem dokonania oceny tego problemu, określenia elementów komfortowego starzenia się (ćwiczenia fizyczne, towarzyskość, pogoda ducha, odżywianie się) i ukierunkowania wysiłków ludzkich i finansowych na to wielkie wyzwanie, bez zwiększania przy tym wydatków podatków i przy uwzględnieniu różnorodności systemów finansowych.

2.3. Zalecenia w tej dziedzinie powinny być poparte badaniami naukowymi skupiającymi się na epigenetyce i wskazującymi główne molekularne i biologiczne mechanizmy starzenia się, które można by poprawić poprzez mikroodżywianie i relację między człowiekiem a środowiskiem. Produkcja wysokiej jakości bioaktywnych związków mających na celu zwalczanie zwyrodnienia komórek powinna być lepiej kontrolowana i certyfikowana, aby zapewnić większą skuteczność.

2.4. Usługi na rzecz osób starszych związane są z dwoma wzajemnie się uzupełniającymi sposobami podejścia: instytucjonalnym podejściem instytucji opiekuńczych oraz podejściem opiekunów rodzinnych. Skuteczność tej komplementarności zapewnią wyłącznie obiektywne wskazanie zadań i czynności związanych z tymi dwoma sposobami podejścia, dokładne określenie wspieranych profili oraz lepsza koordynacja podmiotów i ich narzędzi.

2.5. Należy zebrać i ustrukturyzować informacje w celu ilościowej i jakościowej oceny aktualnych potrzeb pod względem miejsc w instytucjach opiekuńczych, pamiętając, że według literatury, z którą się zapoznano, istnieje bardzo wysokie zapotrzebowanie na opiekę domową wśród osób w wieku 85 lat i starszych (nawet w warunkach silnej zależności).

2.6. Zinformatyzowana karta i dokumentacja medyczna powinny zostać rozpowszechnione we wszystkich państwach członkowskich. Umożliwiłyby one lepsze zrozumienie realiów zdrowotnych i ułatwiłyby wprowadzenie specjalnej ścieżki leczenia dla osób starszych.

2.7. Konieczne byłoby zachęcenie do zniesienia sztywnych struktur i tym samym do partnerstwa między różnymi pracownikami medycznymi i paramedycznymi poprzez położenie nacisku na rolę lekarza koordynującego – gerontologa – i głównego pielęgniarza, którego funkcję należałoby wzmocnić, a także niezbędne byłoby stworzenie pomostów między usługami opieki instytucjonalnej, opieką i usługami ambulatoryjnymi, lekarzem rodzinnym i opiekunami rodzinnymi. Umożliwiłyby to lepsze zrozumienie popytu na wyposażenie i ośrodki dla osób starszych.

2.8. Oprócz profesjonalnych pracowników należy również uznać i docenić zaangażowanie opiekunów rodzinnych.

W tym kontekście interesujący jest japoński system Fureai Kippu (FK) ^(?).

2.8.1. UE mogłaby zainicjować pilotażowy eksperyment międzypokoleniowego banku czasu w ok. dziesięciu europejskich regionach lub miastach, inspirując się FK, a następnie zaproponować państwom członkowskim, które poparłyby tę ideę, upowszechnienie tego systemu, jeśli okaże się on skuteczny.

3. Przemysłana i skuteczna polityka mieszkaniowa

3.1. Problematyka mieszkalnictwa osób starszych jest złożona i delikatna. Należy do niej podejść, kładąc systematycznie nacisk na wybór dokonany przez jednostkę oraz dialog z rodziną i krewnymi. Przemysłana polityka mieszkaniowa dla osób starszych musi uwzględniać następujące elementy:

— Mieszkania starzeją się wraz z ich lokatorami. Koszty związane z zajmowaniem nieprzystosowanego mieszkania mogą stać się czynnikiem ubożenia, desocjalizacji i podupadania na zdrowiu.

^(?) Japonia (która wśród wszystkich krajów OECD ma najszybciej starzejące się społeczeństwo) wprowadziła system Fureai Kippu stanowiący lokalną sieć wzajemnej pomocy, w połączeniu z „bankiem czasu”, w celu podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat wolontariatu. Zgodnie z zasadą pomocniczości obejmuje ona wszelką pomoc dla osób starszych lub niepełnosprawnych, która nie jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym.

- Wyboru nie można już dokonywać wyłącznie między domem a instytucją. Istnieją alternatywne formy zakwaterowania. Należałoby ocenić ich potencjał społeczny i gospodarczy i określić struktury, których stworzenie jest konieczne w zależności od profilu i chorób (ośrodki dzienne, ośrodki nocne, ośrodki sąsiedzkie ukierunkowane na samodzielność itp.).
- Niezbędne jest dokonanie rozróżnienia między zaburzeniami poznawczymi a niezdolnością do samodzielności.
- Zakwaterowanie osób starszych w ich własnym towarzystwie nie przynosi żadnych korzyści poznawczych, a związek między zdrowiem psychicznym i fizycznym osób starszych został już dowiedziony naukowo.
- Skupienie osób starszych w jednym miejscu i przejście całkowitej opieki nad osobą starszą znacznie podwyższają ryzyko zniechęcenia i rezygnacji. Pociąga to za sobą w nieunikniony sposób rosnącą medykalizację i coraz większe poleganie na lekach.

3.2. Polityka nieruchomości adresowana do placówek opiekuńczych dla osób niesamodzielnych w starszym wieku powinna uwzględniać znaczenie położenia geograficznego i być przemyślana, gdyż w przeciwnym razie będzie nieskuteczna i pociągnie za sobą trudne do amortyzacji koszty dla samych osób starszych. Absolutnie niezbędne jest zadbanie o poszanowanie wyboru jednostki odnośnie do ewentualnego umieszczenia w placówce opiekuńczej.

3.2.1. Należy przewidzieć dynamiczną i elastyczną politykę nieruchomości i politykę urbanistyczną, by dać pierwszeństwo intermodalności mieszkań, aspektowi międzypokoleniowemu i otwarciu społecznemu.

3.3. Osiągnięcia technologiczne w dziedzinie automatyki domowej są decydującym elementem polityki mieszkaniowej, którą należy prowadzić. Musi im towarzyszyć szczególna dbałość o kompetentną opiekę świadczoną przez wykwalifikowane osoby.

3.4. Głównym celem inicjatywy „Miasta przyjazne osobom starszym” (VADA, wspieranej przez WHO) jest promowanie aktywnego starzenia się poprzez optymalizację zdrowia, udziału starszych obywateli i ich bezpieczeństwa. Program „Miasta przyjazne osobom starszym” zawiera opis aktualnej sytuacji, koncentruje się na ocenie struktur i usług przeznaczonych dla osób starszych oraz nakreśla plan realizacji priorytetów i efektów w terenie.

UE mogłaby zainicjować program zmierzający do realizacji serii przedsięwzięć VADA o charakterze pilotażowym ukierunkowanych na różnorodne profile miejskie od dzielnic (bardzo) dużych miast aż po jednostki półwiejskie.

4. Nobilitacja profesjonalistów i stałe kształcenie

4.1. W starzejącym się społeczeństwie należy skupić się na kontroli objawów i ich zmienności. Niezbędne jest zapewnienie większej liczby profesjonalistów w celu rozwinięcia systemów i procedur. W ten sposób wzrośnie liczba osób powołanych do pracy w dziedzinie rehabilitacji i telemedycyny.

By uniknąć znacznej rotacji pracowników w tym sektorze, wskazane są układy zbiorowe wynikające z dialogu społecznego, kładące nacisk na zwiększenie uznania społecznego i wynagrodzenia profesjonalistów.

4.2. Statystycznie i niezależnie od przeanalizowanego scenariusza, zawód pomocy domowej potencjalnie stanowi największe źródło tworzenia miejsc pracy. Ogólnie rzecz biorąc, zawody związane z opieką i pomocą dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, stosunkowo mniej uzależnione od sytuacji gospodarczej, powinny korzystać z silnej dynamiki zatrudnienia. Zawody sanitariusza, opiekuna i pielęgniarka również należą do zawodów, które w największym stopniu przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy.

4.3. Cała literatura, z którą się zapoznano, prowadzi do tego samego wniosku: opieka i usługi świadczone osobom starszym stanowią potencjalnie ogromną strefę zatrudnienia, ponieważ główną tendencją jest społeczno-demograficzne starzenie się kontynentu. Zasadniczy problem dotyczy zapewnienia finansowej stabilności tych niskopłatnych miejsc pracy, zważywszy na ich wartość dodaną, zaangażowanie pracowników i trudne warunki pracy.

4.4. Należy również wspierać szkolenie opiekunów, gdyż ich obecność i aktywność, stanowiące uzupełnienie działań profesjonalistów, są nieodłącznie związane z dobrostanem osób starszych. UE mogłaby inicjować aktywną politykę wspomagającą krewnych będących opiekunami, proponując państwom członkowskim dostosowanie ich przepisów socjalnych. Niezbędne jest przyznanie opiekunom szczególnego statusu.

4.5. Osoby, do których byłyby skierowane szkolenia zawodowe dotyczące usług na rzecz osób starszych, są zazwyczaj słabo wykwalifikowane bądź wręcz nie posiadają kwalifikacji, gdyż nie są przyzwyczajone do tradycyjnej ścieżki kształcenia. Niemniej posiadają wiedzę empiryczną. Niezbędne byłoby zatem określenie ram rozwoju eksperymentów szkoleniowych opartych na nietypowej wiedzy (wiedzy fachowej i kompetencjach społecznych). EKES zaleca podejście, w ramach którego – nie lekceważąc uczenia się przez poznawanie – do opracowania odpowiednich profili kompetencji zastosowano by dydaktykę opartą na dotychczasowych efektach uczenia się i nabytych umiejętnościach.

4.6. Należy ułatwić docelowym odbiorcom dostęp do szkoleń oraz uprościć zasady ich odbywania poprzez uelastycznienie możliwości nabycia niezbędnej wiedzy technicznej za pomocą:

- narzędzi ICT (i innych) umożliwiających dostęp do teorii i informacji,
- wyznaczenia najlepszych okresów sprzyjających wymianie,
- wyznaczenia stałego mentora,
- organizacji społeczności internetowych w celu wymiany wiedzy i praktyk.

4.7. Powyższe działania powinny być przedmiotem szczególnej uwagi w ramach programu Erasmus+. Ponadto unijna władza budżetowa powinna zapoczątkować i wesprzeć te rozważania poprzez linię budżetową „Przeprowadzanie eksperymentów”.

5. Odpowiednia polityka finansowania

5.1. Inspiracją dla zasady powszechnego dostępu do usług na rzecz osób starszych może być zasada, na jakiej opiera się Europejska Platforma Osób Starszych: dostępność za cenę, która nie narusza ani jakości życia, ani godności, ani wolności wyboru.

5.2. Starzejąca się osoba pozostaje bezpośrednim i pośrednim podmiotem tkanki społecznej. Kiedy traci samodzielność, przyjmuje bierną rolę społeczną: tworzy bezpośrednie i pośrednie miejsca pracy niezbędne do zorganizowania sieci wsparcia. To właśnie w tym momencie społeczeństwo może aktywizować i wdrażać wszystkie swoje umiejętności i zasoby, aby zapewnić całościową opiekę nad osobami starszymi.

5.3. Usługi na rzecz osób starszych korzystają zazwyczaj z szerokiego wsparcia publicznego poprzez systemy mające na celu zaspokojenie zapotrzebowania prywatnych gospodarstw domowych. Jednak komercjalizacja i monetyzacja tych usług powoduje zmianę roli władz publicznych i zarządzania tymi usługami. Państwo i władze lokalne zamierzają przekształcić się z dostawców usług dla osób zależnych w organy nadzoru rynku poprzez ustanowienie procedur mających na celu zapewnienie skuteczności rynku i zaufania beneficjentów. Wymaga to głównie kontroli podmiotów w terenie, zapewnienia jakości usług oraz rozpowszechnienia informacji. EKES uważa za wskazane, by Komisja zaleciła państwom członkowskim wprowadzenie przejrzystości rynkowej, jak również przejrzystości w zakresie działań służących polepszeniu jakości usług na rzecz osób starszych.

5.4. Aby zagwarantować rzeczywistą możliwość finansowania popytu na usługi na rzecz osób starszych, należy zachęcać państwa członkowskie do ułatwiania wprowadzania ubezpieczeń samodzielności, najlepiej włączonych do systemu zabezpieczenia społecznego. Ubezpieczenia te powinny sprzyjać włączeniu społecznemu, z myślą o finansowaniu usług i wyposażenia umożliwiających faktyczną samodzielność. Powinny także zaspokajać potrzeby w zakresie opieki i usług zdrowotnych w domu osoby starszej, jak również w zakresie tymczasowego lub stałego pobytu w placówce opiekuńczej.

5.5. Systemy zabezpieczenia społecznego państw członkowskich, jeśli będą musiały uwzględnić ubezpieczenie niezależności, nie będą w stanie zapewnić finansowania w oparciu o jedną podstawę opodatkowania. Finansowanie to należy przewidzieć z uwzględnieniem innych źródeł – zarówno publicznych, jak i prywatnych – w tym funduszy emerytalnych.

Obecnie pożądanym jest zainicjowanie przez Komisję kompleksowego społeczno-ekonomicznego badania prospektywnego na temat zapewnienia stabilności finansowej miejsc pracy związanych z usługami na rzecz osób starszych w UE. Badanie to powinno uwzględnić różne sposoby finansowania publicznego i prywatnego oraz proponować mechanizmy inwestycyjne oparte na partnerstwie publiczno-prywatnym i różne zalecenia zarówno na szczeblu ponadnarodowym, jak i na szczeblu państw członkowskich. Zarys badania należy określić podczas obrad okrągłego stołu dotyczących kwestii finansowych z udziałem głównych podmiotów odpowiedzialnych za opiekę nad osobami starszymi.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Praca z azbestem w ramach termomodernizacji”**(opinia z inicjatywy własnej)**

(2019/C 240/04)

Sprawozdawca: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**Współsprawozdawca: **Enrico GIBELLIERI**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	12.7.2018
Podstawa prawna	Artykuł 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI)
Data przyjęcia przez komisję CCMI	26.3.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	199/4/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje ambitny przegląd dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, zarazem uznaje jednak poważne zagrożenie stwarzane przez azbest, który jest dziś w Europie głównym źródłem nowotworów pochodzenia zawodowego. EKES uważa, że aby osiągnąć ambitne cele dotyczące odnowienia europejskich zasobów budowlanych – z myślą o stworzeniu zdrowych i energooszczędnych domów i miejsc pracy – konieczne jest osiągnięcie synergii w zakresie usuwania szkodliwych substancji w trakcie termomodernizacji, aby nie pozostawić tego obciążenia kolejnym pokoleniom.

1.2. Komisja Europejska musi podjąć działania w następstwie rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie azbestozależnych chorób zawodowych i perspektyw całkowitego wyeliminowania wciąż obecnego azbestu (2012/2065(INI)) oraz opinii z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie „UE bez azbestu”, a także uwzględnić ich propozycje.

1.3. Komisja Europejska powinna nawiązać współpracę z Międzynarodową Organizacją Pracy (MOP) i Światową Organizacją Zdrowia (WHO), korzystając z wcześniejszych programów MOP/WHO. Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy oraz Komisja powinny wspólnie wspierać takie działania w UE.

1.4. Komisja Europejska powinna aktywnie promować podejście do projektowania budynków i materiałów budowlanych oparte na całym cyklu życia, aby zapewniać możliwość ich recyklingu i ponownego wykorzystania oraz realizację unijnego celu stworzenia gospodarki o obiegu zamkniętym.

1.5. Ponadto Komisja powinna uznać usuwanie szkodliwych substancji za priorytet przy opracowywaniu narzędzi uzupełniających, takich jak cyfrowy dziennik budowy oraz paszport renowacji budynków, z myślą o informowaniu konsumentów o możliwościach renowacji budynków i wspieraniu wdrażania dostosowanych do indywidualnych potrzeb planów renowacji opartych na audytach przeprowadzanych przez specjalistów. W ramach tych działań można by wprowadzić dodatkowe narzędzia uzupełniające na poziomie UE w celu rejestracji szkodliwych substancji w publicznie dostępnych budynkach z myślą o ochronie konsumentów.

1.6. Komisja Europejska i państwa członkowskie dokonają przeglądu transpozycji do prawa krajowego dyrektywy w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (dyrektywa 2009/148/WE) z perspektywy różnych grup ryzyka, aby poprawić ochronę wszystkich pracowników narażonych na kontakt z azbestem. Komisja Europejska i państwa członkowskie powinny współpracować w celu skutecznego wykorzystania unijnych funduszy strukturalnych i inwestycyjnych do usuwania azbestu.

1.7. Termomodernizacja znajduje się na styku wielu obszarów prawa europejskiego. Należy dokonać analizy unijnego i krajowego prawodawstwa, aby zapewnić spójność polityki przy postępowaniu z substancjami szkodliwymi. Obejmuje to prawodawstwo w zakresie odpadów i zapewnienie wystarczającej liczby składowisk do przetwarzania odpadów azbestowych.

1.8. Państwa członkowskie powinny tworzyć rejestry i uwzględniać substancje szkodliwe jako zasadniczy element wszystkich istniejących i nowo tworzonych paszportów renowacji budynków.

1.9. Zasadnicze znaczenie ma to, aby państwa członkowskie nakreśliły własne długofalowe strategie renowacji, mając na uwadze zagrożenia nieodłącznie związane z azbestem i innymi substancjami szkodliwymi.

1.10. Państwa członkowskie muszą także zadbać o jasne określenie kryteriów udzielania wsparcia finansowego na rzecz termomodernizacji, np. w formie ulg podatkowych lub dotacji, by umożliwić właścicielom mieszkań całkowite usunięcie szkodliwych substancji w ramach renowacji.

1.11. Państwa członkowskie muszą wspierać partnerów społecznych w dostosowywaniu szkoleń, kwalifikacji i profili zawodowych do przyszłych potrzeb. Należy tego dokonać, aby zwiększyć atrakcyjność tego sektora dla młodych pracowników i kobiet.

1.12. Należy w pełni uznawać i wspierać szczególną rolę i odpowiedzialność partnerów społecznych w zwalczaniu zagrożeń i ochronie pracowników. W działaniach tych powinien także uczestniczyć określony przekrój zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, ponieważ azbest wpływa na życie zawodowe, zdrowie, ochronę konsumentów i środowisko naturalne. Dotyczy to szczególnie sytuacji uznawania ofiar chorób związanych z azbestem i wypłacania im odszkodowań.

1.13. Państwa członkowskie mogą pomóc w ocenie i promowaniu dobrych praktyk i nowych technologii, aby chronić zdrowie i bezpieczeństwo pracowników i mieszkańców budynków.

1.14. Zważywszy na ogromne znaczenie tej kwestii, EKES przedstawi niniejszą opinię na konferencji organizowanej wspólnie z Parlamentem Europejskim, Europejskim Komitetem Regionów i Komisją Europejską.

2. Uwagi ogólne

2.1. Zmieniona dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków będzie miała znaczący wpływ na działalność gospodarczą w sektorze budowlanym poprzez zwiększenie średniego rocznego wskaźnika renowacji. Jedną z najistotniejszych zmian w zmienionej dyrektywie w sprawie charakterystyki energetycznej budynków jest poziom jej ambicji, ponieważ zakłada się, że średni roczny wskaźnik renowacji powinien wzrosnąć z 1 % do 3 %. Będzie to miało pozytywny wpływ na zatrudnienie i stworzy możliwość promowania nowych i dodatkowych umiejętności i kwalifikacji w celu zapewnienia trwałego zatrudnienia o wysokiej jakości oraz konkurencyjności sektora.

2.2. Decydenci i zainteresowane podmioty muszą mieć świadomość potencjalnych zagrożeń dla zdrowia związanych z renowacją europejskich zasobów budowlanych, wynikających zwłaszcza z narażenia na szkodliwe substancje, takie jak azbest. Narażeni są właściciele mieszkań, mieszkańcy i personel zatrudniony wewnątrz budynków. Zmieniona dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków kładzie nacisk na kwestie zdrowotne, w szczególności motyw 14 dyrektywy zmieniającej (UE) 2018/844 stanowi, że „państwa członkowskie powinny wspierać te modernizacje poprawiające charakterystykę energetyczną istniejących budynków, które przyczyniają się do tworzenia zdrowego środowiska w pomieszczeniach, w tym przez usuwanie azbestu i innych szkodliwych substancji, zapobieganie usuwaniu w sposób nielegalny substancji szkodliwych oraz ułatwianie przestrzegania obowiązujących aktów ustawodawczych, np. dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE (1) i (UE) 2016/2284 (2)”.

2.3. Istotnie, wiele budynków, które potrzebują ulepszeń pod względem charakterystyki energetycznej, powstało jeszcze przed wprowadzeniem zakazu stosowania azbestu. Według szacunków obecnie ok. 35 % budynków w UE ma ponad 50 lat, a prawie 75 % zasobów budowlanych jest nieefektywnych energetycznie, co oznacza, że znaczna część budynków w Europie kwalifikuje się do remontu przed 2050 r. W związku z tym konieczne będzie bezpieczne usunięcie dużych ilości azbestu.

2.4. Zgodnie z art. 2a ust. 2 zmienionej dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, państwa członkowskie muszą w swoich długoterminowych strategiach renowacji ustalić plan działania zawierający działania określające sposób przekształcenia ich zasobów budowlanych do 2050 r. Z uwagi na znaczny odsetek budynków w Europie zawierających azbest, państwa członkowskie powinny opracować długoterminowe krajowe strategie renowacji z myślą o zminimalizowaniu zagrożenia dla zdrowia pracowników, mieszkańców i ogółu społeczeństwa.

2.5. Termomodernizacja istniejących budynków wymaga specjalistycznej wiedzy i umiejętności ze strony pracowników. Potrzeby te zostały wyszczególnione w ramach projektu „Kształcenie i szkolenie zawodowe na rzecz budownictwa niskoemisyjnego”(VET4LEC) realizowanego przez europejskich sektorowych partnerów społecznych reprezentujących przemysł budowlany. Ważne jest, aby przedstawiciele wszystkich zawodów mający zawodowy lub przypadkowy kontakt z azbestem dysponowali odpowiednimi kwalifikacjami.

2.6. Azbest pozostaje główną przyczyną zachorowań na nowotwory pochodzenia zawodowego w UE. Według Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony Zdrowia Pracowników (ICOH) każdego roku azbest jest przyczyną ok. 88 tys. zgonów w Europie i odpowiada za 55–85 % przypadków nowotworów płuc pochodzenia zawodowego. Ten współczynnik umieralności będzie nadal rósł do przełomu lat 20. i 30. XXI wieku. Nawet praca z azbestem związanym może powodować znaczne uwalnianie szkodliwych włókien azbestowych.

2.7. Określona w dyrektywie w sprawie charakterystyki energetycznej budynków struktura zarządzania na poziomie krajowym musi odpowiadać obecnym i przyszłym wyzwaniom. Art. 2a ust. 5 dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków stanowi, że aby wspierać rozwój swojej długoterminowej strategii renowacji, każde państwo członkowskie przeprowadza konsultacje społeczne. Państwa członkowskie określają procedurę konsultacji w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu, angażując jednocześnie odpowiednie podmioty publiczne i prywatne w bardziej efektywny sposób na podstawie szerokich konsultacji i rzeczywistego uczestnictwa.

3. Uwagi dotyczące instytucji UE

3.1. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie azbestozależnych chorób zawodowych i perspektyw całkowitego wyeliminowania wciąż obecnego azbestu (2012/2065(INI)), w której m.in. wezwał Komisję do przyjęcia całościowego podejścia do termomodernizacji i usuwania azbestu. Podobne zalecenia zostały zawarte w opinii z inicjatywy własnej EKES-u „UE bez azbestu”. Komisja Europejska podjęła pewne działania następcze w odniesieniu do proponowanych środków, ale powinna zrobić więcej, aby przyspieszyć swoje wysiłki.

3.2. Z uwagi na to, że produkty zawierające azbest były stosowane niemal w każdej części budynków wybudowanych przed wprowadzeniem zakazu jego stosowania, każda renowacja wiąże się z potencjalnym ryzykiem uwalniania włókien azbestowych. Potencjalne narażenie pracowników musi podlegać kontroli, a Komisja Europejska musi rozpocząć ocenę obecnej wartości dopuszczalnej ilości włókien azbestowych w miejscu pracy wynoszącej 100 tys. włókien/m³ (dyrektywa 2009/148/WE), aby ustalić, czy gwarantuje ona pracownikom wystarczające bezpieczeństwo. Międzynarodowa Komisja ds. Ochrony Zdrowia Pracowników (ICOH) zaleca obniżenie wartości dopuszczalnych do 1 tys. włókien/m³.

3.3. Obecne modele rejestracji azbestu i innych substancji szkodliwych w państwach członkowskich zasadniczo nie są adekwatne do potrzeb. Choć wiele państw członkowskich lub regionów dysponuje rejestrami substancji szkodliwych, często są one niepełne, niedostępne do wiadomości publicznej i zazwyczaj nieaktualizowane. W niektórych państwach członkowskich nie istnieją w ogóle. Znamienny wyjątek stanowi Polska, która przyjęła ambitny program usuwania azbestu wspierany ze środków publicznych, a jego realizację ułatwia publicznie dostępna baza azbestowa.

3.4. Nowoczesny rejestr substancji szkodliwych w budynkach powinien obejmować: szczegółowe dla danego budynku wskazanie miejsca i ilości substancji szkodliwych, diagnozę potencjalnych zagrożeń i harmonogram usuwania, gromadzenie danych na szczeblu centralnym przez organy publiczne w celach statystycznych i informacyjnych na potrzeby tworzenia strategii usuwania i zachęt finansowych oraz publiczną dostępność informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa i zdrowia dla organów publicznych, mieszkańców, wykonawców i pracowników.

3.5. Procedury uznawania i wypłaty odszkodowań na rzecz ofiar narażenia na kontakt z azbestem wymagają poprawy, należy też ułatwić dostęp do niezbędnych informacji, aby zapewnić ofiarom możliwość zabrania głosu oraz pomoc prawną, finansową i osobistą. Należy wspierać stowarzyszenia ofiar azbestu. Mogłoby to zmniejszyć obciążenia ponoszone przez nie osobiście podczas procedur uznawania, co zawsze potęguje cierpienia związane z chorobą.

3.6. W ramach struktury zarządzania dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków należy wyznaczyć na każdym poziomie precyzyjne cele na podstawie identyfikacji głównych problemów i oceny postępów. Powinny zostać opracowane europejskie instrumenty wspierające wdrażanie krajowych długoterminowych strategii renowacji w postaci wytycznych i wskaźników, poziomów odniesienia, dzielenia się najlepszymi praktykami i wzajemnych ocen.

4. Uwagi dotyczące wdrażania dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków na szczeblu krajowym

4.1. Zmieniona dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków zobowiązuje państwa członkowskie do opracowania długoterminowych strategii renowacji. Zgodnie z art. 7 dyrektywy, zasadnicze znaczenie ma to, aby te długoterminowe strategie uwzględniały zagrożenia nieodłącznie związane z azbestem i innymi substancjami szkodliwymi.

4.2. Państwa członkowskie mają obowiązek ustanawiać i wdrażać długoterminowe strategie renowacji. Muszą tego dokonywać we współpracy ze stosownymi podmiotami, w tym odpowiednimi jednostkami terytorialnymi, takimi jak regiony i gminy. Należy oczywiście uwzględnić różnice w strukturach administracyjnych i organizacyjnych poszczególnych państw.

4.3. Należy wyraźnie określić kryteria przyznania wsparcia finansowego dla termomodernizacji, takiego jak ulgi podatkowe lub dotacje, by umożliwić właścicielom mieszkań usunięcie szkodliwych substancji w ramach działań w zakresie termomodernizacji. Może to obejmować stosowanie aktywnych materiałów energetycznych, takich jak zintegrowane systemy fotowoltaiczne. Ważne jest, aby zachęty finansowe do zmniejszenia obecności szkodliwych substancji były dostępne również wtedy, gdy ich usunięcie nie jest bezpośrednio związane z charakterystyką energetyczną budynku. Może to pomóc w stworzeniu zdrowych i energooszczędnych przestrzeni mieszkalnych i miejsc pracy oraz ułatwi realizację ambitnych celów w zakresie usuwania azbestu.

4.4. Konsumenci wymagają dodatkowego wsparcia w postaci zwiększania świadomości na temat zagrożeń związanych z substancjami szkodliwymi w budynkach, które mogą wywierać negatywny wpływ na zdrowie i jakość powietrza w pomieszczeniach, oraz sposobów łagodzenia tych zagrożeń w procesie termomodernizacji. Doradcy i audytorzy w dziedzinie energii oraz inne podmioty udzielające wsparcia konsumentom powinny dysponować wystarczającą wiedzą i kwalifikacjami, aby dostarczać informacji o usuwaniu substancji szkodliwych i stosownych możliwościach finansowania.

4.5. Obecnie wymogi szkoleniowe i przepisy w wielu państwach członkowskich są niewystarczające, aby odpowiednio chronić pracowników przed zagrożeniami związanymi z azbestem. Zasadniczo każdy pracownik w branży budowlanej jest potencjalnie narażony na kontakt z azbestem w pracy. Zgodnie z dyrektywą w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (dyrektywa 2009/148/WE) każdy narażony pracownik wymaga szkolenia odpowiadającego poziomowi ryzyka, na jakie jest narażony; nie zostało to jednak odpowiednio uwzględnione w transpozycji dyrektywy do prawa krajowego wielu państw członkowskich, w których szkoleniami często są objęci wyłącznie pracownicy potencjalnie narażeni na wysokie stężenia (np. zatrudnieni przy usuwaniu azbestu lub rozbiórce). Zachęca się państwa członkowskie do przeprowadzenia przeglądu transpozycji tej dyrektywy do prawa krajowego i jej wdrażania w praktyce z perspektywy różnych grup ryzyka, tak aby poprawić ochronę wszystkich pracowników narażonych na kontakt z azbestem.

4.6. Ważne jest upowszechnienie świadomości i specjalistycznych szkoleń branżowych, w tym ogólne zwiększanie świadomości, zwłaszcza wśród młodych pracowników, co może obejmować szkolenia zawodowe i edukacyjne. Szkolenia należy projektować w sposób odpowiadający potrzebom pracowników jedynie czasami mających kontakt z azbestem, powinny one też umożliwiać usuwanie materiałów obciążonych niskim ryzykiem, takich jak nieuszkodzone dachy i rury cementowo-azbestowe. Jest to szczególnie istotne dla MŚP. Na koniec należy oddzielnie wziąć pod uwagę potrzeby specjalistycznych przedsiębiorstw usuwania azbestu, które mogą regularnie zajmować się dużą ilością materiałów wysokiego ryzyka.

4.7. Europejscy partnerzy społeczni reprezentujący sektor budowlany opracowali moduły informacyjne dotyczące azbestu – dostępne w wielu językach – w celu zapewnienia bezpieczniejszego obchodzenia się z nim. Zachęca się państwa członkowskie do podejmowania własnych działań uświadamiających w tym zakresie lub do rozpowszechniania istniejących materiałów informacyjnych.

4.8. Dostępne są nowe technologie i praktyki zawodowe chroniące zdrowie i bezpieczeństwo pracowników i mieszkańców, a ich stosowanie i wdrażanie należy promować. Ogólne zmniejszenie ilości pyłów w miejscach pracy może ograniczyć występowanie licznych negatywnych skutków dla zdrowia wynikających m.in. z obecności krzemionki krystalicznej, pyłu drewna i azbestu. Można tego dokonać za pomocą różnych środków, takich jak odsysanie na miejscu bądź wiązanie pyłu wodą lub żel. Już obecnie stosowane są zdalnie sterowane roboty do usuwania materiałów z powierzchni, ciasnych przestrzeni, sufitów i ścian budynków. Poważne traktowanie zagrożeń związanych z substancjami szkodliwymi może stymulować innowacje.

4.9. Ważne jest rozwiązanie problemu postrzegania miejsc pracy w sektorze budowlanym jako niebezpiecznych i niezdrowych – co czasami jest zgodne z prawdą. Jest to istotna kwestia z uwagi na starzenie się siły roboczej. Zarządzanie zagrożeniami związanymi z azbestem i innymi substancjami szkodliwymi w całościowy sposób podczas termomodernizacji może pomóc w zwiększeniu atrakcyjności tego sektora dla młodych mężczyzn i kobiet.

4.10. Termomodernizacja budynków stwarza nowe zawody i przekształca istniejące profile zawodowe. Jest to okazja do zwiększenia atrakcyjności tego sektora oraz stworzenia nowych i atrakcyjnych miejsc pracy. Coraz ważniejsze staje się podjęcie kwestii zmiany demograficznej w sektorze przez tworzenie profili zawodowych i warunków pracy odpowiadających oczekiwaniom młodych pracowników, a zwłaszcza kobiet.

4.11. Przeciętna osoba spędza ok. 90 % czasu w pomieszczeniach zamkniętych. Obecnie materiały budowlane rzadko bywają jednorodne. Nawet stosunkowo proste produkty wytwarza się przy użyciu szerokiej gamy środków i dodatków chemicznych; często wiąże się to z procesami chemicznymi. Czasami ich długoterminowe skutki dla zdrowia ludzi pozostają nieznanne. Przykładowo nanomateriały mają właściwości geometryczne podobne do azbestu i potencjalnie mogą okazać się szkodliwe w dłuższej perspektywie. Decydenci i producenci materiałów budowlanych powinni stosować zasadę ostrożności jako podstawę badań i rozwoju w dziedzinie materiałów budowlanych.

4.12. Należy upowszechnić podejście do projektowania budynków i materiałów budowlanych oparte na całym cyklu życia z uwzględnieniem możliwości ponownego wykorzystania i recyklingu. Decydenci mogliby stymulować stosowanie zrównoważonych technik i naturalnych materiałów budowlanych, takich jak m.in. drewno, najlepiej pochodzące z lokalnych źródeł, lub zapewniać zachęty w tym zakresie. Przykładowo obserwujemy rosnącą liczbę budynków z muru pruskiego i nowości technicznych w zakresie materiałów izolacyjnych pochodzenia biologicznego, takich jak beton konopny, lub nowych zastosowań produktów pochodzenia drzewnego. Ten rozwój stosowania bardziej zrównoważonych materiałów i produktów należy aktywniej promować i wspierać za pomocą różnorodnych unijnych instrumentów i inicjatyw. Trzeba też brać pod uwagę unijny cel budowania gospodarki o obiegu zamkniętym.

4.13. Jedną z głównych motywacji zmiany dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków jest ograniczenie skutków zmiany klimatu. Można jednak przewidywać coraz większą częstotliwość katastrof naturalnych, które mogą prowadzić do niekontrolowanego uwalniania włókien azbestowych z budynków i infrastruktury publicznej. Powinno to stanowić dodatkową zachętę do przyspieszenia usuwania azbestu. Należy to także uwzględnić w planach reagowania na katastrofy naturalne. Służby ratunkowe są w takich sytuacjach narażone na zagrożenia i wymagają odpowiedniej ochrony.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wkład przedsiębiorstw gospodarki społecznej w bardziej spójną i demokratyczną Europę”

(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji rumuńskiej)

(2019/C 240/05)

Sprawozdawca: **Alain COHEUR**

Wniosek o konsultację	Pismo z 20.9.2018
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	2.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	118/1/1

1. **Wnioski i zalecenia**

1.1. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej oferują – dzięki zróżnicowaniu swych sektorów działalności – wielorakie rozwiązania umożliwiające przechodzenie w kierunku społeczeństwa bardziej spójnego i dbającego o interes ogólny. Gospodarka społeczna jest główną siłą napędową rozwoju gospodarczego i społecznego w Europie. Obejmuje ona 2,8 mln przedsiębiorstw, które tworzą w sumie 13,6 mln miejsc pracy, i stanowi 8 % PKB UE. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej odgrywają kluczową rolę w tworzeniu i utrzymywaniu wysokiej jakości miejsc pracy, w pomyślnym wdrażaniu europejskiego filaru praw socjalnych oraz programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030.

1.2. Obecna sytuacja gospodarki społecznej w Europie jest nierówna. W niektórych państwach członkowskich tendencja historyczna i nowe kierunki polityki krajowej pomagają w rozwoju tego sektora, a tymczasem w innych pozostaje on w tyle. Tego rodzaju sytuacja, do której dochodzi brak wystarczających środków finansowych, utrudnia gospodarce społecznej wnoszenie wkładu we wzrost gospodarczy i w przywracanie dynamiki przedsiębiorstwom, łagodzenie napięć społecznych generowanych przez coraz większe nierówności i ubóstwo, ograniczanie bezrobocia w niektórych regionach i w walce coraz gorszymi warunkami zatrudnienia. Zjawiska te prowadzą do wzmocnienia populizmu.

1.3. EKES apeluje, by państwa członkowskie i Komisja Europejska (KE) uznały wkład przedsiębiorstw gospodarki społecznej w rozwój aktywnego obywatelstwa i wspólnego dobra, promowania europejskiego modelu społecznego i kształtowania europejskiej tożsamości. By uznanie to nabrało pełnego sensu, musi towarzyszyć mu przydzielenie odpowiednich zasobów, jak również zachęta do rozpowszechniania innowacji i wiedzy oraz promowania ich wykorzystywania.

1.4. EKES stwierdza, że modeli przedsiębiorstw gospodarki społecznej niemal nie uwzględnia się w programach nauczania oraz w instrumentach tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw. Kwestię szkolenia i edukacji na temat gospodarki społecznej należy uwzględnić w programach systemów kształcenia jako prawdziwą drogę do nabycia wiedzy i ducha przedsiębiorczości. W związku z tym należałoby wspierać dostęp przedsiębiorstw gospodarki społecznej do programu Erasmus+.

1.5. EKES przypomina, że konieczne jest promowanie tego rodzaju przedsiębiorstw za pomocą ambitnej i przekrojowej polityki publicznej, a także za pośrednictwem europejskiego planu działania na rzecz gospodarki społecznej.

1.6. Zgodnie ze swoimi wcześniejszymi opiniami EKES wzywa instytucje UE i państwa członkowskie do zapewnienia innowacjom społecznym konkretnego wsparcia, w tym uznania oraz poparcia politycznego dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej i społeczeństwa obywatelskiego, jako kluczowych zainteresowanych stron w społeczeństwie zapewniającym sprzyjające otoczenie.

1.7. Komitet zwraca się do KE o wyjaśnienie pojęcia gospodarki społecznej na podstawie specyfiki jej różnych obecnych form.

1.8. Komitet przypomina Komisji Europejskiej, państwom członkowskim i Eurostatowi o konieczności realizacji propozycji zawartych w wytycznych na temat rachunków satelitarnych w celu stworzenia rejestru statystycznego przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

1.9. EKES przypomina o potrzebie prowadzenia dalszych badań w celu zrozumienia zakresu, w jakim przedsiębiorstwa gospodarki społecznej przyczyniają się do wzmocnienia spójności społecznej i demokracji i do ożywienia gospodarki. Tego rodzaju podejście pozwoliłoby na zmniejszenie rozbieżności między nowymi państwami członkowskimi a pozostałą częścią Unii.

2. Uwagi ogólne

2.1. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej charakteryzują się tym, że służą interesowi ogólnemu lub konkretnej społeczności i nie dążą do maksymalizacji zysku. Ich cel ma wyraźny charakter społeczny – jest nim poprawa indywidualnego i zbiorowego dobrostanu przez zmniejszenie nierówności i wzmocnienie spójności społecznej. Należy również przyczynić się do rozwoju wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach odpowiedzialnych społecznie.

2.2. Gospodarka społeczna jest formą organizacji działalności człowieka, której fundamentami są własność zbiorowa, solidarność i demokracja uczestnicząca, opierająca się na skuteczności ekonomicznej jej zasobów i zapewniająca produkcję, dystrybucję, wymianę oraz konsumpcję towarów i usług. Przyczynia się ona do ekspresji aktywnego obywatelstwa oraz uczestniczy w budowaniu indywidualnego i zbiorowego dobrobytu. Swoim działaniem obejmuje ona wszystkie dziedziny: gospodarkę, społeczeństwo i środowisko.

2.3. Należy odnotować, że wiele czynników stopniowo osłabia takie fundamenty naszych społeczeństw, jak demokracja i spójność społeczną. Problemem jest ograniczanie wydatków publicznych i oferowanych przez nie siatek bezpieczeństwa socjalnego, logika zysków i rentowności w perspektywie krótkoterminowej, do których dążą rynki finansowe i spekulacyjne, rosnący populizm i pogłębiające się nierówności.

2.4. Unia, chcąc sprostać tym zmianom społecznym oraz rosnącej niepewności, a zarazem utrzymać ambitne cele rozwoju gospodarczego, powinna przyczynić się do budowania społeczeństw demokratycznych, opartych na spójności i realizujących cele postępu gospodarczego i społecznego, walki z dyskryminacją i wszelkimi formami wykluczenia społecznego. Unia może zrealizować swe zamierzenia, jednocześnie broniąc swoich wspólnych wartości, poprzez ambitne wdrożenie europejskiego filaru praw socjalnych i osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju.

3. Spójność społeczna i społeczeństwo obywatelskie

3.1. Według definicji Rady Europy spójność społeczna oznacza zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkich jego członków, przy jednoczesnym zmniejszaniu nierówności i unikaniu marginalizacji. Natomiast zdaniem Komisji Europejskiej zadaniem polityki spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej jest zmniejszenie różnic pod względem zamożności i rozwoju między regionami Unii. Zagrożenia dla spójności społecznej powodują wzrost frustracji oraz nadmierne przywiązanie do tożsamości, które stanowi pożywkę dla teorii antydemokratycznych. Demokracja i spójność społeczna oraz swobodna i niezależna organizacja społeczeństwa obywatelskiego są budulcem projektu integracji europejskiej, nawet jeśli obecnie mogą być przedmiotem debaty. Gospodarka społeczna, poprzez jej zadania o charakterze społecznym lub mające konsekwencje społeczne, w praktyce umożliwia osiągnięcie celów spójności i rozwoju, a jednocześnie propaguje model demokratyczny.

3.2. Ze względów historycznych i sytuacyjnych istnieją bardzo różne definicje społeczeństwa obywatelskiego i może ono przybierać różne formy w zależności od państwa członkowskiego. Jego realizacja zależy od tradycji kulturowych i politycznych. Niektóre z jego organizacji (związki zawodowe, ugrupowania, organizacje charytatywne itp.) mają trwały charakter, inne pojawiają się z upływem czasu. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej jako formę gospodarki opartej na kapitale ludzkim, a nie finansowym, można uznać za element składowy społeczeństwa obywatelskiego.

3.3. Społeczeństwo obywatelskie stanowi w pewnym sensie inkubator rozwoju przedsiębiorstw gospodarki społecznej, a co za tym idzie siłę napędową spójności. Poprzez tworzenie przedsiębiorstw gospodarki społecznej społeczeństwo obywatelskie może zapewnić niektórym mniejszościom prawo do bycia wysłuchanymi lub umożliwić rozwój mało opłacalnej działalności, która raczej nie zostałaby wzięta pod uwagę przez przedsiębiorstwa o bardziej tradycyjnym charakterze. W przypadku ruchów o charakterze ksenofobicznym lub osłabienia demokracji przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mogą przyczynić się do wzmocnienia demokracji i spójności (art. 2 Traktatu), przykładowo w kwestii integracji migrantów ⁽¹⁾.

3.4. W dziedzinie edukacji, w szkolnych i uniwersyteckich programach nauczania najczęściej pomija się gospodarkę społeczną, jak również jej wkład i wartość dodaną dla naszych społeczeństw. Podobne zjawisko obserwuje się w sferze tworzenia przedsiębiorstw. Zarówno państwa członkowskie, jak i instytucje unijne powinny więc stworzyć możliwości kształcenia w dziedzinie gospodarki społecznej, nie w celu jej narzucenia, lecz aby udostępnić obywatelom narzędzia, dzięki którym będą mogli ją poznać.

4. Gospodarka społeczna: model gospodarczy, który realizuje się w inny sposób

4.1. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, które wywodzą się od organizacji obywatelskich mających na celu spełnienie gospodarczych, społecznych, a także kulturowych potrzeb obywateli wobec zmian w społeczeństwie, były najpierw definiowane poprzez ich status prawny, podstawowe umowy wiążące działające strony poprzez swobodne ustalanie wewnętrznych reguł ich funkcjonowania. W ten sposób powstawały towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, spółdzielnie oraz stowarzyszenia, do których dołączyły fundacje. Obecnie te instrumenty prawne nadal są najczęściej wykorzystywane do tworzenia przedsiębiorstw w ramach gospodarki społecznej ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Dz.U. C 283 z 10.8.2018, s. 1.

⁽²⁾ Badanie EKES-u z 2017 r. na temat „Najnowszych zmian w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej”.

4.2. Wraz z rozwojem społeczeństw zaczęły powstawać innego rodzaju struktury: przedsiębiorstwa integrujące poprzez pracę (ang. Work Integration Social Enterprises, WISE) działające w sektorze integracji społeczno-zawodowej i na rzecz osób z niepełnosprawnościami, bądź stowarzyszenia o celu społecznym aktywne w dziedzinie odzysku i recyklingu, opieki, ochrony środowiska itp.

4.3. W tekstach o różnym charakterze (inicjatywa, rozporządzenie⁽³⁾) KE dała impuls do wspierania rozwoju przedsiębiorstw społecznych, które są przede wszystkim przedsiębiorstwami objętymi zakresem gospodarki społecznej. Toczy się obecnie dyskusja na temat rzeczywistej integracji przedsiębiorczości społecznej, definiowanej na różne sposoby.

4.4. EKES od dawna apelował o opracowanie planu działania dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej, aby zapewnić im warunki do rozwoju i wzrostu oraz uwolnić pełny potencjał tego sektora w Europie. Zdaniem EKES-u przedsiębiorstwa te są częścią normalnej gospodarki i nie są sprzeczne z innymi modelami biznesowymi. Jednak większość obecnych programów w zakresie wspierania, rozwoju i uruchamiania firm często nie stanowi wsparcia dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej, a inne niezbędne ku temu warunki, takie jak instrumenty prawne i finansowe, również nie służą im pomocą – głównie dlatego, że są zaprojektowane dla standardowego, bardziej tradycyjnego modelu i logiki przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej muszą być także w pełni uznane i włączone w dialog społeczny.

5. Wkład współpracy i gospodarki społecznej w cele spójności społecznej i demokracji

5.1. Demokracja leży w centrum definicji gospodarki społecznej i dynamiki działań jej przedsiębiorstw. Demokracja „wewnętrzna” opiera się na zasadzie „jedna osoba – jeden głos” w organach decyzyjnych i udziale różnych kategorii podmiotów w zarządzaniu przedsiębiorstwem, takich jak pracownicy, użytkownicy lub beneficjenci.

Jednakże rola przedsiębiorstw gospodarki społecznej w demokratyzacji naszej gospodarki wykracza poza ich wewnętrzne sposoby zarządzania. De facto posiadają one wymiar demokratyczny dający obywatelom możliwość zaangażowania się w działania zbiorowe i wkładu w debaty społeczne. Przez to przedsiębiorstwa gospodarki społecznej stanowią prawdziwą szkołę demokracji uczestniczącej.

5.2. Ta demokratyczna funkcja przedsiębiorstw gospodarki społecznej rozgrywa się na różnych poziomach: poprzez oferowane przez nie towary i usługi, proponowane alternatywne rozwiązania, odpowiedzi na potrzeby, które nie spotkały się dotychczas z reakcją, miejsca wyrażania opinii i debaty, do których powstania się przyczyniły, prowadzone przez nie działania lobbystyczne i uwrażliwiające. Powinny one przyjąć na siebie model przedsiębiorstw bardziej przyjazny dla kwestii środowiskowych, interakcji społecznych i warunków pracy ich pracowników.

5.3. Gdy mowa jest o wkładzie gospodarki społecznej w spójność, zauważa się tendencję do odnoszenia się przede wszystkim do jej zdolności „naprawczych”, jej działania na rzecz grup w trudnej sytuacji oraz udział w sektorach usług społecznych i medyczo-społecznych. Ta tendencja do przypisywania gospodarce społecznej funkcji naprawczej jest bezdyskusyjna i nierozdzielnie związana z działalnością środowiska stowarzyszeniowego. Jednakże należy również spojrzeć na spójność i demokrację pod kątem polityk i procedur wdrażanych przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej w celu oceny ich skutków społecznych.

6. Spójność społeczna i terytorialna – konsolidacja europejskiej przestrzeni zintegrowanej poprzez gospodarkę społeczną

6.1. Globalizacja, budowa jednolitego rynku europejskiego i wielkie rewolucje przemysłowe doprowadziły do głębokich przemian terytorialnych. Niektóre regiony zostały lub nadal pozostają uszkodzone, zwłaszcza przez zakończenie działalności przemysłowej i bezrobocie.

6.2. Gospodarki nowych państw członkowskich przechodziły przez długie i czasami bolesne procesy transformacji komunistycznych systemów planowania do uregulowanej gospodarki rynkowej. Zmiany instytucjonalne i polityczne miały konsekwencje dla ich społeczeństw i gospodarek, jak również dla przepływów migracyjnych. Zmiany te dotknęły również MŚP, w szczególności sektor spółdzielczy w każdym z tych krajów, który przez dziesięciolecia był traktowany instrumentalnie, nawet w okresie przechodzenia do systemu rynkowego. Rozwój gospodarki społecznej w tych krajach mógłby przyczynić się do osiągnięcia celu, do którego dąży UE, polegającego na skonsolidowaniu zintegrowanej przestrzeni europejskiej, w której nierówności społeczne i gospodarcze między UE-15 a 12 nowymi państwami członkowskimi z Europy Wschodniej i Południowej zostałyby zmniejszone i wyeliminowane.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1296/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”) i zmieniające decyzję nr 283/2010/UE ustanawiającą Europejski instrument mikrofinansowy na rzecz zatrudnienia i włączenia społecznego Progress (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 238).

6.3. W wielu krajach tego regionu gospodarka społeczna z czasem coraz bardziej traciła prestiż. Jednakże sektor ten nie został zlikwidowany. Natomiast towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia i fundacje po niemal całkowitej nieobecności przez półwiecze są na nowo odkrywane i rozwijają się stopniowo, równoległe z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, ruchów społecznych i związków zawodowych w tych krajach. Rozwój tzw. trzeciego filara w nowych państwach członkowskich należy uznać za część ich właściwej integracji z europejskim modelem społecznym.

6.4. Kampanie edukacyjne i informacyjne na temat historii, tradycji oraz narodowych korzeni gospodarki społecznej i ruchów społecznych powinny pozwolić na złagodzenie negatywnych skojarzeń związanych z przymusowymi spółdzielniami w systemach komunistycznych i powiązanie nowych form przedsiębiorstw społecznych z tradycjami gospodarki społecznej.

6.5. Jednocześnie w krajach o silnych tradycjach gospodarki społecznej parlamentarzysty, przedsiębiorcy i obywatele starali się dać nowy impuls do życia swoim obszarom i zaradzić zaburzeniom równowagi gospodarczej i społecznej, których one doświadczyły. W centrum znacznej części kierunków polityki lokalnej znalazły się tradycyjne lub nowe formy gospodarki społecznej, które przyczyniły się do spójności i życia demokratycznego.

7. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej źródłem społecznych i gospodarczych innowacji

7.1. We wcześniejszych opiniach EKES przeanalizował innowacje, które często są określane jako „społeczne” lub „prospołeczne”, które są nie tylko korzystne dla społeczeństwa, lecz także wzmacniają zdolność działania przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Podstawą innowacji społecznych jest etyczny, ideologiczny lub oparty na interesie ogólnym punkt widzenia, o czym świadczy rola społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu systemów opieki społecznej. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej są katalizatorami innowacji społecznych, ponieważ skupiają się na konkretnej grupie użytkowników, niezaspokojonej potrzebie społecznej bądź wypełnieniu luki.

7.2. Pojawiają się obecnie liczne nowe modele biznesowe, które zmieniają relacje między producentami, dystrybutorami i konsumentami (np. w ramach gospodarki opartej na funkcjonalności, gospodarki dzielenia się i odpowiedzialnego finansowania). Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej nie są czymś nowym, ale wpasowują się w tę kategorię alternatywnych modeli gospodarczych, gdyż wszystkie z nich dążą do stawienia czoła innym kluczowym wyzwaniom stojącym przed ludźmi i planetą, które mają zasadnicze znaczenie dla zrównoważonego rozwoju – chodzi tu np. o sprawiedliwość społeczną, partycypacyjne sprawowanie rządów bądź ochronę zasobów i kapitału naturalnego. UE może stać się liderem w dziedzinie nowatorskich modeli biznesowych, które nierozdzielnie łączyłyby pojęcie dobrobytu gospodarczego, wysokiej jakości ochrony socjalnej i zrównoważenia środowiskowego i definiowałyby „markę europejską”. Zatem w tej kwestii UE powinna wysoko ustawić sobie poprzeczkę.

7.3. W Belgii spółdzielcze doświadczenie SMART umożliwia zrzeszonym niezależnym pracownikom prowadzenie działalności gospodarczej w bezpiecznych ramach. SMART działa obecnie w dziewięciu krajach europejskich, zrzeszając łącznie 120 tys. pracowników.

7.4. W Hiszpanii grupa spółdzielcza Mondragon od ponad 70 lat reprezentuje znaczą część rozwoju gospodarczego i społecznego w Kraju Basków. Mondragon Corporation zatrudnia obecnie ponad 90 tys. osób.

7.5. We Francji przedsiębiorstwa spółdzielcze interesu zbiorowego (fr. „sociétés coopératives d'intérêt collectif” – SCIC) w znacznym stopniu zapewniają wsparcie i reintegrację grup ludności w trudnym położeniu. Stały się one podmiotami rozwoju terytorialnego i realizują projekty rozwoju lokalnego.

7.6. Coraz więcej fachowców i badaczy w dziedzinie gospodarki cyfrowej działa w formie spółdzielni, przedsiębiorstw określających się jako „wspólne przedsiębiorstwa niematerialne”.

7.7. Podobnie dzieje się w dziedzinie zrównoważonego handlu, produkcji i dystrybucji jakościowych produktów rolnych pochodzących z rolnictwa ekologicznego lub „racjonalnego”. W sektorach związanych ze środowiskiem inicjatywy przedsiębiorstw gospodarki społecznej są coraz częstsze.

7.8. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej nie ograniczają się do przedsiębiorstw małych rozmiarów. Niektóre z tych przedsiębiorstw w dziedzinie bankowości i ubezpieczeń (jak Crédit coopératif we Francji, Grupa P&V w Belgii) są liderami na rynkach krajowych. Spółdzielnie konsumentów lub dystrybutorów zajmują w taki sam sposób istotne miejsce w powszechnym handlu w Europie.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Niewykorzystany potencjał europejskiej działalności filantropijnej”**(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji rumuńskiej)**

(2019/C 240/06)

Sprawozdawca: **Petru Sorin DANDEA**

Opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji rumuńskiej w Radzie	Pismo z 20.9.2018
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	24.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	132/5/15

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES w pełni uznaje uzupełniającą i innowacyjną wartość dodaną, jaką działalność filantropijna może wnieść w spójność społeczną dzięki wzmocnieniu wspólnych wartości i zwiększeniu odporności naszego społeczeństwa. Komitet zaleca, by państwa członkowskie uznały działalność filantropijną za formę zaangażowania społecznego i odpowiedzialności społecznej, stworzyły przestrzeń dla takiej działalności oraz włączyły podmioty w tej dziedzinie w odpowiednie inicjatywy ustawodawcze i nieustawodawcze.

1.2. EKES wzywa państwa członkowskie do stworzenia otoczenia sprzyjającego działalności filantropijnej zgodnie z unijnymi wolnościami i prawami podstawowymi, które zachęci do filantropii i obywatelskich, prywatnych darowizn na cele pożytku publicznego i zakładania organizacji filantropijnych. Apeluje także o dopilnowanie, aby krajowe i unijne środki bezpieczeństwa były proporcjonalne i oparte na analizie ryzyka i dowodach oraz by promowały przejrzystość działalności filantropijnej.

1.3. Państwo opiekuńcze i zabezpieczenie społeczne to dorobek Europy, który jest podziwiany przez resztę świata. Zdaniem Komitetu państwa członkowskie powinny wzmocnić mechanizmy państwa opiekuńczego, europejski model społeczny oraz systemy zabezpieczenia społecznego poprzez sprawiedliwość podatkową i skuteczną politykę na rzecz zatrudnienia. Wpłyne to korzystnie na komplementarność oraz poprawi zdolność organizacji filantropijnych do zaspokojenia rzeczywistych potrzeb osób znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji i umożliwi im zajęcie się problemami, które nie są w pełni uwzględniane przez instytucje publiczne lub sektor prywatny.

1.4. Ponieważ swobodny przepływ kapitału stanowi kluczowy element jednolitego rynku UE, EKES uważa, że priorytetem dla UE i państw członkowskich powinno być zapewnienie legalnego i praktycznego stosowania tej podstawowej swobody w połączeniu z zasadą niedyskryminacji, tak aby ułatwić przekazywanie pieniędzy na cele filantropijne i inwestowanie w tej dziedzinie w kontekście transgranicznym. Należy również wziąć pod uwagę transgraniczne formy prawne ułatwiające zaangażowanie w filantropię.

1.5. UE mogłyby wykorzystać wpływ środków prywatnych kierowanych na wspólne dobro, wprowadzając instrumenty finansowe – np. za pośrednictwem Programu InvestEU 2018 – służące jako katalizatory współfinansowania w kontekście działalności filantropijnej, stymulujące współinwestycje i więcej inwestycji o wpływie społecznym oraz zapewniające narzędzia gwarantujące zmniejszenie ryzyka finansowego związanego z inwestycjami realizowanymi w ramach misji przez organizacje filantropijne. UE powinna również ułatwiać zaangażowanie w innowacje społeczne.

2. Wprowadzenie

2.1. Działalność filantropijna poprawiła – na dużą i mniejszą skalę – warunki bytowe w Europie i na całym świecie. W całej Europie ludzie, rodziny, partnerzy społeczni, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i przedsiębiorstwa przyczyniają się do wspólnego dobra, uczestnicząc w długoletniej tradycji, która rozwija wspólne cechy ludzkości w uzupełnieniu do działań państwa.

2.2. Indywidualne darowizny to zwyczaj prawdopodobnie tak stary jak interakcje między ludźmi, zaś początki zorganizowanej dobroczynności (np. w formie fundacji) w wielu krajach europejskich sięgają imperium rzymskiego. Jednocześnie Europa jest zróżnicowanym kontynentem, a działalność filantropijna jest uwarunkowana różnicami w historii i kulturze, warunkami gospodarczymi i politycznymi oraz obowiązującymi zasadami.

2.3. Obecnie działalność filantropijna stanowi formę zaangażowania społecznego, zaangażowania na rzecz dobra publicznego, solidarności i aktywnego obywatelstwa. W jej centrum znajdują się jednostki: mogą one bez przeszkód przeznaczać prywatne środki na cele pożytku publicznego poprzez wspieranie czy zakładanie organizacji filantropijnych opartych na zasadach przejrzystości i odpowiedzialności.

2.4. Przepływy w ramach działalności filantropijnej są chronione na mocy swobód zapisanych w traktatach UE. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, a zwłaszcza prawo zrzeszania się, gwarantuje obywatelom swobodę tworzenia i organizowania struktur działalności filantropijnej. Wiele z nich promuje wartości UE zapisane w art. 2 Traktatu UE, które obejmują poszanowanie godności ludzkiej, praw człowieka i praworządności.

2.5. Działalność filantropijna ma na celu zbudowanie społeczeństwa, którego nadrzędnymi celami będą spójność społeczna, aktywne obywatelstwo, samorealizacja i równe szanse. Wartości te mają duże znaczenie dla naszego społeczeństwa. U źródeł takiej działalności leży oburzenie z powodu niesprawiedliwości, chęć opieki nad osobami w najtrudniejszej sytuacji, współczucie, dążenie do innowacyjnej przyszłości oraz odpowiedzialność za zachowanie cennej przyrody i kultury. Dzięki takiej motywacji wiele osób i organizacji filantropijnych oferuje rozwiązania i osiąga wymierne rezultaty.

2.6. Sektor filantropijny w Europie składa się z różnych grup darczyńców i podmiotów filantropijnych. Chociaż nie ma jednego, aktualnego i kompleksowego badania na temat europejskiej działalności filantropijnej obejmującego wszystkie państwa członkowskie UE, istnieją pewne orientacyjne dane dotyczące tego sektora. W 2016 r. dane zgromadzone przez sieci darczyńców i fundacji w Europie (DAFNE), które zostały przeanalizowane przez amerykańskie Foundation Centre, wskazują na ponad 147 tys. zarejestrowanych fundacji pożytku publicznego w Europie o łącznych rocznych wydatkach sięgających 60 mld EUR. Liczby te opierają się na najnowszych dostępnych danych z 24 państw europejskich, w tym z 18 państw członkowskich UE. Badanie z 2017 r. opublikowane przez Europejską Sieć ds. Badań nad Działalnością Filantropijną⁽¹⁾ zawiera kompleksowy przegląd działalności filantropijnej gospodarstw domowych, korporacji, fundacji pożytku publicznego i loterii filantropijnych w 20 państwach europejskich (19 państw członkowskich UE i Szwajcaria) w oparciu o źródła z 2013 r. Szacuje się, że w przypadku tych 20 państw darowizny na działalność filantropijną w Europie wynoszą co najmniej 87,5 mld EUR rocznie (niższy przedział).

3. Rola i wartość

3.1. Inicjatywy filantropijne zajmują się kwestiami społecznymi na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym. Przekazywanie pieniędzy na akcje filantropijne obejmuje cele pożytku publicznego, począwszy od promowania wielości idei, społeczeństw integracyjnych, integracji osób niepełnosprawnych, Romów i migrantów, przez ochronę praw człowieka i praworządności, aż po finansowanie badań i innowacji, kwestie środowiskowe, sztukę i kulturę, projekty z zakresu sprawiedliwości społecznej, przedsiębiorstwa typu start-up i przedsiębiorstwa gospodarki społecznej we wszystkich dziedzinach ważnych dla UE.

3.2. Zróżnicowany charakter działalności filantropijnej oznacza, że sektor ten jest w stanie wykryć obszary niszowe oraz podejmować w nich działania i wspierać je, podczas gdy podmioty rynkowe i rządy mają większe trudności z dotarciem do nich⁽²⁾. Obszary te często pełnią funkcję katalizatora innowacji i nowych pomysłów. Działalność filantropijna ma przewagę, jeśli chodzi o odkrywanie i wypróbowywanie nowych sposobów rozwiązywania problemów społecznych. Podmioty filantropijne podejmują wysiłki, często odnoszą sukcesy, czasami porażki, ale zawsze się uczą i dzielą najlepszymi praktykami.

3.3. W wielu przypadkach podmioty publiczne (takie jak rządy krajowe i władze lokalne) i filantropijne współpracują ze sobą, aby uzupełnić działania i dzięki temu wzmocnić nasze społeczeństwa. Działalność filantropijna zwiększy swój wpływ, jeżeli władze publiczne zdołają ją wesprzeć. EKES zdaje sobie sprawę, że filantropia pomaga ludziom, choć nie jest częścią europejskiego modelu społecznego (zabezpieczenia społecznego opartego na solidarności, usług publicznych, dialogu społecznego) i nie może go zastąpić. Ma także świadomość, że filantropia może być niewystarczającym rozwiązaniem dla osób najbardziej potrzebujących. Zaleca więc utrzymanie i rozwijanie systemów zabezpieczenia społecznego, uznając przy tym wartość wsparcia organizacji filantropijnych dla tych grup ludzi.

3.4. Jest ona otwarta dla wszystkich: każdy z nas może dawać. Każdego roku w Europie pomocy udzielają miliony osób prywatnych i darczyńców korporacyjnych. Jest to przede wszystkim kwestia pasji, wdzięczności i zaangażowania w kwestie społeczne w uzupełnieniu do działań publicznych. Istnieje wiele sposobów, w jakie osoby fizyczne i organizacje, w tym przedsiębiorstwa, mogą przekazywać darowizny na cele pożytku publicznego. Może to przyjąć formę prezentu czy darowizny lub inwestycji o wpływie społecznym, a także tworzenia funduszy, w ramach których doradcami będą darczyńcy, czy też powołania niezależnej prywatnej organizacji filantropijnej z długoterminową wizją.

3.5. Działalność filantropijna ma charakter transnarodowy, transgraniczny i europejski: kwestie związane z pożytkiem publicznym (jak np. zmiana klimatu i zagrożenia dla zdrowia) nie znają granic a ponadto Europejczycy stają się coraz bardziej mobilni. W związku z tym organizacje filantropijne i darczyńcy coraz częściej działają ponad granicami i we współpracy z partnerami z całej Europy, pomimo istnienia barier prawnych dla transgranicznej działalności filantropijnej. Podmioty filantropijne angażują się również w zachowanie globalnych wartości i inicjatywy takich jak cele zrównoważonego rozwoju i porozumienie w sprawie klimatu oraz promują ich wdrażanie na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym.

⁽¹⁾ www.ernop.eu.

⁽²⁾ Np. belgijska organizacja pozarządowa Kick Cancer, która finansuje badania nad wynalezieniem leków dla dzieci chorujących na raka: <https://kick-cancer.org/?locale=en>.

3.6. Fundacje i inne organizacje filantropijne mogą również odgrywać rolę podmiotów zrzeszających różne zainteresowane strony, które są potrzebne do rozwiązania konkretnego problemu.

3.7. Niektóre rządy krajowe wprowadzają bardziej rygorystyczne przepisy (lub rozważają ich wprowadzenie), które ograniczają przestrzeń operacyjną działalności filantropijnej. Odbywa się to również w kontekście coraz negatywniejszego dyskursu publicznego na temat organizacji społeczeństwa obywatelskiego⁽³⁾. Tymczasem mechanizmy zachęt dla działalności filantropijnej i ogólne sprzyjające warunki są niezbędne do budowania kultury dzielenia się. Ograniczenie przestrzeni operacyjnej mogłoby doprowadzić do zmniejszenia zaufania publicznego do cennej roli, jaką społeczeństwo obywatelskie odgrywa w promowaniu rozwoju społeczeństwa jako całości.

4. Bariery, które należy pokonać, aby uwolnić pełny potencjał działalności filantropijnej w Europie

4.1. Aby uwolnić swój pełny potencjał, działalność filantropijna oraz jej zorganizowane formy wymagają sprzyjających warunków na szczeblu UE i państw członkowskich. Obejmuje to pozytywną kulturę społeczną i otoczenie prawne stymulujące zaangażowanie w filantropię. W badaniu z 2018 r. „Enlarging the Space for European Philanthropy” Oonagh Breen⁽⁴⁾ wykazuje, że choć na jednolitym rynku UE przedsiębiorstwa mają swobodę przemieszczania się (bez zbędnych ograniczeń) w kontekście przepływów kapitału obrotowego, nie ma to jeszcze miejsca w przypadku organizacji filantropijnych i przepływów filantropijnych. Co więcej problemem dla przestrzeni operacyjnej są niepokojące zmiany takie jak wprowadzenie w niektórych państwach UE ograniczeń w zakresie finansowania zagranicznego oraz większe wymagania w zakresie bezpieczeństwa.

4.2. Zorganizowana działalność filantropijna jest kluczowym podmiotem w dialogu obywatelskim, który wymaga bardziej zdecydowanego egzekwowania⁽⁵⁾. W coraz większym stopniu organizacje filantropijne i darczyńcy działają ponad granicami i we współpracy z innymi partnerami, lecz napotykają różne bariery prawne, administracyjne i podatkowe:

- po pierwsze, organizacje filantropijne muszą czasem zarejestrować się, zanim będą mogły prowadzić działalność w innym państwie. Osobowość prawna nie zawsze jest uznawana za granicą,
- po drugie, w większości państw nie ma przepisów prawnych dotyczących przeniesienia siedziby głównej organizacji filantropijnej za granicę, w związku z czym proces ten wiąże się z wysokim stopniem niepewności prawnej,
- podmioty filantropijne – w przeciwieństwie do przedsiębiorstw – nie mogą łączyć się ponad granicami,
- rządy powinny powstrzymać się od jakichkolwiek działań zniechęcających do darowizn dla organizacji filantropijnych lub sponsorowania tych organizacji – również w kontekście transgranicznym – a zwłaszcza organizacji, które oferują usługi nieobjęte przez rynek lub organy publiczne,
- istnieją również utrudniające działalność bariery fiskalne i administracyjne, zwłaszcza w wypadku transgranicznej działalności filantropijnej, ponieważ odnośnie do niej zasada niedyskryminacji podatkowej nie jest jeszcze w równym i rzeczywistym stopniu wdrażana przez państwa członkowskie⁽⁶⁾.

4.3. Ponadto istnieją ograniczenia dotyczące finansowania zagranicznego, choć środki na cele filantropijne powinny być objęte unijną zasadą swobodnego przepływu kapitału. Czasami polityka bezpieczeństwa na szczeblu krajowym i unijnym stanowi wyzwanie dla przestrzeni operacyjnej działalności filantropijnej. Chociaż bezpieczeństwo ma ogromne znaczenie i stanowi przedmiot wspólnego zainteresowania, należy zachować ostrożność, jeśli chodzi o potencjalne niezamierzone konsekwencje dla filantropii. Środki polityczne muszą być proporcjonalne i oparte na analizie ryzyka.

4.4. Sektor filantropijny aktywnie angażuje się w przeciwdziałanie ekstremizmowi i w udzielanie pomocy humanitarnej. Jego wiedza i doświadczenie są atutem w stawianiu czoła tym wyzwaniom.

4.5. W środowisku politycznym szczebla krajowego oraz europejskiego trzeba poprawić postrzeganie działalności filantropijnej i jej uzupełniającej roli dla działań publicznych. Działalność filantropijna jest nadal w dużym stopniu nieobecna w debatach prowadzonych w instytucjach europejskich.

⁽³⁾ Zob. badanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2018 r. na temat wyzwań stojących przed społeczeństwem obywatelskim w różnych krajach UE, w tym w dziedzinie działalności filantropijnej <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu>.

⁽⁴⁾ Enlarging the space for European philanthropy.

⁽⁵⁾ Plan działania Grupy Łącznikowej EKES-u dotyczący wdrożenia art. 11 ust. 1 i 2 TEU.

⁽⁶⁾ „Boosting cross-border philanthropy in Europe: towards a tax-effective environment”(badanie EFC-TGE) – Hanna Surmatz i Ludwig Forrest, maj 2017 r.

5. Rozwój i potencjał działalności filantropijnej

5.1. Sektor filantropijny rośnie w szybkim tempie. W ostatniej dekadzie coraz więcej inicjatyw prywatnych zajmuje się kwestiami społecznymi, z którymi rządy i podmioty gospodarcze mają trudności. Działania takie stały się fundamentem naszego społeczeństwa. EKES wyraża ubolewanie z powodu negatywnego wpływu ograniczonej zdolności rządów do zapewnienia obywatelom ochrony i usług społecznych. Dlatego też bardzo aktualnym zagadnieniem w tym kontekście jest poprawa warunków, w jakich może rozkwiąć działalność filantropijna. Współczesne europejskie organizacje filantropijne istnieją od niedawna. Na przestrzeni ostatnich dwóch, trzech dziesięcioleci liczba fundacji pożytku publicznego gwałtownie wzrosła. Na przykład w latach 2001–2014 liczba francuskich fundacji wzrosła ponad dwukrotnie. W Belgii ponad połowa fundacji istniejących od 2012 r. została utworzona po 1995 r., a w ostatnim dziesięcioleciu sektor ten szybko się rozwijał. W Hiszpanii ponad 70 % fundacji pożytku publicznego istniejących w 2014 r. zostało utworzonych po 1994 r. (7).

5.2. W różnych krajach europejskich, zwłaszcza w ciągu ostatnich kilku lat, działalność filantropijna i zaangażowanie w tej dziedzinie stale rośnie. Badania wskazują, że ma to miejsce w całej Europie.

5.3. Wzrasta zaangażowanie w społecznościach i na poziomie lokalnym. Społecznościowe fundacje w całej Europie mają obecnie kluczowe znaczenie dla spójności społecznej.

5.4. Młodsze pokolenie wykazuje szczególne zaangażowanie we wspólne dobro i podejmuje wiele nowych działań. Badacze zwracają uwagę na globalny ruch, nowe wartości i pozytywny wpływ rozwoju technologicznego (finansowanie społecznościowe, media społecznościowe, globalne kwestie bez granic, ale również inicjatywy lokalne i oddolne). Kluczowe znaczenie mają inwestycje społeczne.

5.5. Kobiety odgrywają również bardzo ważną rolę w działalności filantropijnej w Europie. Wzrasta ich poziom zaangażowania w tej dziedzinie. Kobiety mają tendencję do większego angażowania się w sposób inkluzywny, chcą poznać osoby, którym pomagają, współpracować ze swoimi rówieśnikami oraz aktywnie działać w kwestiach, którym się oddają. Często zajmują się bardziej złożonymi kwestiami, takimi jak przemoc ze względu na płeć i zdrowie.

5.6. Dzielenie się staje się powoli częścią działalności przedsiębiorstw. Zaangażowanie w działalność filantropijną jest w całej Europie elementem strategii na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz wzmacnia tę strategię. Coraz więcej przedsiębiorstw różnej wielkości przekazuje środki finansowe, produkty, wiedzę i czas na wspólne dobro.

5.7. Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwijający się sektor gospodarki społecznej, który jest obszarem innowacyjnej filantropii. Coraz więcej osób i przedsiębiorców przechodzi na modele biznesowe gospodarki społecznej, co jest główną siłą napędową zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego (8).

6. Wspieranie działalności filantropijnej w Europie

6.1. *Uznanie dla działalności filantropijnej*: należy uznać wartość dodaną, jaką działalność filantropijna może wnieść w spójność społeczną dzięki wzmocnieniu wspólnych wartości i zwiększeniu odporności naszego społeczeństwa. Trzeba wspierać filantropię jako formę zaangażowania społecznego. Ważne jest współpracowanie z podmiotami filantropijnymi oraz tworzenie przestrzeni dla prawodawstwa i regulacji promujących tę formę zaangażowania społecznego.

6.2. *Umożliwienie działalności filantropijnej i jej ochrona*: EKES wzywa państwa członkowskie do stworzenia sprzyjającego otoczenia. Należy dopilnować, aby krajowe i unijne środki bezpieczeństwa były proporcjonalne i oparte na analizie ryzyka i dowodach. Nie wolno zniechęcać do działalności filantropijnej i obywatelskiej. Trzeba zapewnić zachęty dla prywatnych darowizn na cele pożytku publicznego w kontekście sprawiedliwości podatkowej.

6.3. *Ułatwienie transgranicznej działalności filantropijnej*: swobodny przepływ kapitału stanowi fundament jednolitego rynku UE. Należy zapewnić prawne i praktyczne stosowanie tej podstawowej swobody w połączeniu z zasadą niedyskryminacji w celu ułatwienia działalności filantropijnej. Kluczowe znaczenie mają inwestycje transgraniczne dokonywane przez organizacje filantropijne. Należy również wziąć pod uwagę transgraniczne formy prawne ułatwiające zaangażowanie w filantropię.

6.4. *Współfinansowanie i współinwestowanie na rzecz dobra publicznego i silniejszego społeczeństwa obywatelskiego*: ułatwienie korzystania z narzędzi innowacji społecznych oraz ustanowienie strategicznych partnerstw z podmiotami filantropijnymi. UE mogłaby wykorzystać wpływ środków prywatnych kierowanych na wspólne dobro, wprowadzając instrumenty finansowe ułatwiające współfinansowanie i współinwestowanie przez organizacje filantropijne.

(7) http://www.fundaciones.org/EPORAL_DOCS/GENERAL/AEF/DOC-cw585d042d56ecf/Aefsectorfundacional3erInforme3.pdf.

(8) „Propagowanie gospodarki społecznej jako siły napędowej rozwoju gospodarczego i społecznego w Europie”, Rada UE, 7 grudnia 2015 r.

6.5. *Przyjęcie innowacji*: żyjemy w fascynujących czasach z punktu widzenia filantropii. Innowacyjne sposoby podejścia takie jak inwestycje społeczne, obligacje społeczne, inwestowanie społeczne i działalność filantropijna wysokiego ryzyka przynoszą przełomowe wyniki i stanowią inspirację zarówno dla tradycyjnego pojęcia dobroczynności, jak i dla praktyk korporacyjnych. Nowe technologie i media społecznościowe umożliwiają szybkie nowe zaangażowanie i oddziaływanie. Dane na rzecz dobra i cyfryzacja oferują nowe perspektywy dla działalności filantropijnej w całej Europie. Trwa proces tworzenia nowej cyfrowej europejskiej platformy transgranicznej umożliwiającej europejskim darczyńcom wspieranie organizacji w całej Europie. Zainteresowane podmioty publiczne i prywatne powinny wspierać i rozwijać te inicjatywy, aby lepiej ukierunkować działalność filantropijną i zwiększyć jej oddziaływanie.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

543. SESJA PLENARNA EKES-U, 15.5.2019–16.5.2019

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 904/2010 w odniesieniu do środków zwiększających współpracę administracyjną w celu zwalczania oszustw związanych z VAT”

[COM (2018) 813 final – 2018/0413 (CNS)]

(2019/C 240/07)

Sprawozdawca: **Krister ANDERSSON**

Wniosek o konsultację	Rada Unii Europejskiej, 20.12.2018
Podstawa prawna	Art. 113 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	13.12.2018
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	12.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	212/2/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera cel Komisji, jakim jest ustanowienie daleko posuniętej współpracy operacyjnej między organami podatkowymi odnośnie do oszustw związanych z VAT w sektorze e-handlu na podstawie jasnych przepisów prawnych.

1.2. Komitet zaleca, by władze publiczne coraz skuteczniej reagowały na wyrafinowane formy oszustw związanych z VAT, tzn. lepiej egzekwowały prawo (korzystając z odpowiednich technologii takich jak np. sztuczna inteligencja), oraz by zaangażowane organy krajowe lepiej w tym zakresie współpracowały. Organy te powinny działać w synergii, aby zapewnić kompleksową i skuteczną europejską odpowiedź na oszustwa związane z VAT.

1.3. Jednocześnie EKES zauważa, że dla konsumentów wniosek będzie się wiązał z nową wymianą i przetwarzaniem danych osobowych związanych z podatkiem VAT na mocy ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO). EKES podkreśla potrzebę limitowania wyjątków i ograniczeń przewidzianych w przepisach RODO oraz podporządkowania ich ściśle określonym celowi, jakim jest zwalczanie oszustw związanych z VAT. Jako szczególne wyjątki od ogólnych i obowiązkowych zasad dotyczących ochrony danych osobowych i prywatności osoby, takie odstępstwa powinny być wąsko i dokładnie interpretowane przez organy odpowiedzialne za egzekwowanie prawa.

1.4. W związku z tym należy zwrócić dużą uwagę na: (i) cel, w jakim przetwarzane są dane – takie działanie powinno być możliwe jedynie w celu zwalczania niezgodnego z prawem postępowania; (ii) osoby upoważnione do dostępu do gromadzonych, przechowywanych i wymienianych danych – tymi osobami powinni być jedynie urzędnicy Eurofisc, podlegający określonym warunkom i działający w dobrze znanych i ograniczonych celach dotyczących zwalczania oszustw związanych z VAT; (iii) późniejsze wykorzystanie danych, mające na celu wszczęcie ewentualnych dochodzeń i działań w zakresie ścigania przestępstw.

1.5. Wszystkie powyższe aspekty zostały formalnie uwzględnione we wniosku Komisji, co z pewnością jest jego pozytywnym elementem. Niemniej EKES domaga się, by Komisja w ramach przyszłego, praktycznego funkcjonowania systemu na co dzień zapewniła pełne i skuteczne wdrożenie wszystkich gwarancji podstawowych wolności, o których jest mowa we wniosku. Pozwoliłoby to osiągnąć odpowiednią równowagę między prężnym egzekwowaniem przepisów dotyczących VAT a niezbędną ochroną praw indywidualnych i podstawowych wolności.

2. Wniosek Komisji i kontekst ogólny

2.1. Wniosek Komisji dotyczący zmiany rozporządzenia Rady (UE) nr 904/2010 określa zasady, zgodnie z którymi państwa członkowskie powinny gromadzić w sposób zharmonizowany zapisy udostępniane drogą elektroniczną przez dostawców usług płatniczych zgodnie z art. 243b dyrektywy VAT.

2.2. W ostatnich latach sektor handlu elektronicznego (e-handlu) odnotował spektakularny wzrost, w związku z czym konsumenci mogą teraz łatwo wybierać między tysiącami dostawców, produktów i marek za pomocą swoich komputerów lub smartfonów. Możliwości te są jednak również wykorzystywane przez nieuczciwe przedsiębiorstwa w celu unikania zobowiązań w zakresie VAT.

2.3. Szacuje się, że całkowita strata z tytułu VAT ponoszona przez państwa członkowskie odnośnie do transgranicznych dostaw towarów wynosi około 5 mld EUR rocznie, a według ostatnich zaktualizowanych szacunków straty te opiewają na jeszcze bardziej zawrotną kwotę 7–10 mld EUR. Potrzeba zatem zdecydowanej reakcji ze strony władz publicznych, która powinna opierać się na skutecznej współpracy między organami odpowiedzialnymi za egzekwowanie prawa podatkowego – zarówno w UE, jak i na szczeblu międzynarodowym.

2.4. W praktyce wniosek ustanawia nowy centralny elektroniczny system gromadzenia, przechowywania i przetwarzania informacji o płatnościach, w tym ich dalszego przetwarzania przez urzędników ds. zwalczania nadużyć finansowych w państwach członkowskich w ramach Eurofisc, czyli sieci wielostronnej wymiany sygnałów wczesnego ostrzeżenia w celu zwalczania oszustw związanych z VAT.

2.5. Po dokładnej i wszechstronnej analizie oceny skutków Komisja uznała, że centralny europejski system gromadzenia i wymiany danych dotyczących płatności („CESOP”) najskuteczniej zapewni organom podatkowym pełen obraz płatności, aby mogły one kontrolować przestrzeganie przepisów VAT dotyczących e-handlu i zwalczanie oszustw związanych z VAT. System ten umożliwi państwom członkowskim wymianę przechowywanych na poziomie krajowym informacji o płatnościach, co pomoże w skutecznym zwalczaniu oszustw związanych z VAT w e-handlu.

2.6. CESOP umożliwi: (i) zagregowanie wszystkich istotnych informacji o płatnościach związanych z VAT, przekazanych przez państwa członkowskie dla każdego odbiorcy; (ii) uzyskanie pełnego obrazu płatności otrzymanych przez odbiorców od płatników w UE; (iii) rozpoznanie wszelkich powtarzających się wpisów dotyczących tej samej transakcji płatniczej; (iv) przefiltrowanie informacji otrzymywanych przez państwa członkowskie; (v) umożliwienie urzędnikom łącznikowym Eurofisc porównanie danych o płatnościach z wymienianymi informacjami o VAT; (vi) przechowywane informacje jedynie przez okres niezbędny organom podatkowym do przeprowadzenia kontroli VAT.

2.7. Okres przechowywania informacji w CESOP będzie wynosił dwa lata, a urzędnicy łącznikowi Eurofisc będą mogli sprawdzić, czy płatności otrzymane przez danego odbiorcę w danym okresie przekraczają kwotę 10000 EUR we wszystkich państwach członkowskich. System ten byłby dostępny tylko dla urzędników łącznikowych Eurofisc z państw członkowskich, a CESOP będzie zezwalał na wyszukiwanie informacji jedynie w celu prowadzenia dochodzeń w sprawie domniemyanych lub wykrytych oszustw związanych z VAT.

2.8. Komisja co pięć lat będzie składać sprawozdanie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie na temat funkcjonowania tego nowego narzędzia współpracy administracyjnej.

3. Uwagi ogólne i szczególne

3.1. EKES popiera cel Komisji, jakim jest ustanowienie na podstawie jasnych przepisów prawnych daleko posuniętej współpracy operacyjnej między organami podatkowymi odnośnie do oszustw związanych z VAT w sektorze e-handlu. Wspieranie wzajemnej pomocy administracyjnej między organami podatkowymi zapewni większe środki finansowe zarówno dla budżetów krajowych, jak i dla budżetu UE, a także uproszczone równe warunki działania dla przedsiębiorstw przestrzegających przepisów podatkowych.

3.2. Coraz powszechniejsze wykorzystywanie technologii komunikacyjnych przez operatorów rynku wiąże się z koniecznością stałego aktualizowania prawa dotyczącego zwalczania oszustw, aby odzwierciedlało ono różne sposoby obchodzenia przepisów podatkowych i obowiązków w zakresie VAT. Dlatego tak ważne jest, by władze publiczne coraz skuteczniej reagowały na wyrafinowane formy oszustw związanych z VAT, tzn. lepiej egzekwowały prawo (korzystając z odpowiednich technologii), oraz by zaangażowane organy krajowe lepiej ze sobą w tym zakresie współpracowały. Organy te powinny działać w synergii i przy wsparciu Komisji, aby zapewnić kompleksową i skuteczną europejską odpowiedź na oszustwa związane z VAT, zgodnie z ustanowioną w Traktatach zasadą pomocniczości.

3.3. W związku z tym EKES uważa, że inwestowanie w sztuczną inteligencję w celu wykrywania oszustw związanych z VAT w ramach nowo tworzonego systemu może być pożyteczne i przydatne dla zapewnienia pełnej operacyjności nowego systemu, pod warunkiem pełnego przestrzegania w nowym operacyjnym scenariuszu praw podstawowych osób fizycznych i szczegółowych przepisów UE, takich jak ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO) ⁽¹⁾, przy wykorzystaniu nowych technologii i sztucznej inteligencji do wspierania działalności organów stosujących prawo w interesie publicznym.

3.4. Z uwagi na transgraniczny charakter oszustw związanych z VAT i coraz większą łatwość (dzięki technologiom) szybkiego rozwijania nielegalnych praktyk – czego przykładem jest szybkość, z jaką można przesuwac środki uzyskane dzięki oszustwom związanym z VAT – należy rozwijać współpracę nie tylko w obrębie UE, ale również między organami na całym świecie. Środki mające na celu zwalczanie oszustw związanych z VAT okażą się sukcesem jedynie wówczas, gdy administracje podatkowe poszczególnych krajów będą ze sobą ściślej współpracować w duchu wzajemnego zaufania. Będzie to wymagało wymiany istotnych informacji, aby organy te mogły wykonywać swoje zadania.

3.5. W tym celu OECD zaleca wzmocnienie międzynarodowej współpracy administracyjnej w zakresie VAT lub podatku od sprzedaży, aby sprostać wyzwaniom związanym z poborem VAT od dostawców niebędących rezydentami, w szczególności w handlu między przedsiębiorstwami a konsumentami (B2C), co zostało należycie odnotowane w analizie oceny skutków przeprowadzonej przez Komisję.

3.6. Krokiem w tym kierunku jest umowa między UE a Norwegią w sprawie współpracy administracyjnej w zakresie podatku VAT (czerwiec 2018 r.), która obejmuje również konkretne instrumenty służące odzyskiwaniu wierzytelności związanych z VAT. EKES ma nadzieję, że UE będzie nadal wspierać międzynarodową współpracę w zakresie zwalczania oszustw, tak by opracować skuteczną i skoordynowaną reakcję na działania, które wykraczają poza granice państw i kontynentów i szkodzą zarówno budżetowi UE, jak i budżetom krajowym.

3.7. EKES podkreśla, że z punktu widzenia konsumentów wniosek będzie skutkował nową wymianą i przetwarzaniem informacji osobowych związanych z podatkiem VAT. Jest to regulowane ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych (RODO), które zostało niedawno zatwierdzone i wdrożone w całej Europie i pociąga za sobą znaczne koszty dla przedsiębiorstw z UE związane z przestrzeganiem przepisów.

3.8. RODO podaje szeroką definicję danych osobowych, która obejmuje wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania – bezpośrednio lub pośrednio – osobie fizycznej. W związku z tym informacje dotyczące płatności objęte wnioskiem Komisji wchodzą w zakres tej definicji i są objęte zasadami mającymi zastosowanie do ochrony danych osobowych określonymi w Karcie praw podstawowych.

3.9. Według Komisji „opodatkowanie stanowi ważny cel leżący w ogólnym interesie publicznym Unii i państw członkowskich, co zostało uznane w odniesieniu do ograniczeń, które mogą zostać nałożone na obowiązki i prawa wynikające z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 ⁽²⁾, oraz w odniesieniu do ochrony informacji na mocy rozporządzenia (UE) 2018/1725 Parlamentu Europejskiego i Rady ⁽³⁾. Ograniczenia dotyczące prawa do ochrony danych są konieczne ze względu na charakter i wielkość informacji pochodzących od dostawców usług płatniczych i powinny opierać się na szczegółowych i określonych z góry warunkach i szczegółowych informacjach określonych w art. 243b–243d dyrektywy Rady 2006/112/WE ⁽⁴⁾”.

3.10. EKES zdecydowanie podkreśla potrzebę limitowania wyjątków i ograniczeń przewidzianych w przepisach RODO, jak również podporządkowania ich jednemu ściśle określonemu celowi, jakim jest zwalczanie oszustw związanych z VAT. Jako szczególne wyjątki od ogólnych i obowiązkowych zasad dotyczących ochrony danych osobowych i prywatności osoby, takie odstępstwa powinny być wąsko i dokładnie interpretowane przez organy odpowiedzialne za egzekwowanie prawa. W związku z tym należy zwrócić dużą uwagę na: (i) cel, w jakim przetwarzane są dane – takie działanie powinno być możliwe jedynie w celu zwalczania niezgodnego z prawem postępowania; (ii) osoby upoważnione do dostępu do gromadzonych, przechowywanych i wymienianych danych – osobami tymi powinni być jedynie urzędnicy Eurofisc, podlegający określonym warunkom i działający w dobre znanych i ograniczonych celach dotyczących zwalczania oszustw związanych z VAT; (iii) późniejsze wykorzystanie danych mające na celu wszczęcie ewentualnych dochodzeń i działań w zakresie ścigania przestępstw.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

⁽²⁾ Ogólne rozporządzenie o ochronie danych: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1561128269796&uri=CELEX:32016R0679>.

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1725&from=PL>.

⁽⁴⁾ Dyrektywa w sprawie VAT: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=PL>.

3.11. Wszystkie powyższe aspekty zostały formalnie uwzględnione we wniosku Komisji, co z pewnością jest jego pozytywnym elementem. Niemniej EKES domaga się, by Komisja, w ramach przyszłego praktycznego funkcjonowania systemu na co dzień, zapewniła **pełne i skuteczne wdrożenie** wszystkich gwarancji podstawowych wolności, o których jest mowa we wniosku. W ten sposób osiągnęłaby odpowiednią równowagę między prężnym egzekwowaniem przepisów dotyczących VAT a niezbędną ochroną praw indywidualnych i podstawowych wolności.

3.12. Jeśli chodzi o tę ostatnią kwestię, EKES postuluje, by właściwe organy krajowe uważnie monitorowały i weryfikowały pełne i konkretne przestrzeganie przepisów RODO oraz zawartych we wniosku zasad ograniczających wykorzystanie danych i informacji. EKES wzywa Komisję, by przy gromadzeniu informacji zwrotnych od państw członkowskich – co ma potrwać do końca 2024 r. – dokładnie zweryfikowała wraz z krajowymi organami odpowiedzialnymi za ochronę danych osobowych i Europejskim Inspektorem Ochrony Danych pełne przestrzeganie przepisów RODO oraz przedstawiła Parlamentowi Europejskiemu i Radzie planowane sprawozdanie na temat funkcjonowania nowego narzędzia współpracy administracyjnej (art. 59 rozporządzenia (UE) nr 904/2010). W razie wykrycia zakłóceń lub nadużyć należy oczywiście niezwłocznie im zapobiec oraz je skorygować.

3.13. Jeżeli chodzi o ochronę europejskich przedsiębiorstw działających w obszarze e-handlu, EKES zaleca, by nowy system był w stanie skutecznie chronić i gwarantować tajemnice handlowe zarówno na etapie wstępnego monitorowania gromadzenia i analizy danych, jak i w szczególności na późniejszym (hipotetycznym) etapie egzekwowania prawa. W związku z tym doświadczenie zdobyte przez Komisję Europejską w zakresie ochrony własności intelektualnej i tajemnicy przemysłowej w sprawach dotyczących prawa konkurencji może być przydatne jako norma porównawcza.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący dyrektywy Rady zmieniającej dyrektywę 2006/112/WE w odniesieniu do wprowadzenia pewnych wymogów dla dostawców usług płatniczych”

(COM(2018) 812 final – 2018/0412 (CNS))

„Wniosek dotyczący dyrektywy Rady zmieniającej dyrektywę Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. odnośnie do przepisów dotyczących sprzedaży towarów na odległość oraz niektórych krajowych dostaw towarów”

(COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS))

(2019/C 240/08)

Sprawozdawca: **Krister ANDERSSON**

Wniosek o konsultację	Rada Unii Europejskiej, 20.12.2018
Podstawa prawna	Art. 113 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	12.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	209/1/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera cel Komisji, jakim jest wprowadzenie dalszych przepisów zapewniających proporcjonalność i zwiększających pewność prawa dla przedsiębiorców obsługujących interfejsy elektroniczne, którzy ułatwiają dostarczanie towarów konsumentom w UE, zwłaszcza gdy są uznawani za dostawców.

1.2. EKES popiera także cel Komisji polegający na ustanowieniu regularnej współpracy z dostawcami usług płatniczych na podstawie jasnych przepisów prawnych. Oczekuje się, że wdrożenie nowych środków przyniesie obiecujące wyniki i zapewni większe zasoby zarówno dla budżetów krajowych, jak i dla budżetu UE, a także uproszczone równe warunki działania dla przedsiębiorstw przestrzegających przepisów podatkowych.

1.3. EKES zauważa, że zaproponowane przez Komisję podejście regulacyjne jest zgodne z zasadą pomocniczości, zważywszy, że oszustwa związane z podatkiem VAT w e-handlu występują we wszystkich państwach członkowskich, a prawodawstwo europejskie jest najskuteczniejszym narzędziem efektywnego wspierania państw członkowskich w uzyskiwaniu informacji niezbędnych do kontroli transgranicznych dostaw towarów objętych VAT. Z drugiej strony podjęcie szeregu inicjatyw ustawodawczych na szczeblu krajowym nie przyniosłoby skutecznego rozwiązania kwestii dotyczących oszustw związanych z VAT i doprowadziłoby do powstania nadmiernie skomplikowanego scenariusza regulacyjnego.

1.4. Jednocześnie EKES podkreśla jednak, że z punktu widzenia konsumentów wniosek będzie wiązał się z nową wymianą i przetwarzaniem informacji osobowych związanych z podatkiem VAT, które obecnie reguluje ogólne rozporządzenie o ochronie danych („RODO”) ⁽¹⁾. W tym kontekście EKES zdecydowanie podkreśla znaczenie pełnego przestrzegania przepisów RODO oraz potrzebę ograniczenia wykorzystywania danych do wyłącznego i ściśle ograniczonego celu, jakim jest zwalczanie oszustw związanych z VAT w sposób racjonalny pod względem kosztów i akceptowalny dla ogółu społeczeństwa.

1.5. Ponadto EKES zaleca, by Komisja przeprowadziła odpowiednie inwestycje w aktywa rzeczowe i IT w celu zapewnienia funkcjonalnego systemu centralnego repozytorium. Zwraca uwagę na to, że szacowane koszty projektu można by łatwo i szybko pokryć z oczekiwanych rezultatów w postaci ograniczenia oszustw związanych z VAT i luki w podatku VAT.

2. Wniosek Komisji i kontekst ogólny

2.1. Wniosek Komisji wprowadza pewne wymogi dla dostawców usług płatniczych w celu zapewnienia skutecznej współpracy między takimi dostawcami a organami podatkowymi w celu poprawy narzędzi zwalczania nadużyć w dziedzinie podatku VAT. Wniosek jest zgodny z dyrektywą o VAT w handlu elektronicznym, w której wprowadzono nowe obowiązki w zakresie VAT w odniesieniu do internetowych platform handlowych oraz nowe środki upraszczające mające pomóc przedsiębiorstwom w przestrzeganiu zobowiązań w zakresie VAT za pośrednictwem punktu kompleksowej obsługi.

⁽¹⁾ Ogólne rozporządzenie o ochronie danych – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

2.2. Wniosek Komisji COM(2018) 819 final wprowadza dalsze przepisy, które powinny usprawnić funkcjonowanie pakietu dotyczącego podatku VAT w e-handlu, który został przyjęty w grudniu 2017 r. i wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2021 r. Wprowadza on dalsze uściślenia dotyczące sposobu traktowania – w celu poboru VAT – dostawców korzystających z interfejsów elektronicznych w celu ułatwienia dostaw towarów konsumentom w UE w przypadku, gdy są oni uznani za dostawców zgodnie z art. 14a ust. 2 dyrektywy VAT, co oznacza, że odpowiadają oni za pobór i uiszczanie podatku VAT organom podatkowym. Co do zasady, zgodnie z art. 369b dyrektywy VAT 2006/112/WE^(?), z punktu kompleksowej obsługi można skorzystać jedynie po to, aby zadeklarować i zapłacić podatek VAT za transgraniczną dostawę usług i za wewnątrzspółnotową sprzedaż towarów na odległość, a nie za krajową dostawę towarów. Ponieważ jednak dostawcy sprzedający towary z wykorzystaniem interfejsu elektronicznego mogą posiadać zapasy towarów w różnych państwach członkowskich, z których prowadzą dostawy krajowe, oznaczałoby to, że przedsiębiorcy prowadzący takie interfejsy elektroniczne, których uznaje się za dostawców tych dostaw, musieliby rejestrować się we wszystkich państwach członkowskich UE, w których pierwotni dostawcy posiadają zapasy i realizują dostawy krajowe. W związku z tym proponuje się, aby umożliwić im również korzystanie z punktu kompleksowej obsługi w odniesieniu do krajowych dostaw, dla których są oni traktowani jako uznani dostawcy zgodnie z art. 14a ust. 2 dyrektywy VAT. Utrzymane zostaje zatem uproszczenie wprowadzone przez kompleksowy punkt obsługi dla interfejsów elektronicznych, co pozwoli uniknąć dalszych uciążliwych procedur dla przedsiębiorstw. Wniosek Komisji COM(2018) 819 final ustanawia szczegółowe przepisy niezbędne do wspierania przyjęcia punktu kompleksowej obsługi poprzez pewne ukierunkowane zmiany obecnych ram prawnych.

2.3. W ostatnich latach sektor e-handlu odnotował spektakularny wzrost, a konsumenci mogą teraz łatwo wybierać między tysiącami dostawców, produktów i marek za pomocą swoich komputerów lub smartfonów. Możliwość ta jest jednak również wykorzystywana przez nieuczciwe przedsiębiorstwa w celu uniknięcia ich zobowiązań w zakresie VAT.

2.4. Konkretniej rzecz biorąc istnieją trzy główne konteksty oszustw związanych z VAT w transgranicznym e-handlu: **i)** wewnątrznijne dostawy towarów i usług; **ii)** przywóz towarów z przedsiębiorstw mających siedzibę w państwie trzecim konsumentom w państwach członkowskich; oraz **iii)** świadczenie usług przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w państwie trzecim konsumentom w państwach członkowskich.

2.5. Całkowitą stratę z tytułu VAT w państwach członkowskich dotyczącą transgranicznych dostaw towarów oszacowano na około 5 mld EUR rocznie, a według ostatnich szacunków opiewa ona na jeszcze bardziej zawrotną kwotę wynoszącą 7–10 mld EUR. Wymaga to zdecydowanej reakcji ze strony władz publicznych, która powinna wiązać się ze współpracą z podmiotami prywatnymi w tych przypadkach, w których jest to konieczne i proporcjonalne.

2.6. Wniosek Komisji COM(2018) 812 final ma na celu ograniczenie problemu oszustw związanych z VAT w e-handlu poprzez zacieśnienie współpracy między organami podatkowymi a dostawcami usług płatniczych, ponieważ ponad 90 % zakupów dokonywanych przez internet w UE jest obecnie realizowanych przez pośrednika. W tym względzie doświadczenia kilku państw członkowskich pokazały, że odpowiednia współpraca między organami podatkowymi a dostawcami usług płatniczych może przynieść wymierne i szybkie rezultaty w walce z oszustwami związanymi z VAT w e-handlu.

2.7. Wniosek umożliwi organom podatkowym gromadzenie i wymianę informacji dotyczących płatności przekazywanych za pośrednictwem dostawców usług płatniczych, przy wykorzystaniu systemu centralnego repozytorium, który ma zostać opracowany przez Komisję we współpracy z krajowymi organami podatkowymi, w celu zapewnienia jednolitego podejścia do gromadzenia i analizy danych.

2.8. W praktyce nowy obowiązek prowadzenia ewidencji przez dostawców usług płatniczych został wprowadzony na mocy art. 243b dyrektywy VAT 2006/112/WE. Jedyne usługi płatnicze, które będą istotne z tego punktu widzenia to te, które prowadzić będą do transgranicznego transferu środków na rzecz odbiorców – lub podmiotów działających w imieniu odbiorców – i tylko wówczas, gdy płatnik znajduje się w jednym z państw członkowskich. Innymi słowy, pojęcie „transgraniczne” odnosi się do transakcji, w których konsument znajduje się w jednym państwie członkowskim, a dostawca – w innym państwie członkowskim bądź też w państwie trzecim. Płatności krajowe nie są objęte zakresem inicjatywy.

2.9. Aby wyłączyć transgraniczne przekazy pieniężne realizowane ze względów prywatnych i skupić się wyłącznie na płatnościach związanych z działalnością gospodarczą, dostawcy usług płatniczych muszą przechowywać ewidencję na temat danego odbiorcy i udostępniać ją organom podatkowym tylko wówczas, gdy łączna liczba płatności otrzymanych przez danego odbiorcę przekroczy próg 25 płatności w kwartale kalendarzowym. Próg ten został ustalony z uwzględnieniem średniej wartości zamówień na zakupy online wynoszącej 95 EUR, co w połączeniu z minimalną liczbą 100 transakcji płatniczych dokonywanych każdego roku oznacza kwotę sprzedaży wynoszącą prawie 10000 EUR rocznie.

2.10. Dostawcy usług płatniczych będą musieli przechowywać informacje, które pozwolą zidentyfikować dostawcę usług płatniczych prowadzącego ewidencję, informacje umożliwiające identyfikację odbiorcy oraz informacje dotyczące płatności otrzymanych przez odbiorcę. Obowiązek przechowywania ewidencji przez dostawców usług płatniczych nie obejmuje informacji identyfikujących płatników, ponieważ nie są one konieczne do wykrywania oszustw. Okres przechowywania ewidencji przez dostawców usług płatniczych będzie wynosić dwa lata.

(?) Dyrektywa VAT 2006/112/WE — <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:32006L0112>.

3. Uwagi ogólne i szczegółowe

3.1. EKES popiera cel Komisji przyświecający wnioskowi COM(2018) 819 final, jakim jest wprowadzenie dalszych przepisów zapewniających proporcjonalność i zwiększających pewność prawa dla przedsiębiorców obsługujących interfejsy elektroniczne, którzy ułatwiają dostarczanie towarów konsumentom w UE, zwłaszcza gdy są uznawani za dostawców.

3.2. EKES popiera także cel Komisji polegający na ustanowieniu regularnej współpracy z dostawcami usług płatniczych na podstawie jasnych i przejrzystych przepisów. Oczekuje się, że wdrożenie nowych środków przyniesie obiecujące wyniki, co uzasadnia legislacyjne wysiłki Komisji; ponadto zapewni to większe zasoby zarówno dla budżetów krajowych, jak i dla budżetu UE, a także uproszczone równe warunki działania dla przedsiębiorstw przestrzegających przepisów podatkowych.

3.3. Wniosek Komisji jest wynikiem szeroko zakrojonych konsultacji z wieloma zainteresowanymi stronami, a w szczególności z dostawcami usług płatniczych, innymi przedstawicielami przedsiębiorstw oraz organami podatkowymi danego państwa członkowskiego. EKES wyraża zadowolenie w związku z zebraniem przez Komisję szerokiego wachlarza informacji zwrotnych i uwag od podmiotów publicznych i prywatnych, które z pewnością były pomocne w opracowaniu solidnego i proporcjonalnego wniosku ustawodawczego.

3.4. EKES zauważa, że podejście regulacyjne zaproponowane we wniosku jest zgodne z zasadą pomocniczości zapisaną w Traktatach, zważywszy, że oszustwa związane z VAT w e-handlu występują we wszystkich państwach członkowskich, a prawodawstwo europejskie jest najskuteczniejszym narzędziem efektywnego wspierania państw członkowskich w uzyskiwaniu informacji niezbędnych do kontroli transgranicznych dostaw towarów objętych VAT. Z drugiej strony podjęcie szeregu inicjatyw ustawodawczych na szczeblu krajowym nie przyniosłoby skutecznego rozwiązania kwestii dotyczących oszustw związanych z VAT i doprowadziłoby do powstania nadmiernie skomplikowanego scenariusza regulacyjnego.

3.5. Wniosek Komisji zobowiązuje dostawców usług płatniczych do prowadzenia rejestrów danych, którymi już dysponują w celu realizacji transakcji płatniczych, zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w Traktatach i dalej rozwiniętą w orzecznictwie TSUE. Ponadto zharmonizowany na poziomie UE obowiązek rejestrowania danych i przekazywania ich organom podatkowym ograniczy obciążenie administracyjne dostawców usług płatniczych w porównaniu z obciążeniem wynikającym z konieczności przestrzegania rozbieżnych podejść krajowych.

3.6. W tym względzie, jak wykazano w analizie oceny skutków, harmonizacja obowiązków sprawozdawczych w postaci jednego formatu przekazywanych informacji ograniczy koszty przestrzegania przepisów ponoszone przez dostawców usług płatniczych i umożliwi im współpracę przy zwalczaniu oszustw związanych z VAT przy jednoczesnym zapewnieniu, że współpraca ta będzie miała wyłącznie rozsądny i zrównoważony wpływ na ich codzienną działalność operacyjną.

3.7. Próg 25 płatności w kwartale, dający około 10000 EUR rocznie na podstawie średniej wartości transakcji e-handlu w UE wynoszącej 95 EUR, wydaje się rozsądny i proporcjonalny, również jeśli weźmie się pod uwagę, że zazwyczaj kwota 10000 EUR skutkuje już powstaniem zobowiązań z tytułu VAT w państwach członkowskich. Kwota ta odpowiada również progowi 10000 EUR w odniesieniu do wewnętrznych dostaw, przewidzianemu w dyrektywie o VAT w e-handlu. W związku z tym minimalna kwota 10000 EUR wydaje się odpowiednia, aby zapewnić równowagę między ochroną czysto prywatnych transakcji, które nie mają nic wspólnego z oszustwami związanymi z VAT, a celem, jakim jest ustanowienie realnego systemu monitorowania w celu ograniczenia nadużyć finansowych. Komisja Europejska powinna jednak monitorować rozwój sytuacji w trosce o to, by progi były odpowiednie z biegiem czasu i by w razie potrzeby wprowadzać zmiany.

3.8. EKES podkreśla, że z punktu widzenia konsumentów wniosek będzie skutkował nową wymianą i przetwarzaniem informacji osobowych związanych z podatkiem VAT, regulowanych ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych (RODO). Rozporządzenie to zostało niedawno zatwierdzone i wdrożone w całej Europie, co spowodowało znaczne koszty dla przedsiębiorstw z UE związane z przestrzeganiem przepisów.

3.9. RODO zapewnia szeroką definicję danych osobowych obejmującą wszelkie informacje o osobie fizycznej zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania bezpośrednio lub pośrednio. W związku z tym informacje dotyczące płatności, o których jest mowa we wnioskach Komisji, wchodzi w zakres tej definicji i są objęte zasadami mającymi zastosowanie do ochrony danych osobowych, określonymi w Karcie praw podstawowych.

3.10. Według Komisji „przetwarzane będą jedynie te informacje o płatnościach, które są niezbędne do zwalczania oszustw związanych z VAT w e-handlu. Przetwarzaniu podlegałyby wyłącznie informacje dotyczące odbiorców płatności oraz samych transakcji płatniczych (kwota, waluta, data), nie zaś informacje o płatnikach (konsumentach płacących za towary lub usługi). Informacje te nie byłyby więc wykorzystywane do innych celów, takich jak kontrola nawyków zakupowych konsumentów. [...] Z zakresu inicjatywy wyłączone byłyby również płatności krajowe. Informacje o płatnościach byłyby wreszcie dostępne jedynie dla urzędników łącznikowych Eurofisc w państwach członkowskich i jedynie przez okres niezbędny do zwalczania oszustw związanych z VAT w e-handlu”.

3.11. EKES zdecydowanie podkreśla znaczenie pełnego przestrzegania przepisów RODO oraz potrzebę ograniczenia wykorzystywania danych do wyłącznego i ograniczonego celu, jakim jest zwalczanie oszustw związanych z VAT w sposób racjonalny pod względem kosztów i akceptowalny dla ogółu społeczeństwa. W tej kwestii EKES wzywa Komisję, by przy gromadzeniu informacji zwrotnych od państw członkowskich, który to proces ma potrwać do końca 2024 r., dokładnie sprawdzała, czy przepisy RODO są w pełni przestrzegane i czy można zidentyfikować i skorygować wszelkie przypadki naruszenia tych przepisów w państwach członkowskich.

3.12. Wreszcie EKES zaleca, by Komisja dostosowała inwestycje w aktywa rzeczowe i IT w celu zapewnienia funkcjonalnego systemu centralnego repozytorium. Jednocześnie zwraca uwagę na to, że szacowane koszty projektu, obejmujące 11,8 mln EUR na jego ustanowienie i 4,5 mln EUR na jego prowadzenie rocznie – mogą się łatwo i szybko zwrócić dzięki oczekiwanyim rezultatom w zakresie zmniejszenia oszustw związanych z VAT i luki w podatku VAT, ponieważ łączna strata podatku VAT w związku z transgranicznymi dostawami towarów przekracza 5 mld EUR, a całkowita wartość sprzedaży internetowej w 2017 r. wyniosła około 600 mld EUR.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zrównoważona biogospodarka dla Europy: wzmocnienie powiązań między gospodarką, społeczeństwem i środowiskiem”

(COM(2018) 673 final)

(2019/C 240/09)

Sprawozdawca: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Współsprawozdawca: **Udo HEMMERLING**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 14.12.2018
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 1 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	16.10.2018
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	25.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	203/1/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. **Na całym świecie zauważa się potrzebę działania:** globalne wyzwania, takie jak zmiana klimatu i wzrost liczby ludności, zmuszają nas do natychmiastowego znalezienia zamienników paliw kopalnych i bardziej efektywnego korzystania z zasobów biologicznych. Rolnictwo i sektor związany z leśnictwem to główni producenci biomasy do zastosowań innych niż żywność lub pasza i jako takie wnoszą istotny wkład w biogospodarkę. Nowe łańcuchy wartości oferują dodatkowe możliwości dla działalności w gospodarce wiejskiej w związku z przejściem z gospodarki opartej na paliwach kopalnych do gospodarki opartej na biomacie.

1.2. W tym kontekście należy priorytetowo potraktować **odpowiedzialne korzystanie** z zasobów biologicznych zgodnie z celami klimatycznymi porozumienia paryskiego. Poza dążeniem do lepszego zrozumienia działalności związana z biogospodarką musi **angażować konsumentów** poprzez regularne doradztwo i informacje, aby ułatwić niezbędne zmiany i utworzyć drogę do wprowadzenia środków na rzecz tworzenia rynku w celu dalszego zwiększenia zaufania konsumentów i akceptacji przez nabywców publicznych wytworzonych w UE bioproduktów.

1.3. Istnieją **możliwości** w dziedzinie różnorodności biologicznej, przemysłu, rozwoju gospodarczego i zatrudnienia. EKES z zadowoleniem przyjmuje aktualizację strategii dotyczącej biogospodarki z 2012 r., co jest ważnym krokiem we właściwym kierunku. Istnieje globalny popyt na zrównoważone i zasobooszczędne bioprodukty. Niemniej mimo znacznych postępów widocznych w nowej wersji strategii, nadal trzeba wprowadzić w życie niektóre środki:

1.3.1. Oprócz dostępu do instrumentów finansowych niezbędne jest stworzenie **indywidualnych, elastycznych usług konsultacyjnych lub doradczych**, aby pomóc MŚP z sektora rolno-spożywczego w realizacji długoterminowych i innowacyjnych projektów. Firmom tym często brakuje z różnych powodów niezbędnego wewnętrznego know-how lub wiedzy, w tym zasobów ludzkich, finansowych i infrastrukturalnych.

1.3.2. **Współpraca publiczno-prywatna** powinna należycie uwzględniać producentów surowców. Model ten można by wspierać poprzez szereg środków i instrumentów w ramach **wspólnej polityki rolnej** (WPR).

1.3.3. Włączenie działań w zakresie **badania naukowych, innowacji i biogospodarki** do długoterminowej strategii ułatwi wspieranie **rozwoju i powielania** innowacji.

1.3.4. Kluczowe znaczenie przypada dalszemu **kształceniu i szkoleniu** pracowników i producentów surowców. Trzeba ułatwiać **wymianę wiedzy**, zapewniać wsparcie dla sieci transnarodowych i dotrzymać kroku zmianom społecznym i technologicznym. Kluczowe znaczenie mają działania w zakresie kształcenia, zaangażowania i komunikacji, w które włączone zostaną podmioty z sektora biogospodarki na obszarach wiejskich.

1.3.5. Zasadnicze znaczenie ma promowanie **gospodarki o obiegu zamkniętym i międzysektorowych, terytorialnych powiązań** w UE i poza nią, zwłaszcza w zakresie wypełniania zobowiązań w ramach celów zrównoważonego rozwoju i celów COP21.

1.3.6. Wszystkie państwa członkowskie powinny **włączyć kompleksową strategię dotyczącą biogospodarki** do swoich polityk i programów oraz angażować właściwe władze lokalne i odpowiednie zainteresowane strony (producentów surowców, instytucje badawcze i edukacyjne, przemysł, społeczeństwo obywatelskie, partnerów społecznych itp.).

1.3.7. UE powinna działać na rzecz **ogólnoświatowego systemu ustalania cen emisji dwutlenku węgla**, który byłby obiektywnym i skutecznym sposobem promowania biogospodarki i zaangażowania wszystkich podmiotów rynkowych w łagodzenie zmiany klimatu.

1.4. Poszanowanie zasad zrównoważonego rozwoju ma zasadnicze znaczenie dla nowej biogospodarki. Zasoby naturalne należy zaś chronić w celu utrzymania ich wydajności. W tym kontekście biogospodarka musi być zgodna z kryteriami zrównoważonego rozwoju. Aby uniknąć zakłóceń niekorzystnych dla środowiska, gospodarki i społeczeństwa, biomasa pochodząca z Unii Europejskiej i z państw trzecich musi być objęta tymi samymi zasadami.

2. Uwagi ogólne

Biogospodarka obejmuje produkcję odnawialnych zasobów biologicznych oraz ich przekształcanie w żywność, paszę, bioprodukty i bioenergię. Obejmuje rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, produkcję żywności, masy celulozowej i papieru, jak również niektóre sektory przemysłu chemicznego, biotechnologicznego i energetycznego.

2.1. Celem unijnej strategii dotyczącej biogospodarki z 2012 r. było „[...] stworzenie podstaw do bardziej innowacyjnego, zasobooszczędnego i konkurencyjnego społeczeństwa, w którym zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego nie wchodzi w konflikt z zasadami zrównoważonego wykorzystania zasobów odnawialnych do celów przemysłowych przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony środowiska”. W 2017 r. Komisja przeprowadziła przegląd swojej unijnej strategii dotyczącej biogospodarki z 2012 r., stwierdzając, że strategia dowiodła znaczenia swoich celów, a w Europie i poza nią coraz częściej uznaje się wagę możliwości, jakie oferuje biogospodarka. W październiku 2018 r. Komisja przedstawiła plan działania na rzecz rozwoju zrównoważonej biogospodarki o obiegu zamkniętym w celu poprawy i zwiększenia zrównoważonego wykorzystania zasobów odnawialnych z myślą o rozwiązywaniu światowych i lokalnych wyzwań, takich jak zmiana klimatu i zrównoważony rozwój ⁽¹⁾.

2.2. Oczekuje się, że do 2050 r. liczba ludności na świecie wzrośnie do blisko 10 miliardów ⁽²⁾ i pilnie trzeba będzie wydajniej wykorzystywać zasoby biologiczne, aby zapewnić większej liczbie osób bezpieczną, pożywną i niedrogą żywność wysokiej jakości przy mniejszym wpływie na środowisko i klimat na jednostkę produkowaną, jak też wystarczający odnawialny materiał biologiczny do produkowania znacznej części tego, co obecnie otrzymujemy z paliw kopalnych, w połączeniu z energią wiatrową, słoneczną i innymi odnawialnymi źródłami energii. W świetle ostatnich wydarzeń politycznych, w tym celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych ⁽³⁾ i Ramowej konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu (zobowiązania COP21), konieczna jest zatem zmiana ukierunkowania działań oraz uaktualnienie strategii.

2.3. Komisja stwierdza w zaktualizowanej strategii dotyczącej biogospodarki ⁽⁴⁾, że w 2019 r. podejmie 14 działań, w tym:

- uruchomi tematyczną platformę inwestycyjną na rzecz biogospodarki o obiegu zamkniętym, z budżetem 100 mln EUR, która ma przybliżyć innowacyjne projekty związane z biogospodarką do rynku oraz ograniczyć ryzykowność prywatnych inwestycji w zrównoważone rozwiązania; ułatwi rozwój nowych, zrównoważonych biorafinerii w całej Europie,
- opracuje strategiczny plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju systemów rolnictwa, leśnictwa, żywności i bioproduktów,
- ustanowi instrument wspierania polityki UE na rzecz biogospodarki dla krajów UE w ramach programu „Horyzont 2020” dla państw UE w celu opracowania krajowych i regionalnych planów rozwoju biogospodarki,
- zapoczątkuje działania pilotażowe na rzecz rozwoju biogospodarki na obszarach wiejskich, przybrzeżnych i na terenach miejskich, np. w zakresie gospodarki odpadami lub upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę,
- wdroży ogólnounijny system monitorowania w celu śledzenia postępów w kierunku zrównoważonej biogospodarki o obiegu zamkniętym,

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf

⁽²⁾ <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2017.html>.

⁽³⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>.

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy>.

- zwiększy zasoby wiedzy i znajomość konkretnych obszarów biogospodarki poprzez gromadzenie danych oraz zapewni do nich lepszy dostęp za pośrednictwem centrum wiedzy na temat biogospodarki,
- udostępni wytyczne i upowszechni dobre praktyki dotyczące sposobów działania w dziedzinie biogospodarki w bezpiecznych ekologicznych granicach.

2.4. Biogospodarka może oferować szanse, które mogą zarówno pomóc ograniczyć emisję CO₂, jak i zmniejszyć zależność od importowanych zasobów kopalnych. Na przykład ilość dwutlenku węgla pochłanianego przez lasy UE odpowiada 10 % jego rocznej emisji w UE, a jednocześnie lasy są źródłem zrównoważonych i ciągłych dostaw biomasy na potrzeby wytwarzania energii odnawialnej. Ponadto szacuje się, że 100 tys. chemikaliów będących obecnie w produkcji można by teoretycznie pozyskiwać z surowców odnawialnych. Nie oznacza to, że wszystkie należy pozyskiwać w ten sposób, ale jest to teoretycznie możliwe. Zapewniłoby to nie tylko możliwość produkowania codziennych artykułów gospodarstwa domowego lokalnie i z odnawialnych źródeł, ale pomogłoby też tworzyć miejsca pracy, zwłaszcza na obszarach przybrzeżnych i wiejskich, i zapewnić wzrost gospodarczy w Europie, która nadal cieszy się silną przewagą technologiczną. Według szacunków branży do 2030 r. w bioprzemysle mogłoby powstać milion nowych miejsc pracy.

2.5. Na drodze do większej innowacyjności w ramach biogospodarki UE nadal jednak występują poważne przeszkody. Istotną przeszkodą jest konkurencyjność kosztowa produktu – zarówno w porównaniu z alternatywami kopalnymi, jak i z równoważnymi produktami z innych części świata. Na konkurencyjność kosztową wpływa wiele czynników, w tym poziom gotowości technologicznej, koszty pracy, dotacje dla paliw kopalnych i ich amortyzacja, a także niski poziom wsparcia rynkowego dla bioproduktów. Tę kwestię konkurencyjności potęgują trudności z dostępem do finansowania dla projektów innowacyjnych i zakładów produkcyjnych, a często także niska świadomość końcowych użytkowników bioproduktów oraz brak umiejętności i powiązań operacyjnych, które napędzałyby rozwój sektora. Ponadto procedury wydawania zezwoleń na nowe projekty dotyczące biogospodarki stają się długie i uciążliwe, co prowadzi do znacznej niepewności prawa i ryzyka finansowego dla podmiotów gospodarczych.

3. Uwagi szczegółowe

EKES z zadowoleniem przyjmuje komunikat aktualizujący strategię dotyczącą biogospodarki z 2012 r. Potrzebna jest długoterminowa, spójna i skuteczna polityka promująca biogospodarkę. Jednakże związek między tą nadrzędną strategią dotyczącą biogospodarki a innymi istniejącymi instrumentami polityki nadal nie jest automatyczny. Kluczem do skutecznego kształtowania polityki w dziedzinie biogospodarki jest zatem dalsze określanie synergii między obszarami polityki w sposób uwzględniający cele dotyczące opłacalnej produkcji żywności, zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi, zrównoważonego rozwoju terytorialnego na obszarach wiejskich oraz zapewnienia godnych warunków życia.

3.1. Zaktualizowana strategia ma na celu wykorzystanie inwestycji unijnych oraz kładzie duży nacisk na wzmocnienie i zwiększenie skali sektorów opartych na surowcach pochodzenia biologicznego poprzez odblokowanie inwestycji i rynków. Niemniej nadal istnieje luka (poza badaniami i rozwojem), jeśli chodzi o pomoc przedsiębiorstwom biogospodarki w pozyskiwaniu funduszy oraz w zakresie strategii rynkowej, rozwoju organizacji i dojrzwania produktów. Zmobilizowanie inwestorów na wczesnym etapie rozwoju na poziomie krajowym i regionalnym oraz doradztwo dostosowane do potrzeb mikrosektorów i sektorów na małą skalę oraz przedsiębiorstw rozpoczynających działalność są równie niezbędne jak uruchomienie inwestycji UE dla dużych projektów. Potrzeba kompleksowego podejścia do finansowania, aby wprowadzać na rynek nowe produkty.

3.2. W zaktualizowanej strategii podkreślono również, że poprzez synergie między sektorem publicznym i prywatnym można najlepiej czerpać z różnych źródeł inwestycji. W tym kontekście Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Bioprzemysłu ma kluczowe znaczenie dla wspierania rozwoju europejskiej infrastruktury przemysłowej opartej na biotechnologii oraz łańcuchów wartości skoncentrowanych na wykorzystywaniu zasobów odnawialnych, w tym odpadów.

3.3. Jednakże zbyt mało uwagi poświęca się sektorowi prywatnemu, a zwłaszcza producentom surowców, tj. rolnikom, właścicielom lasów i ich spółdzielniom. Podmioty te mają do odegrania znaczącą rolę w rozwoju zrównoważonej biogospodarki. Należy także pamiętać o MŚP, które stanowią istotną część łańcucha rolno-spożywczego. Dlatego WPR mogłaby stać się interesującym narzędziem, które pomoże rolnikom, właścicielom lasów i ich spółdzielniom zwiększyć inwestycje w produkcję oraz uczynić tę produkcję bardziej zrównoważoną.

3.4. W tym kontekście tworzenie korzystnych warunków rynkowych jest kluczowe i idzie w parze z poziomem zaufania konsumentów do informacji na temat produktów, które mają zamiar kupić. Warto zadbać o standardy informowania, a ważnym pierwszym krokiem jest ustanowienie jasnych ogólnounijnych norm w zakresie bioproduktów, aby lepiej chronić wiarygodność uzgodnionych przez przemysł norm, a jednocześnie uniknąć zamieszania wśród konsumentów i dać poczucie pewności odbiorcom przemysłowym i nabywcom publicznym. Pozostaje jeszcze wiele do zrobienia, aby pomóc konsumentom w dokonywaniu świadomych wyborów dzięki inteligentnym strategiom komunikacji.

3.5. Zaktualizowana strategia kładzie nacisk na koncepcję zwiększenia skali, ale pomija pojęcie powielania. Badania są już w toku i długoterminowe strategie na rzecz innowacji i biogospodarki muszą za nimi nadążyć. Badania podstawowe i stosowane powinny być dobrze zsynchronizowane i przyczyniać się do realizacji wspólnych celów strategicznych. Należy również zwrócić uwagę na rozwój i utrzymanie wysokiej jakości infrastruktury badawczej i innowacyjnej oraz klastrów, a także na dostęp do nich. Na przykład tworzenie światowej klasy ośrodków badawczych na potrzeby badań stosowanych w bioprocessach produkcyjnych na szeroką skalę oraz poszukiwanie innowacyjnych i zrównoważonych rozwiązań mogłoby pomóc MŚP w wykorzystaniu pełnego zakresu wiedzy. Transfer wiedzy można by wesprzeć demonstracjami i przykładami. Demonstracje dałyby MŚP pełny obraz technologii dostępnych w danym obszarze biogospodarki.

3.6. Obszary wiejskie przechodzą głęboką transformację gospodarczą, demograficzną i instytucjonalną w UE. W związku z tym trzeba również zwrócić należytą uwagę na poprawę infrastruktury i logistyki, aby wesprzeć już istniejące oraz nowe łańcuchy dostaw biomasy, a jednocześnie zoptymalizować zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi oraz stworzyć na obszarach wiejskich miejsca pracy i wartość dodaną.

3.7. Trzeba koniecznie podkreślić, że wprowadzenie w biogospodarce maszyn zaawansowanych technologicznie wymaga poprawy umiejętności w zakresie eksploatacji i utrzymania, w tym dodatkowych umiejętności ICT, nowych programów szkoleniowych w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa, a także lepszego zrozumienia aspektów ochrony środowiska i zwrócenia na nie uwagi. Zapewnienie stałego rozwoju i dostosowania umiejętności poszczególnych osób w trakcie całego życia jest sprawą najwyższej wagi, podobnie jak rozwiązanie problemu niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej w tym wschodzącym sektorze biogospodarki. Zaktualizowana strategia nie wspomina o wymianach partnerskich, wspólnych działaniach naukowców, usługach wsparcia innowacji, rolnikach, leśnikach, ich spółdzielniach ani o innych podmiotach prywatnych, które będą miały kluczowe znaczenie dla wymiany wiedzy.

3.8. Nie uda nam się zrealizować celów zrównoważonego rozwoju ONZ ani złagodzić zmiany klimatu⁽⁵⁾ bez lepszego zarządzania pozostałościami, strumieniami bocznymi i odpadami ani bez promowania gospodarki o obiegu zamkniętym. Współpraca między sektorami (żywność, systemy nieżywnościowe i obszary wiejskie) i kontynentami ma tu fundamentalne znaczenie. Należy zwrócić większą uwagę na powiązania terytorialne i lokalne (między miastami i obszarami wiejskimi, między obszarami wiejskimi oraz na linii ląd-morze) oraz ich wkład w zrównoważone łańcuchy wartości w biogospodarce i klastry na obszarach wiejskich. Rozwijanie tych powiązań w Europie Środkowej i Wschodniej byłoby kluczem do wspierania tych krajów w realizacji ich strategicznych celów rozwoju na rzecz lepszego przetwarzania biomasy. Region Europy Środkowej i Wschodniej jest bogaty w biomasę ze względu na ekstensywną działalność w obszarze rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa. Istnieją duże niewykorzystane lub niedostatecznie wykorzystywane zdolności biomasy w zakresie żywności, paszy, surowców przemysłowych, biopaliw i wykorzystania energii. Ponadto w zaktualizowanej strategii nie zaznaczono wyraźnie, jak ważna jest współpraca międzynarodowa mająca na celu jak najszybsze połączenie istniejącej wiedzy fachowej i zdolności oraz wzmocnienie synergii z programami badawczymi państw członkowskich i krajów spoza UE. Partnerstwa międzynarodowe mają szczególne znaczenie dla testowania i powielania rozwiązań.

3.9. Realizując cele wyznaczone w porozumieniu paryskim, należy w maksymalnym stopniu wykorzystywać mechanizmy rynkowe. Obiektywnym i skutecznym sposobem zapewnienia współdziałania wszystkich podmiotów rynkowych byłoby wprowadzenie ogólnoświatowego systemu opłat za emisję dwutlenku węgla. EKES zachęca Komisję, by aktywnie badała różne opcje i środki oraz współpracowała z innymi krajami w dążeniu do wprowadzenia takiego systemu. Skuteczny i sprawiedliwy ogólnoświatowy system opłat za emisje stworzyłby równe warunki działania dla eksporterów na rynkach światowych, a tym samym zmniejszyłby ryzyko ucieczki inwestycji i zatrudnienia. Ponadto zlikwidowałby przewagę konkurencyjną importowanych towarów, które są tańsze z uwagi na niższe wymogi w zakresie ochrony klimatu.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁵⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 45.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2015/757 w celu właściwego uwzględnienia globalnego systemu gromadzenia danych na temat zużycia paliwa olejowego przez statki”
[COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD)]

(2019/C 240/10)

Sprawozdawca: **Constantine CATSAMBIS**

Wniosek o konsultację	11.2.2019, Parlament Europejski 13.2.2019, Rada
Podstawa prawna	Art. 192 ust. 1 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	19/02/2019
Sekcja odpowiedzialna	Rolnictwo, Rozwój Wsi i Środowisko Naturalne
Data przyjęcia przez sekcję	25.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	204/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Niniejsza opinia odnosi się do wniosku Komisji Europejskiej dotyczącego zmiany rozporządzenia (UE) 2015/757 w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji emisji dwutlenku węgla z transportu morskigo⁽¹⁾ („rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji”). W tym względzie odsyła się do opinii NAT/616 z 2013 r. autorstwa Stefana Backa w sprawie emisji z transportu morskigo, która dotyczy poprawek proponowanych do rozporządzenia w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji z 2015 r. Zawiera ona wiele istotnych propozycji, w tym do art. 22 rozporządzenia z 2015 r. przyjętego przez Komisję, zgodnie z którym „Komisja, w przypadku wypracowania międzynarodowego porozumienia w sprawie globalnego systemu monitorowania, raportowania i weryfikacji, podda przedmiotowe rozporządzenie przeglądowi oraz, w stosownych przypadkach, zaproponuje zmiany, aby zapewnić jego dostosowanie do tego porozumienia międzynarodowego”.

1.2. W 2016 r. Komitet Ochrony Środowiska Morskigo (MEPC) Międzynarodowej Organizacji Morskigo ONZ (IMO) przyjął zmiany do Międzynarodowej konwencji o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki ustanawiającej ramy prawne dotyczące globalnego systemu gromadzenia danych na temat zużycia paliwa olejowego przez statki („globalny system gromadzenia danych IMO”ONZ), zgodnie z którym obowiązki w zakresie monitorowania weszły w życie w styczniu 2019 r.

1.3. Komisja podkreśliła, że częściowe dostosowanie dwóch systemów monitorowania, raportowania i weryfikacji może przyczynić się do zmniejszenia obciążenia administracyjnego przedsiębiorstw żeglugowych i administracji, a jednocześnie zachować kluczowe cele rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji. W tym celu zaproponowała ograniczone dostosowanie rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji do globalnego systemu gromadzenia danych IMO w odniesieniu do definicji oraz parametrów, planów i szablonów monitorowania.

1.4. Do rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji zaproponowano następujące zmiany:

1.4.1. Obowiązki dotyczące raportowania w przypadku „zmiany przedsiębiorstwa” muszą uwzględniać równoległe przepisy globalnego systemu gromadzenia danych IMO ONZ. Dzięki temu te same podmioty prawne będą monitorować i raportować zgodnie z okresami sprawozdawczymi obliczonymi w podobny sposób.

1.4.2. „Przewożony ładunek” pozostaje dobrowolnym parametrem monitorowania dla przedsiębiorstw, które chcą dostarczyć obliczeń średniej efektywności energetycznej swoich statków na podstawie przewożonego ładunku.

1.4.3. Obecny parametr „czas spędzony na morzu” zastępuje definicja „godzin, które statek spędza w drodze” stosowana w ramach globalnego systemu gromadzenia danych IMO ONZ.

1.4.4. Przy obliczaniu „przebytej odległości” należy za podstawę przyjmować warianty wybrane na podstawie odnośnych wytycznych systemu gromadzenia danych IMO ONZ.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/757 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji emisji dwutlenku węgla z transportu morskigo oraz zmiany dyrektywy 2009/16/WE (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 55).

1.4.5. Minimalną treść planów monitorowania należy uprościć, tak aby uwzględnić „Wytyczne opracowania planu zarządzania efektywnością energetyczną statku (SEEMP)” IMO ONZ, z wyjątkiem tych przepisów, które są niezbędne, aby zapewnić monitorowanie i raportowanie wyłącznie danych dotyczących UE na podstawie rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji.

1.4.6. Emisje CO₂ ze statków w obrębie portów UE również będą monitorowane i raportowane oddzielnie, tak aby zachęcać do stosowania dostępnych środków dotyczących redukcji emisji CO₂ w obrębie portów UE i podnosić świadomość na temat emisji pochodzących z żeglugi.

1.4.7. Obowiązujące przepisy rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji dotyczące weryfikacji danych przez akredytowane strony trzecie zostaną utrzymane w mocy, tak aby zachować cel UE polegający na dostarczaniu porównywalnych w czasie i rzetelnych informacji w celu dalszego podejmowania decyzji na szczeblu UE lub globalnym.

1.5. Pozostałe istotne kwestie dotyczące pełnego dostosowania do wytycznych systemu gromadzenia danych IMO odnoszą się głównie do organów zajmujących się weryfikacją i procedur weryfikacji, kwestii podlegających monitorowaniu i publikacji szczególnie chronionych danych handlowych. Celem pełnego dostosowania unijnego rozporządzenia w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji do systemu gromadzenia danych IMO ONZ jest zapewnienie całkowitej zgodności regulacyjnej, by zminimalizować dodatkowe obciążenia, które mają duży wpływ zwłaszcza na małe i średnie przedsiębiorstwa żeglugowe, oraz uniknięcia podwójnych wymogów w zakresie raportowania w ramach dwóch różnych systemów.

2. Uwagi ogólne

2.1. W opinii ⁽²⁾ z 2013 r. EKES zakwestionował potrzebę i wartość dodaną informacji operacyjnych oraz danych wykraczających poza zakres zużycia paliwa i emisji, które należy monitorować i przekazywać na mocy rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji, a szczególnie potrzebę informacji, o której mowa w art. 9 lit. d)–g) dotyczącym monitorowania parametrów w odniesieniu do poszczególnych rejsów oraz w art. 10 lit. g)–j) dotyczącym monitorowania parametrów w okresach rocznych, a także w załączniku II w sprawie monitorowania innych (istotnych) informacji, gdyż informacje te są szczególnie chronione z handlowego punktu widzenia i ponieważ mogą się zrodzić pytania co do wartości dostępności tych informacji w formie zagregowanej.

2.2. Ogólnie rzecz biorąc, za pomocą obecnie proponowanych zmian do rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji Komisja podtrzymuje swe stanowisko w sprawie publikacji danych zgromadzonych z poszczególnych statków. Proponowane zmiany to dostosowania techniczne, które są korektą techniczną zastosowania parametrów. Jako takie nie oznaczają pełnego dostosowania rozporządzenia UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji do systemu gromadzenia danych IMO ONZ zgodnie z wnioskiem IMO ONZ i sektora żeglugi złożonym w ramach interwencji publicznych i istotne kwestie pozostają nierozstrzygnięte. Dotyczą one głównie organów zajmujących się weryfikacją i procedur weryfikacji, kwestii podlegających monitorowaniu oraz publikacji szczególnie chronionych danych handlowych.

2.3. W swej ocenie proponowanych zmian Komisja powinna wziąć pod uwagę fakt, że światowa branża żeglugowa jest w pełni zaangażowana w ograniczenie emisji CO₂ o przynajmniej 40 % do 2030 r. i podejmuje wysiłki o ich zmniejszenie o 70 % do 2050 r. w porównaniu z 2008 r., a także w ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 50 % do 2050 r. w porównaniu z 2008 r. zgodnie z celami porozumienia paryskiego. W kwietniu 2018 r. IMO ONZ przyjęła strategię wstępną, która ma zostać zmieniona w 2023 r. i stanowi ramy opracowania i przyjęcia konkretnych krótkoterminowych środków ograniczenia emisji CO₂, a także proponowanych środków średnio-długoterminowych na rzecz osiągnięcia odpowiednio ograniczonych emisji w uzgodnionych ramach czasowych i harmonogramów wdrażania zgodnych z zatwierdzoną przez IMO ONZ mapą działania na rzecz dekarbonizacji do 2050 r.

2.4. Ze względu na liczbę i treść propozycji państw członkowskich i przemysłu przedłożonych do rozważenia podczas przyszłych obrad IMO ONZ, wszystkie zainteresowane strony wydają się podważać wysiłki na rzecz uregulowania efektywności energetycznej światowej floty handlowej w konkretnych ramach czasowych za pomocą dokładnych informacji i danych dostarczonych przez system gromadzenia danych IMO ONZ dotyczący emisji CO₂ ze statków.

2.5. EKES uważa, że proponowane częściowe dostosowanie będzie prowadzić do uciążliwych i nieskutecznych podwójnych wymogów dotyczących monitorowania i raportowania, gdyż obowiązki w zakresie raportowania pozostają w ramach dwóch różnych systemów: regionalnego (europejskiego) i światowego (IMO ONZ). W związku z tym statki będą musiały spełniać wymogi dotyczące monitorowania i raportowania na mocy zarówno unijnego rozporządzenia w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji, jak i globalnego systemu gromadzenia danych IMO ONZ. Szablony sprawozdawcze UE i IMO ONZ różnią się od siebie, co zwiększa obciążenie pracą, obciążenia administracyjne oraz koszty dla załóg statków i transportu morskiego.

2.6. Całkowite dostosowanie unijnego rozporządzenia w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji do systemu gromadzenia danych IMO ONZ nie tylko służyłoby stworzeniu ujednoliconej i wiarygodnej międzynarodowej bazy danych dla emisji CO₂ przez statki, lecz także byłoby zgodne z Programem lepszego stanowienia prawa Komisji, którego celem ma być ukierunkowane uregulowanie służące realizacji celów i zapewnieniu korzyści gospodarce europejskiej przy minimalnych kosztach. Zapewni ono również równe warunki działania dla floty europejskiej na szczeblu międzynarodowym. Celem pełnego dostosowania unijnego rozporządzenia w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji do systemu gromadzenia danych IMO ONZ jest zapewnienie całkowitej zgodności regulacyjnej, by zminimalizować dodatkowe obciążenia, które mają duży wpływ zwłaszcza na małe i średnie przedsiębiorstwa żeglugowe, oraz uniknięcia podwójnych wymogów w zakresie raportowania w ramach dwóch różnych systemów.

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie emisji z transportu morskiego (Dz.U. C 67 z 6.3.2014, s. 170).

2.7. Rozporządzenie UE w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji wymaga, by Komisja publikowała otrzymane dane wraz z identyfikatorami przedsiębiorstwa i statku, tak by mogły zostać wykorzystane przez strony trzecie. Celem systemu gromadzenia danych IMO ONZ jest po prostu ustalenie łącznej emisji CO₂ z międzynarodowego sektora żeglugi w celu ułatwienia dalszych decyzji politycznych oraz rozważenia dodatkowych środków ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Jednak Komisja pragnie publikować szczegółowe (i szczególnie chronione z handlowego punktu widzenia) dane o poszczególnych statkach zawijających do portów UE/EOG, które to informacje mogą zostać nieprawidłowo wykorzystane. Mogłoby to być niesprawiedliwe i krzywdzące dla statków, a także zakłócić konkurencję i doprowadzić do wystąpienia poważnych niekorzystnych warunków konkurencji dla właścicieli statków UE na światowym rynku żeglugowym i dla statków zawijających do portów UE.

2.8. Wskazane byłoby wykorzystanie istniejących mechanizmów IMO ONZ administracji państwa bandery do celów egzekwowania i wdrażania w ramach jednolitego i funkcjonalnego globalnego systemu gromadzenia danych na temat zużycia paliwa. W ramach systemu IMO ONZ informacje od statków przekazane IMO ONZ za pośrednictwem państwa bandery są anonimowe dla stron trzecich.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Należy odnotować następujące kwestie techniczne dotyczące wniosku. Średnie roczne zużycie paliwa oraz emisje CO₂ w odniesieniu do przebytej odległości i ładunków przewożonych w rejsach muszą zostać publicznie udostępnione przez Komisję Europejską na mocy art. 21 lit. f). Wydaje się to być sprzeczne z nowym zmienionym brzmieniem wniosku w art. 9 ust. 1 lit. f) (nowy), który stanowi, że monitorowanie przewożonego ładunku w odniesieniu do poszczególnych rejsów jest dobrowolne, gdyż proponowana zmiana przewożonego ładunku jest jedynie kwestią podlegającą dobrowolnemu monitorowaniu i nie jest dostosowana do systemu gromadzenia danych IMO ONZ. Ponadto, pomimo faktu, że definicja nośności statków (DWT) została uwzględniona w art. 3 lit. p) oraz art. 11 ust. 3 lit. a) ppkt (xi) wniosku, wydaje się, że wskaźnik ten nie został spójnie ujęty we wszystkich artykułach wniosku i może być interpretowany jako brak zaufania Komisji do skuteczności systemu gromadzenia danych IMO ONZ.

3.2. Zmiany w art. 11 ust. 2 oraz art. 3 lit. d) wniosku w sprawie zmiany przedsiębiorstwa są mile widziane, gdyż wprowadzają one obecnie odpowiedzialność byłego właściciela, co było bardzo potrzebne w przypadkach, gdy zmiana przedsiębiorstwa nastąpiła w trakcie okresu sprawozdawczego. Definicje „przedsiębiorstwa” i „okresu sprawozdawczego”, jak również przydzielanie obowiązków dotyczących monitorowania i raportowania w przypadku „zmiany przedsiębiorstwa” są obecnie bardziej dostosowane do równoległych przepisów globalnego systemu gromadzenia danych IMO ONZ. Niemniej nowo wprowadzony opis wydaje się być niewystarczająco dokładny, by uregulować stosunki między „starym” a „nowym” przedsiębiorstwem. By zapewnić jak największą jasność prawną, nowy właściciel może ponosić odpowiedzialność prawną od dnia, gdy zmiana została zakończona. Proponowany art. 11 ust. 2 (nowy) można by zmienić następująco:

„2. W przypadku zmiany przedsiębiorstwa poprzednie przedsiębiorstwo przedkłada Komisji i organom odpowiedniego państwa bandery raport obejmujący te same elementy co raport emisji, ale ograniczony do okresu odpowiadającego prowadzonym działaniom, za które przedsiębiorstwo odpowiadało, w terminie możliwie najbliższym dacie, do której zmiana zostaje zakończona i nie później niż trzy miesiące po tej dacie. Nowe przedsiębiorstwo zapewnia, by każdy statek spełniał wymogi niniejszego rozporządzenia od dnia zakończenia zmiany.”

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Jednolity rynek w zmieniającym się świecie – wyjątkowy atut wymagający nowego politycznego zobowiązania«”

(COM(2018) 772 final)

(2019/C 240/11)

Sprawozdawca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Współsprawozdawca: **Juan MENDOZA CASTRO**

Wniosek o konsultację	Komisja, 18.2.2019
Podstawa prawna	Artykuł 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	2.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	153/1/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem zdecydowane przesłanie Komisji dotyczące wzmocnienia jednolitego rynku i potrzeby zaangażowania ze strony wszystkich państw członkowskich i obywateli. Jednolity rynek wymaga równowagi między oczekiwaniami ludzi a skoordynowanymi kierunkami polityki w celu dostosowywania Europy do różnych wyzwań, jakie pociągają za sobą globalizacja, nowe trendy i postęp technologiczny.

1.2. EKES wzywa do stworzenia jednolitego rynku, jednakowego dla wszystkich państw UE, który będzie postrzegany jako szansa na umocnienie wartości europejskich, praw podstawowych oraz obowiązków w zakresie przynoszenia postępów i dobrobytu wszystkim państwom członkowskim i obywatelom.

1.3. Proces integracji o sprawnym i jednocześnie konkretnym przebiegu jest ogromnie ważnym powodem, by unikać zagrożeń związanych z protekcjonizmem, indywidualizmem i ekstremizmem w społeczeństwach oraz zwalczać te zagrożenia. Podstawowe osiągnięcia jednolitego rynku muszą być lepiej nagłaśniane wśród obywateli i w państwach członkowskich.

1.4. Istnieją dobre przykłady pokazujące, jak obywatele Unii czerpią korzyści z jednolitego rynku, w oparciu o wysiłki i zaangażowanie różnych podmiotów. Wartości takie jak wolność, wzrost gospodarczy, demokracja, pokój, nauka i innowacje, stabilność polityczna, prawa konsumentów i prawa socjalne muszą być obecne w umysłach obywateli jako wynik procesu, który rozpoczął się 60 lat temu. Nie można zapominać o trudnościach w urzeczywistnieniu tych wartości, lecz należy z nich wyciągnąć wnioski na przyszłość.

1.5. EKES ponownie wyraża poparcie dla ograniczenia pomocy państwa i zwalczania nadużywania pozycji dominującej, podkreślając trudności, jakie napotykają europejskie przedsiębiorstwa konkurujące na rynkach światowych z oligopolami lub monopolami, które w niektórych przypadkach są własnością państwa.

1.6. EKES podkreśla również kluczową rolę jednolitego rynku jako narzędzia służącego wzmocnieniu ambitniejszej europejskiej strategii przemysłowej z jasnymi celami na rok 2030. Bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i szeroka integracja jednolitego rynku towarzysząca prawdziwie europejskiej strategii przemysłowej powinna być również priorytetem dla Komisji Europejskiej w następnej kadencji, z naciskiem na większe inwestycje w innowacje i technologie, bardziej elastyczne i przyjazne ramy regulacyjne z myślą o konkurowaniu w skali globalnej, przy jednoczesnym uwzględnieniu poszanowania zasad i zrównoważonych procedur zdrowej globalnej konkurencji.

1.7. EKES ponownie wzywa do rozwijania wymiaru społecznego UE, by wspierać tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, podnosić umiejętności i kompetencje, zwiększać inwestycje społeczne i rozwijać gospodarkę społeczną, z naciskiem na społecznie odpowiedzialne przedsiębiorstwa, a także zapobiegać ubóstwu, nierównościom, dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na włączenie społeczne młodych ludzi. EKES uważa, że należy prowadzić politykę społeczną, aby zaradzić tej sytuacji, która wywołuje niezadowolenie z UE, wzrost populizmu i rozprzestrzenianie się ksenofobii w niektórych grupach społeczeństwa.

1.8. EKES zauważa, że pomimo ogromnych wysiłków na rzecz wdrożenia i stosowania przepisów dotyczących jednolitego rynku faktem jest ⁽¹⁾, że środki krajowe mogą prowadzić do obciążenia obywateli i przedsiębiorstw nieproporcjonalnie dużymi obciążeniami. Zdaniem EKES-u jest niezwykle ważne, by wezwać państwa członkowskie do unikania tych praktyk.

1.9. EKES od lat wspiera gospodarkę cyfrową, mając świadomość, że przyszłość jednolitego rynku jest z nią powiązana. EKES zgadza się z Komisją, że ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO) ⁽²⁾ ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zaufania do jednolitego rynku w zakresie danych osobowych, ale należy przedsięwziąć dodatkowe środki na rzecz lepszych, jasnych i przyjaznych dla użytkownika ram, aby uniknąć niepotrzebnych obciążeń i nieporozumień. Jest to też decydujący czynnik zwiększenia mobilności z myślą o lepszym sektorze usług, który rośnie i ma istotne znaczenie dla wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Rosnący sektor usług i pogłębiający się niedobór umiejętności wymagają lepiej funkcjonującego jednolitego rynku.

1.10. EKES popiera cel, jakim jest ustanowienie ram umożliwiających przejście na model oparty na obiegu zamkniętym, i ponownie podkreśla, że solidny system finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego w długiej perspektywie stanowi kluczowy czynnik odzyskania zaufania do rynków oraz połączenia oszczędności ze zrównoważonymi inwestycjami.

1.11. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyraźny postęp w przekształceniu Europejskiego Mechanizmu Stabilności (EMS) w Europejski Fundusz Walutowy, który mógłby zapewniać płynność w sposób zapobiegawczy, ograniczając tym samym programy oparte na warunkowości. Jednak z myślą o radzeniu sobie z przyszłymi niebezpieczeństwami w systemie finansowym EKES opowiada się za poszukiwaniem porozumienia między państwami członkowskimi w sprawie ukończenia budowy unii bankowej. Jednym z priorytetów powinno też pozostać utworzenie w pełni zintegrowanych rynków finansowych oraz unii rynków kapitałowych.

2. Kontekst

2.1. W ramach strategii dotyczących jednolitego rynku ⁽³⁾, unii rynków kapitałowych ⁽⁴⁾ i jednolitego rynku cyfrowego ⁽⁵⁾ Komisja zaproponowała w ciągu ostatnich czterech lat ambitny i zrównoważony zestaw środków w celu dalszego pogłębienia jednolitego rynku i uczynienia go bardziej sprawiedliwym.

2.2. Niektóre wnioski już przyjęto, ale Parlament Europejski i Rada muszą jeszcze uzgodnić 20 z 67 wniosków przedstawionych w ramach tych strategii.

2.3. W marcu 2018 r. Rada Europejska zwróciła się do Komisji, by ta oceniła aktualną sytuację na jednolitym rynku pod względem wdrażania, stosowania i egzekwowania obowiązujących przepisów, a także by oceniła możliwości wprowadzenia w pełni funkcjonującego jednolitego rynku i utrzymujące się bariery, które to utrudniają.

2.4. Omawiany komunikat przyjmuje się w powiązaniu z roczną analizą wzrostu gospodarczego ⁽⁶⁾ oraz komunikatem podsumowującym plan inwestycyjny dla Europy ⁽⁷⁾.

2.5. W kontekście strategii jednolitego rynku cyfrowego Komisja przedstawiła szereg inicjatyw mających na celu usunięcie największych barier w handlu elektronicznym. Przyjęto już kilka z nich: w sprawie blokowania geograficznego ⁽⁸⁾, transgranicznych usług doręczania paczek ⁽⁹⁾, podatku od wartości dodanej w handlu elektronicznym ⁽¹⁰⁾ i współpracy w zakresie ochrony konsumentów ⁽¹¹⁾.

2.6. Platformy internetowe stały się ważnymi uczestnikami jednolitego rynku, umożliwiając ponad milionowi przedsiębiorstw dotarcie do klientów w całej Unii. Komisja przedstawiła wniosek w sprawie nowych zharmonizowanych przepisów dotyczących praktyk w relacjach między platformami a przedsiębiorstwami ⁽¹²⁾. Przepisy te zostały uzgodnione na szczeblu politycznym przez PE i Radę w lutym 2019 r.

⁽¹⁾ COM(2018) 772 final, rozdział 2.1.

⁽²⁾ Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1.

⁽³⁾ COM(2015) 550 final, Dz.U. C 177 z 18.5.2016, s. 1.

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final, Dz.U. C 133 z 14.4.2016, s. 17.

⁽⁵⁾ COM(2015) 192 final, Dz.U. C 71 z 24.2.2016, s. 65.

⁽⁶⁾ COM(2018) 770 final.

⁽⁷⁾ COM(2018) 771 final.

⁽⁸⁾ Rozporządzenie (UE) 2018/302.

⁽⁹⁾ Rozporządzenie (UE) 2018/644.

⁽¹⁰⁾ Dyrektywa (UE) 2017/2455.

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie (UE) 2017/2394.

⁽¹²⁾ COM(2018) 238 final.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES popiera zdecydowane przesłanie Komisji dotyczące wzmocnienia jednolitego rynku, który jest ważnym osiągnięciem i kluczowym elementem procesu integracji europejskiej. Jednolity rynek powinien stanowić fundament dobrobytu w Europie.

3.2. Wprowadzenie euro i układ z Schengen stanowiły kluczowe etapy na drodze do urzeczywistnienia jednolitego rynku. Równocześnie trzeba zająć się wieloma nadal istniejącymi różnicami między państwami członkowskimi. Niezbędne jest silne zaangażowanie ze strony wszystkich państw członkowskich, aby zmienić tę sytuację i zachować spójność państw członkowskich.

3.3. Jednolity rynek wymaga równowagi między oczekiwaniami ludzi a skoordynowanymi kierunkami polityki w celu zaspokajania nieustannej potrzeby dostosowywania Europy do różnych wyzwań, jakie pociągają za sobą globalizacja, nowe trendy, postęp technologiczny i cyfryzacja.

3.4. Jednolity rynek – oferujący dostęp do ponad 512 milionów konsumentów – jest oczywistym sukcesem: odnośnie do ponad 80 % produktów przemysłowych usunięto przeszkody regulacyjne poprzez przyjęcie wspólnych przepisów, aczkolwiek proces tego nie należy uważać za rzecz oczywistą. Jako politycznym priorytetem trzeba zająć się różnicami w zaangażowaniu państw członkowskich oraz potrzebą lepszego wdrażania odnośnego prawodawstwa. Jednolity rynek musi również obejmować sprzedawców internetowych.

3.5. Dobrym sygnałem jest przyznanie przez Komisję, że istnieje potrzeba uzgodnienia wniosków ustawodawczych i zlikwidowania rozdźwięku między retoryką a działaniami. Państwa członkowskie powinny podejmować wysiłki w tym kierunku w swojej codziennej praktyce.

3.6. Całkowitą integrację jednolitego rynku będzie można osiągnąć dopiero wówczas, gdy państwa członkowskie zdadzą sobie sprawę z właściwej wartości tego procesu i uświadomią to swoim obywatelom. Osiągnięcia muszą być podkreślane przez przywódców politycznych za pomocą pozytywnego komunikatu wskazującego na dobrobyt społeczeństw.

3.7. Projekt europejski opiera się na pokoju, dobrobycie i rozwoju społecznym. Tym, którzy mają wątpliwości, należy przypominać o kosztach braku Europy. Obywatele Unii muszą docenić dotychczasowe osiągnięcia, aby móc brać czynny udział w tym procesie, unikając nieporozumień i radykalizmu. Proces tworzenia jednolitego rynku przyczynia się do rozwoju Europy i może być wykorzystywany jako dobry przykład do promowania europejskich wartości.

3.8. Jednolity rynek nie może istnieć, gdy sprzedawane są na nim produkty „podwójnej” jakości, gdy produkty dostarczane pod tą samą marką w nowych krajach UE są innej jakości (o niższej zawartości surowców wysokiej jakości) od produktów sprzedawanych w starych krajach UE. EKES uważa takie postępowanie za niedopuszczalne. EKES uważa takie postępowanie za niedopuszczalne.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. *Jednolity rynek jako narzędzie komunikacji, by promować europejskie wartości i osiągnięcia*

4.1.1. EKES uważa, że w celu skuteczniejszego informowania o osiągnięciach jednolitego rynku należy wypracować wspólny język. Należy wykorzystać fakty, takie jak mobilność obywateli z powodów związanych z wypoczynkiem i pracą, usługi finansowe, a nawet aspekty społeczne dotyczące bezpieczeństwa i możliwości pracy czy też ochrona konsumentów.

4.1.2. EKES uważa, że istnieje pewna – szerzona przez mniejszość społeczeństwa – narracja, która podważa proces rozwoju Unii. Narracji tej towarzyszy ujawnianie różnic między państwami członkowskimi i pojedynczych faktów, które nie odzwierciedlają pełnej rzeczywistości jednolitego rynku. Kluczowe znaczenie ma zapobieganie i przeciwdziałanie tego rodzaju wypowiedziom wśród obywateli, po prostu dlatego, że polityka integracji jest bardzo dynamiczna i przebiega w różnym tempie. Należy podkreślić ogólny wynik, a priorytetem powinno być zapobieganie nierównościom na różnych poziomach (gospodarczym, społecznym, edukacyjnym itp.).

4.2. *Więcej możliwości i korzyści dla obywateli*

4.2.1. Ważną rolę w tworzeniu jednolitego rynku odgrywają polityka konkurencji i polityki konsumencka UE. Aby konsumenci mogli czerpać z niego korzyści, jednolity rynek powinien działać skutecznie, a konsumenci powinni móc darzyć zaufaniem towary i usługi, oferowane czy to w internecie, czy to poza nim i zarówno lokalnie, jak przez inne państwo członkowskie. Państwa członkowskie muszą dopilnować, by przedsiębiorstwa przestrzegały zasad konkurencji i ochrony konsumentów oraz aby nie dochodziło do dyskryminacji konkurentów ze szkodą dla dobrobytu konsumentów.

4.2.2. Polityka konkurencji UE, która cieszy się światowym uznaniem, odegrała ważną rolę w tworzeniu jednolitego rynku. EKES od lat podkreśla, że ograniczenie pomocy państwa i walka z nadużywaniem pozycji dominującej doprowadziły do dynamicznego rozwoju rynku UE i przyniosły korzyści konsumentom i przedsiębiorstwom.

4.2.3. W ramach reguł konkurencji jednolity rynek UE muszą respektować również sprzedawcy internetowi i trzeba określić pozycję globalnych firm.

4.3. *Korzyści dla przedsiębiorstw*

4.3.1. Jednolity rynek oferuje przedsiębiorcom oparty na przepisach, otwarty i wielostronny system handlowy, zapewniający dostęp do międzynarodowych łańcuchów wartości.

4.3.2. Celem unii rynków kapitałowych jest gromadzić kapitał w Europie i przekazywać go wszystkim przedsiębiorstwom, na realizację projektów z zakresu infrastruktury i zrównoważonych projektów długoterminowych, co pozytywnie wpłynie na zatrudnienie ⁽¹³⁾.

4.3.3. Jednak przed nami długa droga: europejskie przedsiębiorstwa w znacznie większym stopniu polegają na kredytach bankowych niż amerykańskie.

4.3.4. Skala jednolitego rynku oznacza, że Unia może kształtować otwarty i wielostronny system handlowy oparty na przepisach. Przedsiębiorstwa z państw trzecich muszą przestrzegać przepisów Unii w zakresie dostępu do jednolitego rynku, w tym w dziedzinie zdrowia, środowiska, bezpieczeństwa żywności i produktów oraz ochrony konsumentów.

4.3.5. EKES podkreśla trudności, jakie napotykają europejskie przedsiębiorstwa, konkurując na rynkach światowych z oligopolami lub monopolami, które w niektórych przypadkach są własnością państwa. Przykładem mogą tu być przemysł kolejowy, transport lotniczy, wieże wiatrowe i inne dziedziny, w których przedsiębiorstwa europejskie zmagają się z zaciętą konkurencją (ze strony przedsiębiorstw z państw trzecich, zwłaszcza z Chin).

4.4. *Wymiar socjalny*

4.4.1. EKES wzywał już Komisję do rozwijania wymiaru społecznego UE, by wspierać tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, podnosić umiejętności i kompetencje, zwiększać inwestycje społeczne i rozwijać gospodarkę społeczną, a także zapobiegać ubóstwu, nierównościom, dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na włączenie społeczne młodych ludzi.

4.4.2. Istnieje przekonanie, że osoby zatrudnione za wynagrodzeniem były wielkimi przegranymi kryzysu gospodarczego, który doprowadził do wzrostu bezrobocia i ubóstwa, stagnacji lub spadku płac realnych i obniżenia świadczeń socjalnych. EKES uważa, że należy prowadzić politykę społeczną, aby zaradzić tej sytuacji, która wywołuje niezadowolenie z UE, wzrost populizmu i rozprzestrzenianie się ksenofobii w niektórych grupach społeczeństwa. Podczas gdy konsekwencje tego kryzysu będą jeszcze długo odczuwalne, badanie przeprowadzone przez Europejski Instytut Związków Zawodowych (ETUI) ⁽¹⁴⁾ pokazuje, że pracownicy w dziewięciu państwach członkowskich UE zarobili w 2017 r. mniej niż w 2010 r. EKES przypomina, że w sześciu państwach członkowskich UE nie ma obowiązkowej płacy minimalnej, podczas gdy w innych płaca ta jest bardzo niska ⁽¹⁵⁾.

4.4.3. EKES pozytywnie ocenia postępy w dostosowaniu europejskiego aktu prawnego w sprawie dostępności z myślą o wspieraniu praw osób z niepełnosprawnościami i zachęca państwa członkowskie, by przyjęły ambitne i należycie zrównoważone podejście w fazie transpozycji. Wzywa też Komisję następnej kadencji, by przedłożyła europejski plan działania na rzecz gospodarki społecznej, który zapewni równe warunki działania przedsiębiorstwom gospodarki społecznej i będzie sprzyjać rozwojowi sektora.

4.5. *Skuteczniejsze wdrażanie i stosowanie przepisów dotyczących jednolitego rynku*

4.5.1. EKES zauważa, że pomimo ogromnych wysiłków na rzecz wdrożenia dyrektyw dotyczących jednolitego rynku faktem jest ⁽¹⁶⁾, że środki krajowe mogą prowadzić do obciążenia obywateli i przedsiębiorstw nieproporcjonalnie dużymi obciążeniami ⁽¹⁷⁾. Jest to kwestia, którą muszą specjalnie zająć się państwa członkowskie, a nowym narzędziom służącym zapobieganiu tej praktyce należy nadać priorytetowe znaczenie.

4.5.2. EKES podkreśla również, że ostatnie sygnały związane z wdrażaniem przepisów UE „nie zawsze były zachęcające”, co oznacza, że konieczne jest większe zaangażowanie ze strony państw członkowskich.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 117.

⁽¹⁴⁾ Benchmarking Working Europe 2018 (Analiza porównawcza rynków pracy w Europie na rok 2018).

⁽¹⁵⁾ Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy.

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 772 final, rozdział 2.1.

⁽¹⁷⁾ Por. francuska inicjatywa <https://ue.delegfrance.org/suppression-de-sur-transpositions>.

4.6. Wykorzystanie pełnego potencjału jednolitego rynku

4.6.1. Jednolity rynek treści cyfrowych i gospodarka usługowa

4.6.1.1. EKES od lat wspiera gospodarkę cyfrową, mając świadomość, że przyszłość jednolitego rynku jest z nią powiązana ⁽¹⁸⁾.

4.6.1.2. Z tego względu EKES z zadowoleniem przyjmuje porozumienie polityczne ⁽¹⁹⁾ w sprawie pierwszego w historii programu „Cyfrowa Europa” na lata 2021–2027 ⁽²⁰⁾, o łącznym budżecie w wysokości 9,2 mld EUR. Program ten ma kształtować i wspierać cyfrową transformację społeczeństw i gospodarek europejskich, zapewniając szerokie zastosowanie i wdrażanie technologii cyfrowych w całej gospodarce i społeczeństwie, aby wzmocnić przywództwo technologiczne Europy w przemyśle.

4.6.1.3. Ponieważ sektor usług wnosi coraz większy wkład w całościową gospodarkę UE ⁽²¹⁾ i tworzenie miejsc pracy w UE, bardziej niż kiedykolwiek konieczne jest pełne wykorzystanie jego potencjału, zwłaszcza że szacunkowy zysk tego sektora jest znaczny ⁽²²⁾.

4.6.2. Europejska gospodarka oparta na danych

4.6.2.1. Podstawową kwestią dla jednolitego rynku jest stworzenie europejskiego ekosystemu danych jako nieodzownego nośnika postępu gospodarczego i społecznego, a także zapewnienie solidnej konkurencyjności w świecie przechodzącym proces radykalnej transformacji, z poważnymi konkurentami w Stanach Zjednoczonych i Azji. Do wspierania możliwości w zakresie łączności i przechowywania bardzo potrzebne są inwestycje publiczno-prywatne w infrastrukturę na całym kontynencie ⁽²³⁾.

4.6.2.2. EKES zgadza się z Komisją, że RODO ⁽²⁴⁾ ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zaufania do jednolitego rynku odnośnie do danych osobowych ⁽²⁵⁾, ale proponowane rozporządzenie w sprawie prywatności i łączności elektronicznej ⁽²⁶⁾ wymaga doprecyzowania, tak aby zapewnić stosowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i praw człowieka (art. 5, 8 i 11), a także możliwości wprowadzania ograniczeń na mocy przepisów krajowych ⁽²⁷⁾.

4.6.3. Gospodarka o obiegu zamkniętym i zrównoważone finansowanie

4.6.3.1. Komitet popiera cel, by określić ramy polityki sprzyjające przejściu na **model oparty na obiegu zamkniętym**, które obejmowałyby cały cykl życia produktów ⁽²⁸⁾.

4.6.3.2. Solidny system finansowania **zrównoważonego wzrostu gospodarczego** w długiej perspektywie stanowi ważny czynnik odzyskania zaufania do rynków oraz połączenia oszczędności ze zrównoważonymi inwestycjami. Plan działania UE ⁽²⁹⁾ dotyczący tego wzrostu musi wspierać trwały, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich (cel zrównoważonego rozwoju 8) ⁽³⁰⁾.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 71 z 24.2.2016, s. 65; Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 57; Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 119; Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 51; Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 1; Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 102.

⁽¹⁹⁾ IP/19/528.

⁽²⁰⁾ COM(2018) 434 final, Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 292.

⁽²¹⁾ Branża usług jest obecnie najważniejszym sektorem w UE i stanowi około 75 % unijnego PKB.

⁽²²⁾ Por. COM(2018) 772 final – komunikat Komisji „Jednolity rynek w zmieniającym się świecie”, pkt 3.4.

⁽²³⁾ Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 130.

⁽²⁴⁾ Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1.

⁽²⁵⁾ Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 90.

⁽²⁶⁾ COM(2017) 10 final.

⁽²⁷⁾ Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 138.

⁽²⁸⁾ Dz.U. C 230 z 14.7.2015, s. 91.

⁽²⁹⁾ COM(2018) 97 final; Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 73; Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 103; Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 97.

⁽³⁰⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 73.

4.6.4. Rynki produktów i usług

4.6.4.1. Model normalizacji sprawia, że UE zajmuje pozycję światowego lidera. EKES zwraca uwagę na wysiłki podejmowane w tej dziedzinie przez Komisję. Jednolitość i spójność zestawu norm europejskich jest zapewniona dzięki podstawowej zasadzie, która brzmi: „Jedna norma, jedno badanie – akceptowane w całej Europie”. W ten sposób przedsiębiorstwa mogą się cieszyć bezpieczeństwem inwestycyjnym, prawnym i finansowym ⁽³¹⁾.

4.6.4.2. Pakiet „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków” ma na celu przyspieszenie, przekształcenie i skonsolidowanie przechodzenia gospodarki UE na system czystej energii przy jednoczesnym zachowaniu najważniejszych celów dotyczących wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy ⁽³²⁾.

4.6.4.3. Po czwartym pakiecie kolejowym (2013 r.) ⁽³³⁾ szóste sprawozdanie z monitorowania rynku kolejowego (RMMS) ⁽³⁴⁾ pokazuje, że całkowita długość unijnej sieci kolejowej wzrosła.

4.6.4.4. Dokument „Sieć 5G dla Europy: plan działania” ⁽³⁵⁾ odnosi się do jednego z najważniejszych elementów gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego; usługi komercyjne zostaną udostępnione w 2020 r. Zdaniem EKES-u czynnikami decydującymi będą powodzenie – na etapie badań – projektów realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz infrastruktury 5G (5G-PPP) oraz integracja sieci *fronthaul* z sieciami transmisji danych *backhaul* dzięki realizacji przyłączeń o dużej przepustowości, łączy przesyłowych heterogenicznych i procesorów w chmurze przy wykorzystaniu świadczeń wielu dostawców usług dostępu do internetu ⁽³⁶⁾.

4.6.5. Większa integracja rynków kapitałowych i w pełni rozwinięta unia bankowa

4.6.5.1. Po przyjęciu środków w wyniku kryzysu finansowego europejskie banki mogą teraz lepiej stawić czoła przyszłym zawirowaniom. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyraźny postęp w przekształceniu Europejskiego Mechanizmu Stabilności w Europejski Fundusz Walutowy, który mógłby zapewniać płynność w sposób zapobiegawczy, ograniczając tym samym programy oparte na warunkowości.

Jednak z myślą o radzeniu sobie z przyszłymi niebezpieczeństwami w systemie finansowym EKES opowiada się za poszukiwaniem porozumienia między państwami członkowskimi w sprawie ustanowienia silnej unii bankowej, ukierunkowanej na środki, które mogą przyczynić się do zwiększenia zaufania obywateli i przedsiębiorstw.

4.6.6. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych i ułatwienie przestrzegania przepisów prawa podatkowego

4.6.6.1. Nowoczesne przepisy prawa spółek w UE mają kluczowe znaczenie dla jednolitego rynku. W tym znaczeniu pakiet dotyczący europejskiego prawa spółek stanowi kompleksowe podejście mające na celu zrównoważenie i ochronę prawowitych interesów i potrzeb wszystkich zainteresowanych stron, MŚP, udziałowców mniejszościowych, wierzycieli i pracowników ⁽³⁷⁾.

4.6.6.2. Wymóg jednomyślności w Radzie utrudnia przyjęcie wspólnych zasad w niektórych aspektach opodatkowania, zwłaszcza jeśli chodzi o wspólną skonsolidowaną podstawę opodatkowania osób prawnych (CCCTB) i jednolity unijny podatek od wartości dodanej (VAT). EKES popiera pakiet reform dotyczących VAT ⁽³⁸⁾.

4.6.7. Mobilność zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju

4.6.7.1. Czterech na dziesięciu badanych europejskich kierowców ⁽³⁹⁾ przewiduje, że następny kupiony przez nich samochód będzie elektryczny. Standardy samochodów ekologicznych i zachęty do zakupu pojazdów elektrycznych pomogą europejskim producentom samochodów utrzymać konkurencyjność na światowym rynku, na którym szybko postępuje elektryfikacja.

4.6.7.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje europejski sojusz na rzecz baterii jako dobry przykład strategicznego łańcucha wartości w Europie. Konieczne są jednak znacznie większe wysiłki, ponieważ europejskie marki w większości nie nadążają za azjatyckimi i amerykańskimi producentami w rywalizacji o dostarczanie pojazdów typu *plug-in* na rynek masowy.

⁽³¹⁾ Dz.U. C 197 z 8.6.2018, s. 17.

⁽³²⁾ Dz.U. C 246 z 28.7.2017, s. 64.

⁽³³⁾ Dz.U. C 327 z 12.11.2013, s. 122.

⁽³⁴⁾ COM(2019) 51 final.

⁽³⁵⁾ COM(2016) 588 final.

⁽³⁶⁾ Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 74.

⁽³⁷⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 24.

⁽³⁸⁾ Dz.U. C 237 z 6.7.2018, s. 40.

⁽³⁹⁾ <https://www.euractiv.com/section/electric-cars/opinion/dont-let-european-automakers-lose-the-race-to-electrification>

4.7. Droga w przyszłość

4.7.1. Jako jedno z narzędzi umożliwiających skuteczniejsze i sprawniejsze ulepszenie jednolitego rynku należy w stosownych wypadkach wykorzystywać proces europejskiego semestru.

4.7.2. Państwa członkowskie mogą czerpać korzyści z bardziej pluralistycznego dialogu opartego na oczekiwaniach społeczeństwa obywatelskiego. Europejski semestr jest częścią tego dialogu, a zdolności państw członkowskich do czerpania korzyści z zaleceń dla poszczególnych krajów, które mogą poprawić – a nie narzucać – reformy krajowe, wydają się kluczowym krokiem do osiągnięcia sukcesu i zaangażowania społeczeństwa.

4.7.3. Wysiłki na rzecz wspierania osiągnięć jednolitego rynku muszą być obecne we wszystkich obszarach polityki i zobowiązaniach państw członkowskich i przewidywać uczestnictwo obywateli oraz zaangażowanie społeczeństwa. Bardzo ważne jest zapewnienie, aby skuteczna komunikacja między obywatelami oraz „projekt europejski oparty na jednolitym rynku” były priorytetami państw członkowskich. W ten sposób przywódcy europejscy przyczynią się do uniknięcia ekstremizmu i radykalnych działań przeciwko jednolitemu rynkowi.

4.7.4. EKES przyjmuje z zadowoleniem wezwania i zaproszenia skierowane przez Komisję do Rady Europejskiej, a zwłaszcza wezwanie do zapewnienia jak najszybszego przyjęcia przez Radę wraz z Parlamentem Europejskim inicjatyw ustawodawczych w ramach strategii jednolitego rynku, jednolitego rynku cyfrowego oraz unii rynków kapitałowych i unii bankowej ⁽⁴⁰⁾.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁴⁰⁾ COM(2018) 772 final.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Skoordynowany plan w sprawie sztucznej inteligencji”

[COM(2018) 795 final]

(2019/C 240/12)

Sprawozdawczyni: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Wniosek o konsultację	Komisja, 18.2.2019
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	2.4.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.5.2019
Sesja plenarna nr	543
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	210/2/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje skoordynowany plan w sprawie sztucznej inteligencji (SI) i wzywa do jego pilnego wdrożenia, biorąc pod uwagę szybki rozwój i wprowadzanie sztucznej inteligencji poza UE. Aby osiągnąć sukces w globalnej konkurencji, UE musi odgrywać wiodącą rolę w dziedzinie innowacji i inwestycji, zgodnie z zasadą „nadzoru przez człowieka” i wiarygodności sztucznej inteligencji.

1.2. EKES podkreśla, że rozwój i wprowadzanie SI musi sprzyjać włączeniu w odniesieniu do podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, w tym przedsiębiorstw, pracowników i konsumentów. Wdrażanie strategii w dziedzinie sztucznej inteligencji powinno zatem koncentrować się na sposobach maksymalnego wykorzystania możliwości, jakie technologia ta oferuje całemu społeczeństwu.

1.3. EKES popiera inicjatywy na rzecz przeznaczenia większych środków na innowacje, infrastrukturę, edukację i szkolenia związane z SI poprzez instrumenty finansowe UE. Komitet wzywa również państwa członkowskie do podjęcia niezbędnych kroków w kierunku osiągnięcia wspólnych celów.

1.4. Aby zwiększyć rozwój i stosowanie sztucznej inteligencji przez sektor prywatny, EKES wzywa do stworzenia korzystnego otoczenia biznesowego, w tym sprzyjających i stabilnych ram politycznych i regulacyjnych sprzyjających innowacjom i inwestycjom w dziedzinie SI, biorąc pod uwagę szczególne potrzeby MŚP, przedsiębiorstw typu start-up i przedsiębiorstw będących na etapie scale-up.

1.5. EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma zapewnienie jakości, dostępności, interoperacyjności i sprawnego przepływu danych na jednolitym rynku, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony danych i prywatności. Komitet wzywa do ułatwienia dostępu do danych publicznych i apeluje o stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu europejskich platform cyfrowych.

1.6. EKES popiera inicjatywy w zakresie współpracy transgranicznej, partnerstw i sieci na rzecz wspierania innowacji i wprowadzania sztucznej inteligencji oraz podkreśla znaczenie szeroko zakrojonej współpracy między różnymi podmiotami w społeczeństwie.

1.7. EKES wzywa państwa członkowskie, by dostosowały swoje systemy kształcenia do zapotrzebowania na nowe umiejętności, co wymaga reform sięgających od poziomu szkół podstawowych do uniwersytetów. Ponadto uczenie się przez całe życie i kształcenie ustawiczne są koniecznością i będą w coraz większym stopniu odbywać się w kontekście pracy. Dialog społeczny odgrywa zasadniczą rolę w przewidywaniu zmian i potrzeb związanych z pracą.

1.8. Jeżeli chodzi o zarządzanie zmianami strukturalnymi związanymi z SI, EKES uznał wzmocnienie Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji za krok w kierunku utworzenia w pełni funkcjonującego europejskiego funduszu wspierania transformacji, który pomógłby w zarządzaniu transformacją cyfrową.

1.9. EKES podkreśla, że rozwój i wykorzystanie sztucznej inteligencji musi odbywać się w pełnej zgodności z wartościami UE i z prawodawstwem dotyczącym konsumentów, prawem pracy czy prawem spółek. Przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego i partnerzy społeczni powinni angażować się w przygotowanie polityk i środków związanych z SI. Zapewnienie wiedzy na temat sztucznej inteligencji jest również konieczne dla zwiększenia zaufania obywateli.

1.10. Jako że sztuczna inteligencja musi służyć ogółowi społeczeństwa i uwzględniać jednocześnie aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe, EKES proponuje, by UE przyjęła ramy zrównoważonego rozwoju jako podejście przewodnie dla przyszłego rozwoju w dziedzinie sztucznej inteligencji. EKES wzywa również do zrównoważonego wdrażania SI przez poszczególne organizacje, w tym do odpowiednich praktyk w zakresie informowania i konsultacji.

2. Uwagi ogólne

2.1. Zgodnie ze strategią „Sztuczna inteligencja dla Europy”, opublikowaną w kwietniu 2018 r., Komisja Europejska współpracowała z państwami członkowskimi nad przygotowaniem skoordynowanego planu dotyczącego sztucznej inteligencji w celu zmaksymalizowania ogólnego wpływu środków, w szczególności inwestycji, na szczeblu unijnym i krajowym oraz zapewnienia, by UE była w stanie sprostać światowej konkurencji.

2.2. W skoordynowanym planie proponuje się wspólne działania w czterech obszarach: zwiększanie inwestycji, zwiększanie dostępności danych, wspieranie talentów i umiejętności oraz zapewnianie zaufania. W ramach skoordynowanego planu wzywa się również państwa członkowskie do opracowania krajowych strategii w zakresie SI do połowy 2019 r.

2.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje ten skoordynowany plan jako ważny krok w kierunku poprawy wdrażania strategii. W swojej poprzedniej opinii Komitet przedstawił uwagi dotyczące tej strategii ⁽¹⁾. Komitet przedstawił również opinię w sprawie programu „Cyfrowa Europa” ⁽²⁾. Ponadto EKES przygotował opinie z inicjatywy własnej w sprawie różnych aspektów sztucznej inteligencji ⁽³⁾, a także kilka innych opinii związanych z SI.

2.4. EKES uważa za istotne, by środki wykonawcze były planowane zarówno na szczeblu UE, jak i państw członkowskich, biorąc pod uwagę, że kompetencje UE i państw członkowskich różnią się w poszczególnych obszarach polityki. Współpraca i koordynacja są również konieczne w celu maksymalizacji wyników i skuteczności z punktu widzenia całej UE. EKES wzywa wszystkie państwa członkowskie do podjęcia niezbędnych kroków w kierunku osiągnięcia wspólnych celów, przy jednoczesnym uwzględnieniu różnych warunków panujących w poszczególnych krajach.

2.5. Oprócz współpracy i koordynacji między decydentami politycznymi na różnych szczeblach konieczna jest również współpraca między wszystkimi podmiotami społeczeństwa. Jest to konieczne, aby uniknąć niespójności, pokrywania się działań i luk w działaniach, a tym samym zwiększyć skuteczność i wpływ środków.

2.6. EKES wzywa do pilnego wdrożenia strategii, ponieważ postępy w opracowywaniu i wprowadzaniu sztucznej inteligencji przebiegają szybko poza UE. Jednocześnie UE i państwa członkowskie powinny ściśle trzymać się długoterminowych celów strategii. EKES popiera ambicję Europy „aby stać się wiodącym regionem na świecie pod względem rozwoju i wykorzystania najnowocześniejszej, etycznej i bezpiecznej SI, przy jednoczesnym promowaniu podejścia ukierunkowanego na człowieka w kontekście globalnym” ⁽⁴⁾.

2.7. Aby osiągnąć sukces w globalnej konkurencji, UE musi podążać swoją własną drogą w sposób zdecydowany, przy jednoczesnym uwzględnieniu zewnętrznych zmian i tendencji. EKES uważa za istotne, aby konkurencyjność i zaufanie były rozpatrywane wspólnie. Zaufanie może potencjalnie stać się dla UE przewagą konkurencyjną, choć muszą istnieć także inne elementy konkurencyjności.

2.8. Jako że sztuczna inteligencja musi służyć ogółowi społeczeństwa EKES proponuje, by UE przyjęła ramy zrównoważonego rozwoju jako podejście przewodnie dla przyszłego rozwoju w dziedzinie sztucznej inteligencji. Zrównoważony rozwój z jego trzema wymiarami wymaga polityki i środków, które wzmacniają gospodarkę i tworzą dobrobyt społeczeństwa, a jednocześnie przyczyniają się do zmniejszenia wpływu na klimat i środowisko.

2.9. EKES zwraca uwagę, że strategię związane z SI muszą być opracowywane z punktu widzenia podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, w tym przedsiębiorstw, pracowników i konsumentów. Należy zwrócić odpowiednią uwagę na to, jak maksymalnie wykorzystać możliwości, jakie sztuczna inteligencja stwarza dla całego społeczeństwa, oraz jak zminimalizować zagrożenia, w tym manipulowanie procesami demokratycznymi.

2.10. EKES podkreśla znaczenie włączenia społecznego i zasady „niepozostawiania nikogo w tyle” w rozwoju i wprowadzaniu sztucznej inteligencji. Dotyczy to dostępności danych i infrastruktury, dostępności produktów przyjaznych dla użytkownika oraz dostępu do wiedzy i umiejętności. Włączenie społeczne jest ważne zarówno dla obywateli, jak i przedsiębiorstw, w szczególności dla MŚP. Należy podjąć specjalne działania w celu zwiększenia umiejętności kobiet w zakresie SI i zachęcenia ich do podjęcia pracy i realizacji zadań związanych z SI, w tym także w przemyśle.

⁽¹⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 51.

⁽²⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 292.

⁽³⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 43; Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 1; Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 52; Dz.U. C 190 z 5.6.2019, s. 17.

⁽⁴⁾ COM(2018) 795 final, ZAŁĄCZNIK.

2.11. Biorąc pod uwagę ogromne wyzwania społeczne i niezwykle szybki rozwój technologii UE powinna w pełni wykorzystywać sztuczną inteligencję w analizie prognostycznej w sektorach takich jak opieka zdrowotna i transport, jak również w dziedzinie pracy. Ponadto UE powinna przewidywać możliwości technologii przełomowych takich jak technologia kwantowa.

3. Ułatwianie innowacji i rozwoju działalności gospodarczej

3.1. Oprócz zapewnienia większej wydajności i produktywności działalności gospodarczej, sztuczna inteligencja stwarza również nowe możliwości biznesowe dla wielu różnych gałęzi przemysłu i usług. Dotyczy to zarówno dużych przedsiębiorstw, jak i MŚP oraz przedsiębiorstw typu start-up i będących na etapie scale-up. Ponadto powstaną zupełnie nowe przedsiębiorstwa.

3.2. Biorąc pod uwagę fakt, że w UE dochodzi do wielu wydarzeń związanych z rozwojem i wprowadzaniem sztucznej inteligencji, UE musi również zwiększyć wysiłki na rzecz poprawy swojej konkurencyjności. Nie chodzi tu o „wybieranie zwycięzców”, lecz o określenie problemów i wyzwań, z którymi należy się zmierzyć, w celu stworzenia i utrzymania odpowiednich warunków wykorzystania możliwości i zminimalizowania ryzyka związanego z SI.

3.3. Inwestycje w innowacje i infrastrukturę oraz dalszy rozwój jednolitego rynku są głównymi obszarami działań, na których należy się skoncentrować. Ponadto EKES podkreśla znaczenie elementów ogólnego otoczenia biznesowego, takich jak opodatkowanie, regulacje i dostępność czynników produkcji, dla działalności innowacyjnej i decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwa.

3.4. EKES popiera inicjatywy zmierzające do przeznaczenia większych środków na rozwój i wprowadzanie sztucznej inteligencji. Instrumenty takie jak „Horyzont Europa”, „Cyfrowa Europa”, InvestEU i Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych są cennymi i niezbędnymi instrumentami służącymi pobudzaniu innowacji i inwestycji w SI.

3.5. Chociaż sektor publiczny ma do odegrania istotną rolę dzięki własnym inwestycjom w dziedzinie SI i zamówieniom publicznym, do osiągnięcia odpowiedniego postępu potrzebne są znaczne inwestycje prywatne, zarówno w zakresie rozwoju, jak i wprowadzania sztucznej inteligencji w kilku sektorach. Finansowanie publiczne stanowi dźwignię finansową dla inwestycji prywatnych i jako takie jest niezbędne. Praktyki w zakresie finansowania powinny być jednak bardziej przyjazne dla użytkownika. Należy również opracować zasady finansowania, aby zachęcać do podejmowania ryzyka.

3.6. Ekosystemy biznesowe, składające się z przedsiębiorstw różnej wielkości i pochodzących z różnych sektorów oraz z różnych części łańcuchów wartości, są niezbędne dla rozwoju i wprowadzania sztucznej inteligencji, podobnie jak współpraca między przedsiębiorstwami i różnymi zainteresowanymi stronami. EKES popiera plany Komisji dotyczące zacieśnienia współpracy transgranicznej, partnerstw i sieci za pośrednictwem powiązanych ze sobą centrów doskonałości badawczej, ośrodków badawczych i centrów innowacji cyfrowych. EKES podkreśla potrzebę ułatwienia połączeń z MŚP i wzywa do zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych we współpracę w ramach centrów innowacji cyfrowych.

3.7. Kompetencje i umiejętności odgrywają znaczącą rolę jako czynnik umożliwiający innowacje i rozwój przedsiębiorczości związany z SI. Istnieje zapotrzebowanie nie tylko na konkretne umiejętności w zakresie SI, ale również na umiejętności w zakresie stosowania SI w konkretnych przedsiębiorstwach, w tym w odniesieniu do umiejętności w zakresie przedsiębiorczości. Ponieważ nowe talenty dla przedsiębiorstw i przemysłu najlepiej można wspierać przy pomocy projektów badawczych, EKES wzywa UE i państwa członkowskie do zapewnienia odpowiedniego finansowania tego rodzaju badań.

3.8. Szybkie tempo zmian sprawia, że potrzebna jest elastyczność w ułatwianiu innowacji w dziedzinie sztucznej inteligencji. Wymaga to ośrodków badawczych oraz nowych regulacji (ang. *regulatory sandboxes*), które umożliwiają eksperymentowanie i pilotowanie nowych pomysłów. Ponadto należy zapewnić wymianę i wzajemne uznawanie wyników testów.

3.9. EKES wzywa do zwiększenia inwestycji w technologię i infrastrukturę wymaganą przez sztuczną inteligencję i aplikacje wykorzystujące sztuczną inteligencję, w tym do komputerów o wysokiej wydajności i sieci łączności ruchomej 5G, a także do zwiększenia cyberbezpieczeństwa. Ponadto UE powinna być liderem w rozwoju technologii kwantowej, zwłaszcza w zakresie obliczeń kwantowych i komunikacji kwantowej.

3.10. Ponieważ sztuczna inteligencja opiera się głównie na danych, EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma zapewnienie jakości, dostępności, interoperacyjności i sprawnego przepływu danych, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony danych i prywatności. Dobrze funkcjonujący jednolity rynek danych ma coraz większe znaczenie, biorąc pod uwagę fakt, że jest on powiązany z jednolitym rynkiem towarów, kapitału i usług.

3.1.1. EKES popiera inicjatywy Komisji dotyczące utworzenia wspólnej europejskiej przestrzeni danych. Komitet wzywa do otwarcia i ułatwienia dostępu do dużych zbiorów danych generowanych przez sektor publiczny dla wszystkich użytkowników oraz do poprawy interfejsów programowania aplikacji (API). EKES wzywa również do stworzenia warunków sprzyjających tworzeniu europejskich platform wymiany danych. Poprawie dostępności i ponownego wykorzystania danych musi towarzyszyć uczciwa konkurencja i odpowiednia ochrona danych i własności intelektualnej.

3.1.2. Modele biznesowe oparte na danych, platformach i ekosystemach stają się „nową normą”. Podczas gdy platformy współpracy między przedsiębiorstwami a konsumentami (*business-to-consumer*) są obecnie zdominowane głównie przez duże przedsiębiorstwa spoza Europy, UE ma duży potencjał, aby z powodzeniem konkurować w dziedzinie platform współpracy między instytucjami publicznymi a obywatelami (*government-to-citizen*) oraz między przedsiębiorcami (*business-to-business*). W każdym przypadku decydujące znaczenie ma zapewnienie równych warunków działania względem zagranicznych konkurentów.

3.1.3. EKES wzywa do stworzenia ram wspierających innowacje, które pobudzają innowacyjność i pozwalają uniknąć utrudnień w rozwoju przy pomocy nadmiernie szczegółowych przepisów i wymogów, przy jednoczesnym zapewnieniu wiarygodności w odniesieniu do SI. EKES zwraca się również do Komisji, by wraz z zainteresowanymi gałęziami przemysłu i zainteresowanymi podmiotami oceniła, czy istnieją uregulowania prawne, które mogłyby utrudniać rozwój lub wprowadzanie wiarygodnej SI. Ocena taka powinna także obejmować przegląd adekwatności prawa konkurencji.

3.1.4. EKES wzywa również decydentów politycznych do rozważenia instrumentów politycznych z punktu widzenia omawianego sektora. Nie istnieją uniwersalne rozwiązania, ale różne sektory mają własne potrzeby i wyzwania, które należy pokonać. Należy w pełni wykorzystać możliwości, jakie daje normalizacja, na przykład w promowaniu interoperacyjności, biorąc pod uwagę tempo zmian i potrzebę ciągłego doskonalenia.

4. Umożliwienie ludziom przygotowania się na przyszłość

4.1. Oczywiście jest, że ludzie nie są w dużym stopniu świadomi możliwości, jakie daje im sztuczna inteligencja, podczas gdy obawy dotyczące kontroli nad maszyną są wyraźnie widoczne. W związku z tym EKES uważa, że istnieje potrzeba zwiększania świadomości na temat możliwości, jakie sztuczna inteligencja stwarza dla ogółu społeczeństwa. Większa wiedza na temat sztucznej inteligencji i lepsze zrozumienie jej natury i funkcjonowania są również konieczne do zwiększenia zaufania obywateli w oparciu o krytyczne myślenie. Ponadto EKES apeluje o lepsze dane statystyczne i więcej badań na temat skutków sztucznej inteligencji dla zatrudnienia i pracy, w tym badań dotyczących skutków dla poszczególnych sektorów.

4.2. Zważywszy, że sztuczna inteligencja ma potencjalnie znaczący wpływ na życie codzienne obywateli jako konsumentów, a także na rozwój sytuacji w odniesieniu do miejsc pracy i ogólnie pracy w przyszłości, konieczne jest zapewnienie ludziom wiedzy i umiejętności niezbędnych do przygotowania się na zmiany. Partnerzy społeczni odgrywają zasadniczą rolę w przewidywaniu zmian w świecie pracy, wspieraniu rozwoju umiejętności cyfrowych i zwiększaniu szans pracowników na zatrudnienie na rynku pracy.

4.3. Zastosowanie sztucznej inteligencji pociąga za sobą znaczne zmiany w zapotrzebowaniu na umiejętności. Ze względu na głęboki i szybki charakter rozwoju SI należy określić zarówno bezpośrednie jak i długoterminowe potrzeby w zakresie kształcenia i szkolenia. Edukacja musi uwzględniać zapotrzebowanie na zarówno podstawowe jak i zaawansowane umiejętności cyfrowe. Oprócz zapewnienia podstawowej umiejętności posługiwania się sztuczną inteligencją, umiejętności ogólne powinny dawać ludziom możliwość stosowania SI w tworzeniu i wykorzystywaniu innowacyjnych rozwiązań w codziennym życiu i w pracy, co wiąże się np. z systemami współpracy między człowiekiem a robotem.

4.4. EKES wzywa państwa członkowskie do reagowania na nowe zapotrzebowanie na umiejętności poprzez dostosowanie systemów kształcenia. EKES podkreśla również znaczenie współpracy między rządami, instytucjami edukacyjnymi, partnerami społecznymi, organizacjami konsumenckimi i innymi zainteresowanymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego zarówno w opracowywaniu nowych programów kształcenia i szkolenia, jak i we wdrażaniu tych programów, w celu zwiększenia umiejętności istotnych na rynku pracy i w całym społeczeństwie. Sztuczna inteligencja powinna być również wykorzystywana w ocenie potrzeb w zakresie umiejętności, a także w organizowaniu i dostarczaniu treści na potrzeby kształcenia i szkolenia.

4.5. Potrzebne są reformy programów nauczania, od szkół podstawowych po uniwersytety. Niezbędna jest silna baza w dziedzinie nauk ścisłych, technologii, inżynierii i matematyki, a jednocześnie należy uznać, że zarówno rozwój jak i wykorzystanie sztucznej inteligencji wymagają szerokich kompetencji. Podkreśla to znaczenie edukacji m.in. w dziedzinie nauk społecznych i sztuki.

4.6. Oprócz rozwoju edukacji podstawowej istnieje wyraźna potrzeba podnoszenia umiejętności i przekwalifikowywania osób, w tym nauczycieli. Uczenie się przez całe życie i kształcenie ustawiczne są niezbędne dla wszystkich, by radzić sobie z obecnymi i przyszłymi zmianami. Uczenie się będzie w coraz większym stopniu odbywać się w kontekście pracy i opierać się na indywidualnych ambicjach.

4.7. EKES uważa, że inwestycje w kształcenie i szkolenie powinny stanowić centralny element krajowych strategii w dziedzinie sztucznej inteligencji, a dobre praktyki w zakresie inicjatyw krajowych powinny być rozpowszechniane na szczeblu europejskim. EKES wzywa do zwiększenia przydziału funduszy UE na wsparcie niezbędnych reform i nowych inicjatyw w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

4.8. Ważne jest również, aby zająć się zmianami strukturalnymi związanymi z SI w regionach i sektorach najbardziej dotkniętych wprowadzaniem sztucznej inteligencji. Państwa członkowskie powinny przygotować podejścia do zmniejszenia niedoboru kwalifikacji i ograniczenia negatywnych skutków społecznych, w tym ochrony osób, które nie mogą zostać zatrudnione. W celu uniknięcia przepaści cyfrowej należy zapewnić dostęp do internetu we wszystkich obszarach. EKES postrzega wzmocnienie Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji zaproponowane przez Komisję jako krok w kierunku utworzenia w pełni funkcjonującego europejskiego funduszu wspierania transformacji, który pomógłby w zarządzaniu transformacją cyfrową w sposób odpowiedzialny społecznie.

5. Zwiększanie zaufania do sztucznej inteligencji

5.1. EKES jest przekonany, że powodzenie w wykorzystywaniu możliwości związanych z SI wymaga solidnego zaufania do niej. Zaufania oczekują konsumenci i pracownicy, a także przedsiębiorstwa – pracodawcy, przedsiębiorcy, inwestorzy i instytucje finansowe.

5.2. Obawy związane z SI przypuszczalnie zmniejszą się wraz z rosnącą wiedzą na temat tego, co oznacza sztuczna inteligencja, w jaki sposób może ona zostać wykorzystana oraz w jaki sposób podejmowane są jej decyzje. Stworzy to podstawy dla zaufania do SI poprzez umożliwienie krytycznego myślenia i uwzględnienie zasadniczych kwestii, takich jak zasada „zachowania kontroli przez człowieka” i perspektywy dla osób sprawujących kontrolę nad własnym życiem. Z drugiej strony zaufanie zależy od bardzo praktycznych aspektów, takich jak przyjazność dla użytkownika.

5.3. Europejska grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. sztucznej inteligencji wprowadziła niedawno wytyczne w zakresie etyki dotyczące zaufania do sztucznej inteligencji. EKES popiera te wytyczne i wskazuje na kluczową rolę otwartych, odpowiednich i wiarygodnych danych, przejrzystości decyzji w sprawie SI oraz integracyjnego charakteru rozwoju i wprowadzania SI. EKES wzywa również do szeroko zakrojonych dyskusji na takie tematy jak skutki profilowania ludzi i warunki niezbędne do kwestionowania decyzji w sprawie sztucznej inteligencji.

5.4. Jeśli wziąć pod uwagę w ramach zrównoważonego rozwoju kwestie etyczne, obejmują one głównie aspekty związane z działalnością człowieka, a zatem wchodzą w zakres społecznego wymiaru zrównoważonego rozwoju. Ponadto sztuczna inteligencja powinna uwzględniać aspekty środowiskowe, takie jak aspekty związane ze zmianą klimatu i zasobami naturalnymi, w tym zrównoważone wykorzystanie energii i surowców oraz unikanie sztucznego skracania cyklu życia produktów. Ponadto zrównoważony rozwój gospodarczy wymaga, by rozwiązania w zakresie sztucznej inteligencji były racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia, tj. wydajne, rentowne i konkurencyjne.

5.5. Kolejnym elementem zaufania jest wpływ zastosowań SI. Jeżeli SI przynosi korzyści społeczeństwu – w duchu zrównoważonego rozwoju – poprzez przyczynianie się do dobrobytu gospodarczego, dobrobytu społecznego i zdrowia, a także korzyści dla środowiska, można ją uznać za „dobre działanie”.

5.6. EKES uważa, że można zwiększyć zaufanie do sztucznej inteligencji dzięki polityce publicznej skoncentrowanej na obywatelu poprzez zaangażowanie przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w opracowywanie strategii politycznych i środków związanych z SI. Sektor publiczny może zwiększyć zaufanie do sztucznej inteligencji również poprzez administrację zorientowaną na obywatela, w której sztuczna inteligencja mogłaby odegrać znaczącą rolę poprzez usprawnienie i lepsze dostosowanie procesów administracyjnych. Ponadto należy wziąć pod uwagę możliwości oferowane np. przez technologie blockchain (łańcucha bloków) w celu zwiększenia zaufania do usług cyfrowych.

5.7. Rozwój i wprowadzanie sztucznej inteligencji musi odbywać się w pełnej zgodności z prawem, niezależnie od tego, czy chodzi o przepisy dotyczące konsumentów, pracowników czy przedsiębiorstw. Istnieje wiele przepisów mających znaczenie dla rozwoju i stosowania sztucznej inteligencji. EKES wzywa Komisję do sfinalizowania i uzupełnienia oceny odpowiednich aktów prawnych, np. w dziedzinie bezpieczeństwa i odpowiedzialności, pod kątem ich przydatności w odniesieniu do zaufania do sztucznej inteligencji. Należy również dokonać przeglądu wykonalności odpowiednich regulacji sektorowych.

5.8. Najważniejsze jest jednak, by podejście i zasady wiarygodnych systemów sztucznej inteligencji były przyjmowane i wprowadzane jako integralna część kultury każdej organizacji, zarówno w sektorze prywatnym jak i publicznym. Etyka w dziedzinie sztucznej inteligencji nie powinna być postrzegana jako odrębna lub różna od ogólnych zasad etyki. Organizacje powinny uwzględniać kwestie etyki SI w swoich ogólnych strategiach, ogólnych kodeksach postępowania i regularnych praktykach zarządzania, w tym w zakresie informowania pracowników i konsultowania się z nimi, a także systemów monitorowania i audytu.

5.9. Proaktywne przyjęcie wiarygodnych systemów sztucznej inteligencji można wzmocnić poprzez włączenie aspektów etycznych w kształcenie i szkolenie twórców i użytkowników SI, a także poprzez realizację i wdrażanie wytycznych z zakresu etyki. EKES jest gotów ze swej strony rozpowszechniać informacje na temat aspektów etycznych wśród podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

Bruksela, dnia 15 maja 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
L-2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL